

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1918.

Andra kammaren.

Nr 71.

Lördagen den 8 juni, f. m.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr t a l m a n n e n yttrade: Jag ber att få för kammaren tillkännagiva, att det efter en närmare undersökning av det återstående arbetet inom utskotten blivit konstaterat, att de gemensamma voteringarna icke kunna äga rum förrän onsdagen den 19 juni, och efter samråd med första kammarens talman har blivit bestämt, att de gemensamma voteringarna skola äga rum nämnda dag.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 21—23, andra sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden nr 3 och 4, bevillningsutskottets betänkanden nr 51 och 52 samt lagutskottets utlåtande nr 76.

§ 3.

Till avgörande förelåg nu konstitutionsutskottets utlåtande, nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 290, med förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 m. m. jämte inom riksdagen i ämnet väckta motioner.

Om den kommunala rösträtten m. m.

Till konstitutionsutskottets handläggning hade från båda kamrarna hänvisats en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 290, däri Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagt utdrag av i statsrådet fört protokoll över civilärenden den 16 april 1918 föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen följande förslag till

1:o lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862;

2:o lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862;

3:o lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862;

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

4:o) lag om ändrad lydelse i visa delar av förordningen om kyrkostämma, samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862;

5:o) lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kyrkostämma, samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863;

6:o) lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om landsting den 21 mars 1862; och

7:o) lag om ändring i stadgan om proportionellt valsätt vid vissa val inom landsting och stadsfullmäktige den 13 juni 1913.

I samband med förevarande proposition hade utskottet till behandling förehaft följande till utskottet hänvisade motioner, nämligen:

dels motionerna inom första kammaren:

nr 161 av herr *Sandler*;

nr 165 av herr *Olof Olsson*; samt

nr 171 av herr *Clason m. fl.*;

dels ock motionerna inom andra kammaren:

nr 393 av herr *Sterne*;

nr 395 av herrar *Hansson* i Stockholm och *Möller*;

nr 398 och 399 av herr *Vennerström m. fl.*;

nr 401 av herr *Norman*;

nr 402 av herrar *Magnusson* i Tumhult och *Räf*;

nr 403 av herr *Hildebrand*; samt

nr 416 av herr *Adelswärd*.

Utskottet hemställde,

1:o) att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition måtte för sin del antaga vid punkten fogade förslag till

lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862;

lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862;

lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862;

lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kyrkostämma, samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862;

lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kyrkostämma, samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863;

lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om landsting den 21 mars 1862; och

lag om ändring i stadgan om proportionellt valsätt vid vissa val inom landsting och stadsfullmäktige den 13 juni 1913; samt

2:o) att ovanberörda motioner, i den mån de icke kunde anses besvarade genom utskottets under punkten 1:o gjorda hemställan, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet voro emellertid fogade reservationer:

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

av herrar *Clason, Bellinder, K. J. Ekman, von Geijer, von Mentzer* och greve *Alexander Hamilton*, som dels yrkat avslag å såväl Kungl. Maj:ts förevarande proposition som utskottets hemställan, dels ock, i enlighet med vad som föreslagits i herr Clasons m. fl. och herrar Magnussons i Tumhult och Råfs förenämnda motioner, hemställt, att riksdagen ville, med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 290, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om en allsidig utredning av frågan om den kommunala förvaltningens lämpligaste organisation och därvid tillämpliga rösträttsnormer samt den i samband därmed stående frågan om sättet för första kammarens bildande, allt under former, som säkerställa den kommunala förvaltningens sunda utveckling och trygga bibehållandet av ett verkligt tvåkammerssystem;

av herr *Hildebrand*, som inom utskottet hemställt om bifall till samma yrkande om allsidig utredning, vari herr Clasons m. fl. nysnämnda reservation utmynnade;

av herrar *Sundberg* och *Norman*, som likaledes yrkat avslag å såväl Kungl. Maj:ts proposition som utskottets hemställan;

av herrar *Olof Olsson, Hallén, Sterne* och *Magnusson* i Kalmar, som, med tillkännagivande att de på i reservationen angivna skäl biträtt Kungl. Maj:ts proposition om den lika kommunala rösträtten och att de därjämte anslutit sig till utskottets avstyrkande av de motioner, som berörde frågan om första kammaren, gjort ett särskilt uttalande beträffande viss del av utskottets motivering;

av herr *Olof Olsson* i fråga om rösträtt för stärbhus; samt

av herr *Sterne*, som påyrkat vissa i reservationen angivna ändringar i de framlagda lagförslagen.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr *Larsson* i Västerås, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa beträffande föredragnings sättet av detta utlåtande, att §§ 8, 9, 10 och 11 i förordningen om kommunalstyrelse på landet må föredragas i ett sammanhang och att vid föredragningen av dessa paragrafer debatten må få röra sig om samtliga förslag som beröras i utlåtandet. Vidare tillåter jag mig hemställa, att därefter de olika förslagen föredragas paragrafvis samt att texten icke må behöva uppläsas.

Denna hemställan bifölls.

Punkten 1:o).

Det av utskottet framlagda förslaget till

Om den kommunala rösträtten m. m.

(Forts.)

Lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

§§ 8—11 skulle enligt Kungl. Maj:ts och utskottets förslag lyda sålunda:

§ 8.

Rättighet att deltaga i kommunalstämmans överläggningar och beslut tillkommer, med inskränkning, varom stadgas i § 9, svensk undersåte från och med kalenderåret näst efter det, varunder han uppnått tjuguetå års ålder, därest han

a) är medlem av kommunen samt enligt § 57 förbunden att till densamma erlägga skatt,

b) icke häftar för oguldna kommunalutskylder, vilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren,

c) icke är omyndig förklarad, och

d) icke är från ovannämnda rättighet utesluten på grund av honom ådömd straffpåföljd.

Enahanda rättighet tillkommer oskiftat dödsbo, däri myndig delägare finnes.

§ 9.

För fastighet, som innehaves av landbo eller arrendator, röstar innehavaren.

För oskiftat dödsbo, däri allenast en myndig delägare finnes, utövas rösträtten av denne. Äro i boet flera myndiga delägare, må de utse ett ombud att å kommunalstämma för boet talan föra.

För näring — — — må ej röstas.

§ 10.

Mom. 1. I överläggningar och beslut, som angå ärenden, gemensamma för hela kommunen, deltaga samtliga i kommunen röstberättigade.

Mom. 2. Angår ärendet endast i mantal satt jord, tillkommer talan och rösträtt allenast dem, som sådan jord innehava.

I ärende, som nu sägs, tillkommer talan och rösträtt jämväl omyndig, bolag och oskiftat dödsbo. För omyndig röstar förmyndaren eller, där flera äro förmyndare, den som dessa bland sig utse; för samfäld egendom må ej mer än en person talan föra; för oskiftat bo må delägarna i boet ombud utse.

§ 11.

Mom. 1. Varje röstberättigad äger en röst.

Mom. 2. Där för deltagande — — — bestämda grunden.

Uti sin ovanberörda motion nr 398 hade herr *Vennerström m. fl.* föreslagit, att åt nämnda paragrafer måtte givas denna lydelse:

§ 8.

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

Rättighet att deltaga i kommunalstämmans överläggningar och beslut tillkommer med inskränkning, varom stadgas i § 9, svensk undersåte från och med kalenderåret efter det, varunder han uppnått tjuguett års ålder, därest han

- a) är medlem av kommunen,
- b) icke är omyndig förklarad, och
- c) icke är från ovannämnda rättighet utesluten på grund av honom ådömd straffpåföljd.

§ 9.

Ingen må, utöver vad i § 10 mom. 2 sägs, utöva rösträtt i annan kommun än den, varest han är mantalsskriven.

§ 10.

Mom. 1. I överläggningar — — — — röstberättigade (= Kungl. Maj:ts förslag).

Mom. 2. Angår ärende endast i mantal satt jord tillkommer talan och rösträtt allenast dem, som sådan jord innehava (d. v. s. brukaren).

I ärende, som nu sägs, tillkommer talan och rösträtt jämväl medlem av kommunen som icke är där mantalsskriven, ävensom omyndig, bolag och oskiftat dödsbo. För omyndig — — — — ombud utse (= regeringens förslag).

§ 11 (= Kungl. Maj:ts förslag).

Efter föredragning i ett sammanhang av §§ 8—11 yttrade:

Herr R ä f: Herr talman, mina herrar! Som herrarna behagade finna på sista sidan av detta konstitutionsutskottets utlåtande, har jag närvarit vid hela behandlingen av föreliggande fråga ävensom vid de preliminära beslutens fattande samt vid utlåtandets justering, men råkade tillfälligt vara borta, då de preliminära besluten klubbfastes till definitiva.

Det kan naturligtvis icke falla mig in att vid detta tillfälle försöka genomgå och granska alla detaljer i konstitutionsutskottets föreliggande betänkande, som omfattar inalles sju lagförslag eller rättare ändrad lydelse i vissa delar av inalles sju olika förordningar. Tyngdpunkten i det hela gäller »avskaffande av den nu gällande röstskalan och dess ersättande med lika rösträtt» jämte allt vad därav följer i fråga om val av landstingsmän och ledamöter av riksdagens första kammare. Vid denna tyngdpunkt uppehåller sig också förnämligast den av herr Magnusson i Tumhult och mig väckta motionen. Däromkring kommer i huvudsak även detta mitt anförande att röra sig.

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

Emellertid nödgas jag, innan jag övergår till denna punkt, göra en och annan allmän reflexion.

Så har det t. ex. varit för mig alldeles omöjligt att upptäcka de sakliga skäl, som föranlett statsrådet att såsom »en av statsrådets huvudsakliga uppgifter», för att citera ur statsrådsprotokollet nödåret 1918, upptaga denna fråga. Men kanske är det någon för svenska allmogen förborgad förhandsuppställning mellan det liberala partiet och det socialdemokratiska -- vilket sistnämnda parti ju, enligt vad de sakkunniga gång efter annan påvisat, skulle göra stora politiska maktvinster, om det nu föreliggande förslaget upphöjdes till lag -- som tvingat fram frågan. Ja, vad vet jag!

Emellertid kan icke, såsom herr Magnusson och jag även säga i vår motion, den nu föreslagna förändringen av den kommunala rösträtten vara påkallad av gängna tiders erfarenhet eller av rättvisa och billighet. Och vad beträffar första kammaren, så har den enligt vår mening under de senare åren i allmänhet icke varit mera återhållande än som betingats av dess plikt. Ja, även årets riksdag har att uppvisa dels en massa sammanjämningsbeslut kamrarna emellan, som talar om allt annat än bristande tillmötesgående från första-kammarhåll, och dels en serie andra-kammarbeslut, som ej blott andra kammarens höger utan helt säkert så gott som hela det liberala partiet måste vara tacksamma för, att första kammaren avslagit. Ja, jag skulle kunna exemplifiera med fall, då även socialdemokrater, ja t. o. m. deras ledare, känt sig belåtna med att första kammaren vägrat godkänna andra kammarens beslut. För att ej erinra om, hurusom den nuvarande regeringen i vissa fall måst sätta sitt hopp till första kammaren gent emot andra kammarens votum.

Det är under sådana förhållanden ej underligt, att jag icke kan finna några verkligt bärande skäl, som tala för realiserandet av vad hans excellens kallar statsrådets »huvudsakliga uppgifter», varibland den huvudsakligaste tycks vara »avskaffande av den nu gällande röstskalan», som i sin ordning bildar underlaget för just första-kammarvalen.

Och ser jag saken ifrån det verkliga nödläge, vari landet redan befinner sig, så synes mig en upprivande rösträttsstrid vara det nästan minst lämpliga av allt. Inte giver den arbete, inte arbetsro, inte en bit bröd åt dem, som dag efter dag och kanske förgäves få vänta på sina ransoner. Andra nationer skola helt säkert ej heller uttrycka någon beundran för den statsmannavishet, som försätter vår nation i en brinnande rösträttsstrid, under det hungerns spöke gläntar på dörren och krigets lågor slicka omkring våra knutar.

Lägg så därtill, att stora, mycket stora delar och i närvarande stund troligen största delen av vårt folk skulle vara benägna för att undanbedja sig uppsplitande rösträttsstrider.

Nu har emellertid statsråden i denna proposition givit signal till strid. Och då måste även den, som vill frid och som i likhet med herr Magnusson och mig i vår motion förklarar sig »icke önska någon förändring i nu förefintliga bestämmelser», draga ut i stridsvimlet. Det politiska livet är sådant. Må då också den svenska

allmogen med största uppmärksamhet följa stridens olika faser och framför allt dess innebörd.

Om den kommunala rösträtten m. m.

(Forts.)

Statsrådets anfall gäller nu i första rummet nedbrytande av den gällande kommunala röstskalan. Och för att göra första anfallet så effektivt som möjligt har statsrådet tillkallat, såsom det heter i den kungl. propositionen, »personer med politisk och kommunal insikt och erfarenhet». Ja, det är nog bra att använda, »om man så hava kan», både insikt och erfarenhet, även om det gäller endast rivningsarbeten; huru mycket mera då i fråga om grundläggande, uppbyggande och bevarande av t. ex. kommun och stat.

I avseende på sin politiska åskådning synas dessa, som åtagit sig upprättandet av nedrivningsplanen och vilka i propositionen kallas sakkunniga, bäst kunna karakteriseras, om jag säger, att redaktör Mauritz Hellberg i Karlstad synes mig hava varit bland de mest konservativa av dem.

Och härmed beder jag få övergå till sådant, som mest fångat min uppmärksamhet vid propositionens behandling inom konstitutionsutskottet.

Vad jag först uppmärksammade var, att inga särmeningar funnos antecknade under det statsrådsprotokoll, varuti rösträttspropositionen är intagen. Därav framgår nämligen, att statsrådets alla övriga ledamöter biträdde herr civilministerns hemställan. Så har då äntligen socialdemokratiska partiet offrat en av sina förnämsta programpunkter, allmän kommunal och politisk rösträtt, samt för en gångs skull i verkligheten gjort sig solidariskt med det mera borgerliga liberala partiet; det var vid denna upptäckt en i viss mån angenäm — allting är relativt — känsla, som ville göra sig gällande hos mig.

Men illusionerna brusto redan vid en titt på första sidorna av sakkunnigas betänkande. Och sedan märkte jag ju, hurusom även i rösträttspropositionen de olika principerna lika rösträtt eller allmän rösträtt oupphörligen brottades med varandra. Brottningen är till den grad livlig, att herr civilministern t. o. m. utbrister: »den kommunala rösträtten bör vara grundad på personligheten», under det han själv håller på att utarbeta ett förslag, som är grundat på skatteplikt. Ja, ja, det är inte så gott att tjäna två herrar. En liten och även stor glömska här eller där är under sådana förhållanden åtminstone lätt förklarlig.

Den, som vidare vill följa denna brottningskamp, beder jag få hänvisa till den socialdemokratiska reservationen på sid. 56 i föreliggande utlåtande, där de socialistiska reservanterna öppet och ärligt förkunna för de liberala regeringsmedlemmarna, att socialisterna följt med liberalerna endast i avsikt att därigenom sedermera kunna bryta ned liberalernas lika rösträtt och på dess ruiner realisera det socialistiska programmet, allmän rösträtt. Tänk en sådan statsmannavisdom, där man redan på förhand synes vara överens om att den mindre först skall tjäna den större och sedan den större äta upp den mindre. Beundransvärd både försakelse och hårdhet!

Ehuru det kunde vara nog så intressant att ytterligare syssel-

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

sätta sig med åtskilliga andra besynnerliga slutledningar i den föreliggande propositionen, nödgas jag nu övergå till, vad jag i början av mitt anförande kallade tyngdpunkten och som är huvudföremålet för herr Magnussons i Tumhult och min motion, som jag hädanefter vid detta tillfälle vill kalla »vår motion».

Det vill synas av propositionen, som om hans excellens herr statsministern redan den 13 november 1917 haft den jordbrukande befolkningen och dess eventuella ställning till frågan om »avskafade av den nu gällande röstskalan», för att tala med propositionens ord, för sina ögon. Om han till äventyrs väntade starkt motstånd från det hållet, så förvånar detta mig icke. Ty enligt min uppfattning är det nog också denna befolkning, som har den allra största anledning att vakna upp och tänka efter, vad saken gäller. Och gör den så, ja, då vet jag, huru den i allmänhet ställer sig till frågan.

Men även chefen för civildepartementet tycks hava en känsla av, att det gäller att tala ljuvliga och väl med hemmansägarklassen. Den här, säger han: »på grund av sina egendomsförhållanden och sin bofasthet större och mera vittgående ekonomiska intressen att bevaka än andra samhällsklasser. Hemmansägarna äro också de, som med största samvetsgrannhet och ordentlighet uppfylla sina plikter mot stat och kommun. De på grund av oguldna kommunalutskyldigheter icke röstberättigade äro bland dem fåtaligare än bland någon annan samhällsklass.» Och i ännu mera superlativa ordalag uttala sig de sakkunniga om samma klass.

Ja, mina herrar, om någonting skulle bita på hemmansägarklassen och rycka dem med i nedbrytningsarbetet, så borde det väl vara dessa synnerligen vackra ord. Men hemmansägarklassen bör ej heller glömma, att om den ej väl bevakar sina intressen, så kunna samma visserligen vackra ord komma att användas som inskription på svenska bondens gravvård år 1918.

Orden äro emellertid även kungsord och ännu mera: orden äro sanna. Men äro de sanna kungsord, så hava de också givit hemmansägarklassen en prioritetsställning och därmed, synes det mig, en prioritetsrätt, som icke bör låta sig berövas av vare sig smicker eller klander och allra minst av något som helst hot. Konungen har talat till den svenske hemmansägaren, och denne bör i alla avseenden tillgodogöra sig Konungens ord.

Emellertid är det för mig icke möjligt förstå, att civilministern på något sätt tillförsäkrat hemmansägarklassen en mot dessa kungsord svarande prioritetsrätt i det nu framlagda rösträttsförslaget. Om vi bortse från vissa industrikommuner, så torde det väl ändå i allmänhet bliva så, att då lantbrukaren f. n. har t. ex. 10 röster, skulle han efter antagande av föreliggande rösträttsförslag icke få mera än en röst, d. v. s. icke mera än varje i hans tjänst anställd skattskyldig person, statkarl, dräng eller piga.

Men vidare, så långt jag kunnat utläsa de sakkunnigas statistiska utredningar, som ligga till grund för den kungl. propositionen, så är det väl också på det viset, att, även generellt sett, nästan uteslutande det socialdemokratiska partiet skulle hava vinster och det moderata

partiet förluster att anteckna efter genomförande av det nu föreliggande rösträttsförslaget. Jag hänvisar i sådant avseende till bland annat en tabell å sid. 29 i de sakkunnigas bilaga, där nyss nämnda förskjutningar synas uppgå till högst avsevärda vinster för socialisterna och förluster för de moderata.

*Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)*

Och granskar man statistiken i samma arbete i allmänhet, så skall man snart finna sig övertygad om, vad man för resten vet av den allmänna valstatistiken och även av den direkta erfarenheten, att socialdemokratien ingalunda kan anses vara någon speciell bärare av hemmansägarintresset. Ja, redan namnet jordägare strider i viss mån mot den socialdemokratiska programpunkten angående äganderätten till vårt viktigaste produktionsmedel, jorden.

Jag kan således icke finna annat än att herr civilministern icke så litet misslyckats, ifall det verkligen varit hans mening att ej blott i ord utan även i handling tilldela hemmansägarklassen en mot nyss anförda lovord svarande prioritetsställning inom vårt kommunala och politiska liv.

Emellertid hava vi i vår motion med tacksamhet tagit fast på herr civilministerns eller Kungl. Maj:ts uttalande och även sökt ange några riktlinjer, som enligt vår åsikt i verkligheten skulle tillgodose motsvarande hemmansägarintresse.

Jag beder i detta sammanhang, även såsom ett komplement till herr civilministerns ord, få erinra om hemmansägarens förut under de senaste åren fullt avslöjade för samhället utomordentligt viktiga och betydelsefulla uppgift. Industrier, huru viktiga de än äro, kunna uppstå och nedläggas utan alldeles ödeläggande följder, men nedlägger jordbruket sin drift, så kan detta innebära samhällets eller statens fullständiga ödeläggelse. Alltså, vare sig man ser hemmansägaren ifrån den av civilministern mycket riktigt betonade synpunkten eller man låter blicken även glida ut över jordbrukarens hela uppgift och kallelse inom samhälle och stat, nog förtjänar han förvisso att tillförsäkras en solidare maktställning inom kommun och stat än någon annan kategori av samhälls- eller statsmedlemmar, eller, såsom herr Magnusson i Tumhult och jag uttryckt det i vår motion: »I främsta rummet måste man då tänka på hela den självägande hemmansägarklassen». Den nu igångsatta författningsstriden torde också mera än någon annan politisk fråga klargöra, var det verkliga intresset för den svenska jordbrukaren nu är tillfinnandes.

Såsom också framgår av vår motion hava vi emellertid ingalunda velat göra oss till tolkar för den åsikten, att icke också andra samhällsmedlemmar äro nyttiga. Långt därifrån. Jordbruk och industri behöva varandra och få också gemensamt bära de största skattetyngderna. Vi hava endast hävdad samma ståndpunkt, som Kungl. Maj:t angivit och som kanske finner sitt mest pregnanta uttryck i de sakkunnigas ord på sidan 67 i deras huvudbetänkande, där det heter, att »Hemmanägarna hava ju av gammalt och med rätta ansetts såsom folkets kärna». Ja, just så, hemmansägarklassen utgör

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

den folkets »kärna», omkring vilken allt det övriga rör sig i mer eller mindre växlande kretsgång.

Om vi i vår motion på allvar tagit sikte på civilministerns ord och de sakkunnigas »folkets kärna», så hava vi ej heller förbisett utan tvärtom hävdadt, att även den större mogenheten, som följer den större åldern, det giftaståndet o. s. v. — allt utan hänsyn till klasskillnad i övrigt — böra tillerkännas större politiskt och kommunalt inflytande än den omognade åldern o. s. v. — den må tillhöra vilken klass som helst — den duglige arbetaren större inflytande än odågan etc.

Saken är så mycket mera allvarsam, som vi för närvarande leva under synnerligen utpräglade partipolitiska förhållanden och nu föreliggande reformprojekt sträcker, såsom jag förut antytt, sina verkningar igenom ej blott vårt kommunala liv och därmed även genom landstingen utan även genom hela vårt politiska liv och således t. o. m. alla våra riksdagsbeslut. Majoriteterna bland en nation, det må nu vara vilken som helst, bestå och komma helt säkert att i hela denna tidsålder bestå av sådana personer, som hava mindre inkomster än de anse vara behöfliga. Den som nu även i det mest egoistiska syfte vill göra sig till speciell talesman för dessa majoriteter har därför också den allra största utsikt att få deras röster och därigenom givetvis komma uti majoritet, det må gälla i kommun eller stat men i all synnerhet i den senare. Den som får betala insatserna i detta, som jag vill kalla politiska mutsystem eller politiska röstköp, blir naturligtvis statskassan. Men den, som har att mata statskassan, det är i huvudsak majoritetens motpart, minoriteterna. Vägen heter beskattning och sättet är ofta progressivt. De senare årens många riksdagsbeslut om tillfälligt eller permanent understöd åt vissa samhällsgrupper, statens befattningshavare etc. uppvisa i dessa avseenden en nog så rik exempelsamling. Och det parti eller den person, som i fråga om understöd åt en viss sådan grupp, vilken genom skrivelser eller på annat sätt kanske även gjort sig livligt påmind, vågar säga nej, har därmed gått förlustig de flesta röster samma grupp vid till exempel nästa riksdagsmannaval avgiver. Däremot kan den person eller det parti, som visar den största frikostighet på statskassans, det vill slutligen säga den beskattades och kanske progressivt beskattades bekostnad, vid nästa val få räkna riklig vedergällning i form av vederbörande samhällsgrupps eller befattningshavares röster. Ädlare undantag givas, men regeln är den av mig angivna.

Detta är en så allvarlig och ofta förbiseddd omständighet i vårt politiska liv, att jag ansett mig böra påpeka den i sammanhang med just nu föreliggande författningsförslag. Bemärkas må också att, såsom jag i en riksdagsmotion för flera år sedan påtalade, den väsentliga förutsättningen för dylika manipulationer är bortskuren i andra länder. Och jag anbefaller på det allvarligaste både regering och riksdag att i sammanhang med en eventuell blivande utredning angående kommunal och politisk rösträtt även skänka behörig uppmärksamhet åt av mig nu angivna politiska missbruk, som jag utan den ringaste tvekan vågar kalla denna bytesaffär emellan förmåner

Om den kommunala rösträtten m. m
(Forts.)

och röster — ja, en moralisk kräftskada för både väljare och valda och hela vår nation. Men om detta missbruk av politisk makt kan göra sig gällande redan nu, i huru mycket högre grad skulle det icke kunna göra sig gällande om det nu föreliggande rösträttsförslaget utan behöriga garantier på området i fråga upphöjdes till lag!

De senare årens och i synnerhet detta års budget omedelbart på 1917 års val talar också sitt språk. Och jag tror, att högern kan skatta sig lycklig, att det är den politiska vänstern, vilken för närvarande innehar den avgörande makten i bevillnings- och skattefrågor, och som sålunda har att på sin tid uppgöra sitt mellanhavande med den skattebetalande allmänheten, vilken helt säkert icke sedermera skall känna sig särdeles tilltalad av att ytterligare förstärka denna vänsterns bevillnings- och skattekraft genom en anslutning till nu föreliggande rösträttsförslag.

Jag nämnde nyss ordet garantier och antydde, att den kungl. propositionen saknade varje spår av garantier i fråga om av mig därvid påtalade missbruk. Ja, dess författare synes t. o. m. sakna medvetande om, att sådana missbruk förefinnas, och således förlätligt nog förbisett, att garantier skulle kunna behövas. Däremot tyckes hans excellens herr statsministern hava känt sig något mera orolig i fråga om huru den lika rösträtten skulle komma att verka »för en sund kommunal utveckling», i synnerhet i fråga om, som han tillägger, »omogna och förhastade beslut» i »stora anslagsfrågor». Och sannernligen man behöver mera än vända sig till Norge för att få bekräftelse på det berättigade i denna oro. Visserligen kan det vid första påseendet synas som om herr statsministern med en viss nonchalans vidrörde, som han säger, yrkanden på s. k. »garantier» — det sista ordet sätter han inom citationstecken — men frågans värde synes växa betydligt under behandlingen, ja, så, att den bör, som han slutligen säger, »givetvis bliva föremål för saklig prövning».

Behovet av dessa garantier bekräftas ävenledes i de sakkunnigas utlåtande, varav ej mindre än 70 sidor, eller ungefär hälften av motiveringen, äro upptagna av frågan om dessa garantier och åt vilka garantier herr civilministern i sin ordning offrar ungefär $\frac{1}{3}$ av hela sin motivering till rösträttsförslaget. Det hela har sedermera också resulterat uti paragrafer, som man icke uppläser med en andhämtning. Jag hänvisar till sidorna 26 och 43 i föreliggande utskottsbetänkande eller respektive §§ 21 och 15 i likaledes respektive förordningar dels om kommunalstyrelse på landet och dels om kyrkostämma samt kyrko- och skolråd, den förstnämnda paragrafen innehållande ej mindre än 5 moment, varav andra momentet sönderfaller i a, b, c och d och därutav d uti 1:o, 2:o och 3:o, varefter vi fortsätta med bokstavsföljden uti e, f, g samt h. Och ännu vidlyftigare hava garantierna utbrett sig i fråga om § 15, som börjar på sid. 43, fortsätter över hela 44 och slutar på mitten av sidan 45. Och trots hela denna, jag borde säga, litteratur av garantier, har den i början av mitt anförande omnämnda sakkunnigas

Om den kommunala rösträtten m. m.

(Forts.)

höggerman, herr Mauritz Hellberg, nödgats avgiva ett särskilt yttrande med förslag, varom han själv säger, att därigenom »skulle bättre garanteras en solid behandling av ärendena», vilket garantiförslag herr civilministern dock ej upptagit i lagförslaget.

Emellertid torde det väl vara så, som en norsk författare säger, vilken på erfarenhetens väg funnit, hurusom lika rösträtt obetingat leder till allmän rösträtt och båda till höga skatteprocenter genom sina, som han säger, ofta lättsinniga nya reformer, att de garantier, som ej stödja sig på reella underlag, endast äro hopplösa utopier.

Detta är också i grund och botten min uppfattning. Men för all del, *kan* man utfinna några andra och verkliga garantier, så gärna för mig. Eller såsom det heter i vår motion: »innan är å vår sida i stort sett nöjd med de bestämmelser vi hava, och man överger dem icke för andra än sådana, som kunna anses utgöra ett lika gott skydd för landets lugna utveckling».

I sistnämnda syfte hava vi därför i vår motion och i överensstämmelse med herr statsministerns den 17 november 1917 givna anvisning samt, för att tala med hans egna ord, ägnat vår uppmärksamhet »åt åtgärder, som skulle förekomma omogna och förhastade beslut». Så hava vi t. ex. pekat på den onekligen originella anordningen, att den mera omogna 21-årsåldern skall vara urväljare till första kammaren, som dock har till sin egentliga uppgift just att »förekomma omogna och förhastade beslut», under det att valrätten till andra kammaren inträder först efter det man fyllt 24 år.

Mig har det också förefallit nästan obegripligt, att inte vare sig de sakkunniga eller herr civilministern vid herr statsministerns uttalande om att söka »förekomma omogna och förhastade beslut» kommit att tänka på eller föreslå en högre åldersgräns i och för deltagande i kommunalstämmobeslut, val till landstingsman o. s. v. Detta hade ju legat så nära till hands vid herr statsministerns ord om omogna och förhastade beslut, och för övrigt hade det varit i överensstämmelse med andra länders garantier i liknande fall.

Vidare ha vi i vår motion uti samma syfte erinrat om familjens, den mera bofasta befolkningens, husägarens — han må sedan vara vanlig kroppsarbetare, arbetsgivare eller näringsidkare — arrendatorns av självständigt jordbruk o. s. v. grundläggande och stabila betydelse för kommun och stat, och hurusom dessa kategoriers större inflytande helt säkert skulle motväga »omogna och förhastade beslut». Liknande förhållanden göra sig också gällande i vissa andra länder.

Och härmed har jag sökt bringa i dagen något säkrare grundvalar för den stora garantibygnad, som de sakkunniga och herr civilministern uppfört på enligt min mening lösan sand. En annan fråga är, om det ur praktisk synpunkt är något fördelaktigare att föra upp byggnaden på de av herr Magnusson i Tumhult och mig sålunda anvisade grundvalarna än att låta dem vila på de under årtal beprövade. Det må tillkomma en eventuell utredning att giva svar på den frågan.

Herr Magnusson och jag avsluta därför också vår motion med

samma hemställan som högerreservanternas i föreliggande utskottsutlåtande, nämligen med hemställan: »att riksdagen ville, med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 290, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om en allsidig utredning av frågan om den kommunala förvaltningens lämpligaste organisation och därvid tillämpliga rösträttsnormer samt den i samband därmed stående frågan om sättet för första kammarens bildande, allt under former, som säkerställa den kommunala förvaltningens sunda utveckling och trygga bibehållandet av ett verkligt tvåkammarsystem», till vilken hemställan jag alltså, herr talman, härmed ber att få yrka bifall.

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Schotte: Herr talman, mina herrar! Den förliggande kungliga propositionen upptager till en början ett par gamla frågor, som förut ha diskuterats i denna kammare vid olika tillfällen: frågan om bolagsrösträtten och frågan om rätten att deltaga i landstingsmannaval utom den kommun, där man är mantalsskriven. Dessa frågor äro ju icke av så aktuell betydelse, som det kungl. förslaget i övrigt, och jag skall därför icke uppehålla mig länge vid dem. Jag skall blott göra ett par små erinringar och påpekanden i anledning av vad den av de sakkunniga förebragta statistiken utvisar. Det framgår sålunda, att aktiebolagen på landsbygden hade ej långt ifrån fyra och i städerna ej långt ifrån tre gånger så högt medelröstetal som samtliga röstgående. Det kommunala röstetalet överstiger, särskilt för norrländsbolagen, avsevärt till och med 40 röster i genomsnitt. Skönviks aktiebolag hade 878 röster, Sunds aktiebolag 677, Vivstavarv 653 och Tunadal 572 o. s. v. Fyra av de utav sakkunniga undersökta bolagen i Norrland ägde vardera 37 röstposter. Deras sammanlagda röstetal uppgick till 2,780, därav 1,254 röster i Västernorrlands län och 1,509 i Jämtlands län. Att ett enda bolag vid valet till ett och samma landsting förfogar över bortåt 500 röster, är ju ett direkt hån mot den 40-gradiga skalan.

Vidare visar statistiken att de opersonliga röstägarna i en socken kunna förfoga över 20 procent av hela röstetalet eller, om man tar med jämväl de å annan ort mantalsskrivna helt bland de opersonliga röstägarna, ända upp till 40 procent. Detta måste ju vara ett verkligt hot mot de personliga rösträttsinnehavarnas ställning. Bolagens rösträtt skulle naturligtvis få mindre betydelse under ett enröstsystem, som nu föreslås. Men den är en anomali, ett otung, som alldeles oberoende av den lika kommunala rösträtten, hos oss liksom i andra länder snarast möjligt bör försvinna. Detta är en sak, om vilken jag tror, att åtminstone i denna kammare ingen större meningsskiljaktighet råder.

Med avseende på rätten att deltaga i landstingsmannaval allena där den röstgående är mantalsskriven framgår det av de röst rättssakkunnigas utredning rörande 107 landskommuner, att i ej mindre än 21 de å annan ort mantalsskrivnas röstetal utgjorde över 7 procent — det fanns kommuner där siffran uppgick till resp. 32,5

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

och 29 procent. Det måste anses stridande till och med mot de nu gällande grunderna för den kommunala rösträtten, att en och samma person genom att äga rösträtt inom flera kommuner vid landstingsmannavalen med deras politiska innebörd kan förfoga över ett antal röster, som ibland mångdubbelt överstiger det stadgade maximum av 40 röster. Den omständigheten, att inom enstaka kommuner de å annan ort mantalsskrivna förfoga över ända till en tredjedel av hela röstetalet och tillsammans med de juridiska personerna över nära 40 procent av röstetalet, giver även ett kraftigt stöd för den reform, som i detta avseende föreslås.

Emellertid är det uppenbart, att den stora frågan för närvarande är den lika kommunala rösträtten, såsom varande det förslag, som nu för första gången i utrett skick framlägges för riksdagen. Herr Räf har påstått, att inga sakliga skäl framlagts för att nu taga upp denna fråga. Han torde dock ha varit med i riksdagens arbete så mycket, att han erinrar sig, att det liberala partiet sedan flera år tillbaka och för varje år med allt starkare och allt mera livligt intresse fört fram frågan om den lika kommunala rösträtten. Att med åberopande av de bekymmersamma förhållanden, i vilka världskriget försatt oss, försöka göra gällande, att vi borde undanskjuta våra övriga viktiga uppgifter, skall heller icke lyckas. Det är tvärtom just den situation, i vilken vi befunnit oss under dessa år, som visat på nödvändigheten, att söka med alla de medel, som stå oss till buds, öka samhällssolidariteten och söka på det viset skapa ett enigt och fast folk i stället för att, såsom herr Räf gör, försöka kristallisera ut ett motsatsförhållande mellan den jordbruksidkande klassen och landets övriga medborgare. Det är nog inte heller så, att andra nationer, åtminstone bland de neutrala, ha ansett sig förhindrade att ägna sig åt viktigt samhällsarbete under denna tid. Herr Räf torde möjligen ha kännedom om, att Danmark under dessa år genomfört en vittgående och betydelsefull författningsreform. Herr Räf, som vet mycket mer än vi andra veta, säger, att större delen av folket är emot författningsstrider och emot detta förslag. Vi andra tillåta oss att gå efter röstsiffrorna vid 1917 års andra-kammarval, och de talade i alla fall tydligt ett helt annat språk. Det var vid dessa val den stora anslutningen från valmännen gavs åt tanken att genom lika kommunal rösträtt slutligen vinna den demokratisering av hela vårt samhällsliv, utan vilken en verklig samhällslycka, ett verkligt fast byggt land och ett verkligt lyckligt folk icke kan vinnas. Herr Räf gjorde också vissa andra anmärkningar. Han försökte framför allt ställa fram jordbrukareklassen såsom den, som borde tillerkännas en alldeles speciell prioritetsrätt i våra kommuner. De uttryck, som han i det sammanhanget citerade ur den kungliga propositionen, anser jag i alla avseenden fullkomligt befogade och riktiga. Men jag kan för min del icke se, att på dessa ytt-randen någon företrädesrätt kan grundas för den jordbruksidkande befolkningen att vinna en alldeles speciell särställning inom det kommunala livet. Jag tror, att det är lyckligare, om vi, i stället för att på detta sätt söka egga klasserna mot varandra, arbeta gemensamt för

framtiden och gemensamt för utvecklingen av vårt land och vårt folk. Det ger säkerligen vida mer av framtidslycka och framtidsro än alla dessa funderingar och försök att spela ut den ena klassen mot den andra.

Trots vad herr Räf och hans medmotionär anför, ehuru de icke gått så synnerligen djupt in på saken, så är det klart och obestriddt, att den 40-gradiga skalan är orättvis och godtycklig och orättvis särskilt mot den jordbruksidkande klassen, vilken i regel har mycket mindre röstinflytande än t. ex. industriarbetareklassen. Det har säkerligen vid detta laget gått upp för alla, att det verkligen är så, att den jordbruksidkande klassen i stället för att förlora, såsom herr Räf och hans meningsfränder vilja göra gällande, skulle vinna ökat inflytande genom den lika kommunala rösträtten. Det går nog icke vidare att framhålla den 40-gradiga skalan såsom ett alldeles speciellt värn för den jordbruksidkande befolkningen. Den kan visserligen vara det för vissa kapitalist- och bolagsintressen, som herr Räf säkerligen står ganska nära, men absolut icke för den stora massan av den jordbruksidkande befolkningen. Skalan är också godtycklig i sina anordningar, särskut däri- genom att röstmaximum uppnås i städerna avsevärt tidigare än på landsbygden samt att graderingen av röstetalet i de lägre inkomstklasserna sker efter varje hundratal kronor av den beskattade inkomsten men i de högre inkomstklasserna efter varje femhundratal. Hela skalan är ett resultat av finurliga beräkningar, en konstprodukt och var så för dess upphovsmän, då de sökte lotsa sig fram genom bränningarna i 1907—1909 års rösträttsstrid. Naturligtvis var den på sin tid ett framsteg i jämförelse med de förutvarande förhållandena, men för nutiden är den förlegad; dess oegentligheter äro ovedersägligt ådagalagda, dess orättvisor omöjliga att försvara. Av den motion, som den ärade talaren på Smålandsbanken väckt, ehuru kanske icke av det anförande, som han nyss höll, framgår dock, att han och hans medmotionär för sin del, ehuru de tycka att allt är »bra som det är», dock icke kunna neka till, att skalans verkningar äro ojämna och oriktiga på flera punkter. Jag tror också, att det knappast kan råda mer än en mening därom, att den 40-gradiga i själva verket kan anses nu vara utdömd och att den för närvarande ligger i själåtåget.

Men under sin reträtt från den en gång så prisade 40-gradiga skalan söker man med andra arrangemang uppnå ungefär samma resultat, som man förut vunnit eller trott sig vinna med den 40-gradiga skalan: övermakten i stat och kommun. Ja, kunde man komma ett litet steg tillbaka mot den 100-gradiga, så skulle man vara så mycket mera glad och belåten. Och det förlösande ordet har härvid blivit: förstärkt rösträtt, ett röstsystem med tilläggsröster för särskilda kategorier: hemmansägare, gifta, arbetsgivare, kommunala förtroende- män o. s. v. På denna väg kan man ju fortsätta tilläggsröstsystemet så långt man vill, utlägga det som det bäst passar för tillfället eller för den publik, man vänder sig till med skåderätten. Hur utmanar man ej med det systemet klassinstinkterna, hur skall man ej komma

*(Om den kom-
munala röst-
rätten m. m.
(Forts.)*

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

att slitas om dessa tilläggsröster, och, om systemet en gång genomfördes, huru hade man ej givit luft under vingarna åt de mest otrevliga manipulationer! Hela talet om att de medlemmar av kommunen skola hava större inflytande, som hava större samhörighet med kommunen, större mognad, större ansvarskänsla, duglighet, erfarenhet och vederhäftighet etc., kan ju låta vackert, men är i själva verket ett ihäligt tal allena, som ej kan omsättas i praktiken och som skulle, om det genomfördes, vålla stora orättvisor och vådor. De egenskaper, som för den kommunala verksamheten äro av särskilt värde, äro ingalunda knutna vid de kategorier, som talemännen för den förstärkta rösträtten uppställt och kunna överhuvud taget icke knytas vid särskilda kategorier. Skickligheten och erfarenheten i kommunala värv kan icke tillgodogöras kommunen genom den värdesättning, som sker genom ett flerrösts system. Detta må kunna anses för ett visst framsteg i förhållande till det mätande av dugligheten efter penninginkomsten, som nu äger rum, men det är en helt godtycklig och ohållbar värdesättning av de enskilda medborgarnas kvalifikationer för allmänna värv. Det kan i bland slå huvudet på spiken, men slår lika ofta slint. Vissa kategorier människor skulle sålunda enligt detta förslag premieras såsom mera kvalificerade medborgare, intaga en undantagsställning som en slags överklass, gent emot vilken övriga kommunmedlemmar skulle känna sig stå i motsatsförhållande. Det hela skulle ge anledning till split, missnöje och leda. Medborgarrätten bleve alltjämt graderad. Hur har man för övrigt tänkt sig att omsätta denna förstärkta rösträtt i praktiken? Det kan uppenbarligen bli en pyramid än värre än den 40-gradiga skalan. Och hur ställer det sig, när en person upphör att vara »kvalificerad»? De mest egendomliga förhållanden kunna uppkomma. En gift blir änklings, en som har tjänstfolk måste avstå därifrån etc. — och så sjunker han ned i en annan klass, blir mindervärdig i avseende på sitt inflytande i kommunen. Men så får han råd att hålla en tjänare igen, och då blir han åter »graderad». Ja, invänder man, men liknande är ju nu också förhållandet enligt den 40-gradiga skalan; hans inflytande sjunker eller ökas nu efter hans inkomster de olika åren. Ja, det är sant, men det är just det, som är orättvist, och som vi vilja ha bort. Och den 40-gradiga skalan utger sig i allt fall ej för annat än att gradera människornas inflytande i kommunerna efter deras förmögenhetsförhållanden. Tilläggsröstsystemets företrädare skulle ju vara att verkligen ge ökat utrymme för duglighet, mognad, erfarenhet o. s. v. Men tror man verkligen, att en person blir mindre duglig för kommunala värv det år, han ej har råd att hålla sig med en tjänare, än det år, då han har en sådan? Och huru besynnerliga skulle icke röstlängderna komma att se ut, huru mycket trassel och besvär skulle ej bli följden av ett sådant system!

Nå, invänder man, det kan ju hända, att alla dessa kategorier, som framskynta som skuggor i motionerna och som motionärerna nu vilja medtaga, icke böra komma med; det finns väl andra kategorier, som äro mera fixa och lättare att uppställa; allt detta får bero på utredning, och det är ju en sådan utredning, som reservanterna begära.

Om den kommunala rösträtten m. m.

(Forts.)

Enligt min mening kan en sådan utredning ej verkställas och bli till något som helst värde. Vad är det som skall utredas? Om hemmansägarna äro klokare kommunalmän än andra, om de gifta bättre kunna handhava kommunens affärer o. s. v.? Allt detta blir ju mest beroende på subjektiva uppfattningar. I ett och annat fall kan väl med ett visst anspråk på objektivitet sägas, att den eller den är en så duglig kommunalman, att han bör ha tilläggsröster, men om han då ej faller inom någon av de kategorier, man vill premiera, hur skall man då göra? Skall det voteras om detta på kommunalstämman vid röstlängdens godkännande? Nej, enskilda funderingar och subjektiva uppfattningar kunna väl komma till uttryck vid en utredning, men de bleve nog ganska brokiga. Den ene vill stapla en sorts förstärkning på en annan och på denna en tredje; en annan vill ha trappan annorlunda byggd; och man komme att snegla efter förhållanden var och en i sin kommun och hur man där bäst skulle få det ordnat för sina intressen.

Nu skall jag gärna medge, att många utredningar måste bygga på ganska litet solid grund. Men det må jag säga, att sämre grundval för en utredning än det av motionärerna skisserade tilläggsystemet kan jag knappast tänka mig. Och det är en ofantlig skillnad på det en-röstsystem, som här föreslås klart och enkelt och tydligt, och den brokiga jakobsstege, motionärerna vilja bjuda det svenska folket i stället för den utdömda 40-gradiga skalan. Och jag vidhåller att en allmängiltig utredning, en utredning med någon grad av objektivitet, ej kan åstadkommas rörande det flerröstsystem, som motionärerna framkasta. Det är fullkomligt lönlöst att kasta bort tid och krafter och pengar för att på dessa vägar söka vinna en betryggande kommunal förvaltning. Må de, som vilja ha den »förstärkta rösträtten», själva göra sig den mödan att komma med ett förslag, huru de vilja hava denna rösträtt kumulerad för sitt uppgivna syfte att betrygga en god och omtänksam kommunal förvaltning! Lyckas motståndarna till en-röstsystemet inom sina egna led skapa enighet om en skala, så framlägg den till beskådande! Det är den enda framkomliga vägen. Det är omöjligt att begära, att de, som finna hela denna tanke oriktig, förfelad och opraktisk, skola hjälpa dem att uppgöra förslaget. Kritiken får, när ett förslag föreligger, bestämda hållpunkter att gå efter, och den skall säkert ej utebli. Verkningarna i de olika kommunerna kan då också utrönas. Jag kan ej hjälpa, att jag måste beteckna hela detta system, som man nu i sista stund kommit fram med, som ett halmstrå man griper efter, men som säkerligen icke kommer att hålla högern över vattnet, en försöksballong, som icke har utsikter att kunna omsättas i praktisk politik, ett sätt att förhala och komma från för tillfället en omläggning av den kommunala rösträtten efter personlighetsprincipen.

Jag måste till alla delar instämma med konstitutionsutskottet, då det om hela den tankegång, som ligger under den »förstärkta rösträtten», yttrar: »Lika väl som samhällets politiskt röstberättigade medborgare formellt sett hava lika stort inflytande, medan det däremot åt andra faktorer än lagstiftningen överlåtes att ur den stora

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

massan av likaberättigade väljare föra fram den större kapaciteten till faktiskt större inflytande, bör på det kommunala området det större inflytande, vilket givetvis där liksom annorstädes bör tillkomma de bäst kvalificerade, icke fotas på konstlade anordningar, som i sin tillämpning måste bliva mer eller mindre godtyckliga, utan allenast på den personliga överlägsenhetens förmåga att utan dylika hjälpmedel göra sig gällande och vinna förtroende.»

Enda vägen till en sund kommunalförfattning är att bygga på personlighetsprincipen såsom utgångspunkt för rättigheter och inflytande på samhällets angelägenheter, och så skapa vissa garantier, vissa betingelser för att trygga en sund och besinningsfull verksamhet i kommunen. Så är problemet lagt av Kungl. Maj:t i den föreliggande propositionen. Jag är också övertygad om, att de föreslagna garantierna fullt och helt fylla sitt angivna ändamål: förekommande av att tillfälliga strömningar göra sig gällande, att icke väl avvägda och på tillfredsställande utredning fogade förslag bliva genomförda, att kommuner med tryckande skattebördor ej bliva belastade mer än oundgängligt är för de kommunala uppgifternas fyllande, och att göra övergången till en-röstsystemet mjukt och riskfritt. Det kommunala livet blir med Kungl. Maj:ts förslag lagt på en bred, rättvis och förtroendeingivande grund, samtidigt som det skyddas mot missbruk, övrumplingar och övergrepp av tillfällig art. Vår uråldriga kommunala självstyrelse ger också i sig en garanti som är mera värd än många lagparagrafer. Hela förslaget i den kungl. propositionen är så försiktigt lagt att envar, som vill bedöma frågan ur objektiva och rättfärdiga synpunkter, synes mig borde kunna medge, att även under ett en-röstsystem en orättvis och äventyrlig kommunalpolitik är med dessa garantier utesluten.

Det är nog heller knappast här, som pudelns kärna ligger. Frågans hela tyngdpunkt från högerns synpunkt är uppenbarligen en-röstsystemets inverkan på första kammarens sammansättning. Att den föreslagna kommunala rösträttsreformen skall komma att inverka på första kammarens sammansättning är ju också avsett av regeringen. Med bibehållande av första kammarens nuvarande ställning som likaberättigad med den andra kammaren måste första kammaren utgå ur folkets djup och icke till sin sammansättning så skilja sig från den andra, att ett gott och fruktbringande samarbete mellan kamrarna äventyras. Den grundsatsen har varit ledande vid skapandet av vårt riksdagsskick, men har förtryckts genom den graderade röstskalan för elektorsvalen. Att hava en graderad skala och på samma gång proportionellt valsätt är stridande mot vartannat.

Det förefaller mig knappast vara anledning att avvika från den nu gällande ordningen, att ledamöterna av första kammaren väljas av landstingen och vissa stadsfullmäktige, korporationer således som jämväl hava andra uppgifter. I en motion i denna kammare har föreslagits att skapa särskilda valkollegier för utseende av första kammaren. I den mån rösträtten till dessa valkollegier blir grundad på en-röstsystemet, är väl detta förslag likvärdigt med nu gällande an-

ordning, sedan denna frigjorts från den graderade skalan. Men man skapar med detta förslag nya offentliga val av politisk art med ty åtföljande valstrider, utan att ändock, som konstitutionsutskottet framhållit, beröva landstingsmänna- och stadsfullmäktigevalen någon mera väsentlig del av det politiska inslag, som dessa val nu äga och varifrån man önskar befria dem genom de särskilda valkollegiernas inrättande. Hela förevarande spörsnål är dock av mindre vikt för bildandet av vår första kammare, och praktiska hänsyn böra bliva närmast avgörande för ståndpunktstagandet. Det torde dock icke vara någon anledning antaga, att bland landsting och stadsfullmäktige skulle göra sig gällande någon allmänare stämning för att vilja avstå från egenskapen av valkollegier till första kammaren.

Både den Clasonska motionen med dess avläggare här i kammaren och den Hildebrandska motionen syfta till att inom första kammaren tillförsäkra ett övervägande inflytande för vissa samhällsklasser. De äro båda absolut oantagliga för dem, som hålla på den demokratiska principen. Vad särskilt herr Hildebrands förslag angår, så måste klassvalprincipen såsom grundval för folkrepresentationens sammansättande fullständigt utdömas. Förslaget verkar närmast som en gengångare från ständssamhällets tid, låt vara nödortigt omstuvat efter samhällets nuvarande struktur. Klassvalen skulle innebära en fullkomlig brytning med den moderna folkrepresentationens princip. Varje slag av intesserepresentation skjuter allmänintressena åt sidan för klass- och privatintressen. Politiken skulle därmed också föras in på områden, där den hittills icke i nämnvärd grad dominerat. Klassvalsystem och proportionellt valsätt äro också, såsom herr Adelsvärd påpekat i sin motion, oförenliga. Det kan enligt min mening aldrig bli tal om, att vännerna till ett demokratiskt samhällsskick skulle kunna gå med på ett klassvalsystem till första kammaren, icke ens om man ville uppgiva den kammarens likaberättigade ställning med andra kammaren.

Påståendet att efter den lika kommunala rösträttens införande bägge kamrarna skulle bli varandra så lika, att i själva verket ett enkammersystem bleve den praktiska följden, kan jag för min del icke dela. Det är vidlyftigt berört i den kungl. propositionen, och jag skall endast säga några ord ytterligare om den saken. Allena de medelbara valen, de större valkretsarna, friheten från bostadsband och den successiva förnyelsep komma alltid att verka till, att första kammaren utmärkes för större betänksamhet och att kontinuiteten där kommer till större rätt. Den mognare åldern och den fåtaligare representationen verka i samma riktning. Utlandets erfarenhet, såsom i Frankrike och i Nordamerikas förenta stater, bestyrker, att en första kammare, även med en mindre artskillnad från den andra, blir en reglerande faktor i statslivet. Och den bestyrker också, att en sådan kammare, utgången ur folkets bredare lager, får en starkare ställning än en klassvalskammare eller ett överhus byggt på andra grunder. Det är i första kammarens eget intresse, att grunden vidgas på sätt nu är föreslaget.

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

Någon vilja från högerens sida att, med godtagande av den lika kommunala rösträtten, komma till tals med vänstern om vårt första-kammarproblem, har icke kommit till synes och torde ej vara att nu förvänta. Det är väl därför sannolikt, att frågan denna gång faller. Jag kan dock ej underlåta att uttala den mening, att det skulle vara lyckligt, om högern icke ställt sig på denna rent negativa ståndpunkt. Ty det är någonting annat, som också faller i våra dagar hastigare än någonsin, och det är penningvärdet. Hela den grund, varpå första kammaren vilar, är därmed underminerad, och den tiden är ej avlägsen, när ej ens den 40-gradiga skalan utgör något värn längre mot första kammarens fulla demokratisering.

Herr Bengtsson: Herr talman, mina herrar! Då jag deltagit i förarbetet i denna författningsfråga, varpå den kungl. propositionen är byggd, så må det tillåtas mig att säga några ord.

Jag hade dock icke tänkt begära ordet så tidigt, men jag blev föranledd därtill av herr Räfs yttrande. Han säger, att han och hans medmotionär vilja ha frid, men att de blivit utmanade till att taga upp strid. Jag undrar, om de som åhörde herr Räfs yttrande kunde fatta detta som en fridsfanfar. Tvärtom tyckte jag för min del, att det som vanligt var de mest utmanande stridsfanfarer man gärna kan få höra här i kammaren. Herr Räf har svårt för att yttra sig i någon fråga utan att på denna anlägga partipolitiska synpunkter. Högern har alltid rätt. Vänstern har alltid orätt. I alla frågor, när, var och hur som helst: fel har vänstern, rätt har högern. När man utgår från den synpunkten, så är det icke underligt, att både början, fortsättningen och slutresultatet blir sådant, som det herr Räf kom till.

Han säger, att »det är bra som det är», och att denna 40-gradiga skala är väl beprövad. Ja, den är beprövad, den är vägd på en våg men befunnen vara alltför lätt. Herr Trygger har i ett föredrag vid ett tillfälle själv erkänt detta och sagt, att ur principiell synpunkt kan man icke försvara den 40-gradiga skalan. Man kan lika gärna tala om en 3-gradig eller om en 5-gradig skala, säger herr Trygger.

Herr Räf spelar som vanligt ut jordbrukarna och hemmansägarna, och han menar, att han har hela denna klass bakom sig, då han talar i denna fråga.

Men jag vill säga herr Räf, att han icke ens har flertalet av dem bakom sig. Jag tror, att, om det skulle bli ett uttalande från samtliga hemmansägare, så skulle en övervägande del av dem säga, att de ej vore belåtna med den 40-gradiga skalan. För de stora jordbrukarna, som ha egendomar med stora taxeringsvärden, är den till fördel, ty de få bestämma i sina kommuner, men för de medelstora och de smärre jordbrukarna är den till nackdel. Den officiella statistiken, bevisar detta. Herr Räf kan alltså icke tala å jordbrukarnas vägnar. Herr Räf riktade sig särskilt mot ett uttalande, som vi sakkunniga gjort, ett erkännande åt den bofasta befolkningen, och sade, att vänstern nu inbjuder dessa hemmansägare att delta i nedbrytningsarbetet. Ja, jag ger herr Räf rätt uti, att det är ett

nedbrytningsarbete, men ej, som herr Räf tyckte mena, nedbrytande av samhällsgrunden, utan av en orättfärdig röstskala. Det är orättvisan, som vi vilja ha bort.

Han säger också, att man skall fåfängt söka efter försumliga skattobetalare bland den jordbrukande klassen. Ja, det är rätt, men herr Räf vet lika väl som jag, varpå det beror. En bonde får vara så god betala, eljest mister han sitt hemman. Han har alltid utmättningsbara tillgångar, och skatterna utgå med förmånsrätt, som herr Räf nogsamnt känner till. Det anförda förhållandet bevisar därför intet i detta fall. Men jag vill gärna erkänna, att denna bofasta jordbrukande befolkning är den klass, som hittills under många tiotal av år bedrivit ett sunt kommunalt arbete och väl ordnat kommunernas angelägenheter. Det skall ej med rätt kunna sägas, att det i stort har skötts dåligt. Men detta är därför icke ett skäl att neka en annan klass inflytande i synnerhet om denna under en längre tid haft en skolutbildning, som åsyftar att höja folket. Att pålägga dem ökade skyldigheter men ej låta dem få ökade rättigheter går ej an. Dessa senare föda ansvarskänsla i stället för bitterhet och avoghet mot samhället.

Jag vill understryka, vad herr statsrådet nyss yttrade, nämligen att det förnämsta skälet för att nu gå fram med denna författningsreform är behovet av »att skapa ett enigt och fast folk».

Herr Räf tycker, att det är mycket olämpligt att draga fram sådana frågor nu under pågående krig. Det är den vanliga frasen, ty det är endast en fras och icke något verkligt skäl. Man kan påvisa, att i både krigförande och neutrala länder ha mitt under detta krig ordnats betydelsefulla författningsfrågor, som herr Räf bör känna till.

Det är också betecknande, då man från högerhåll vägrat att gå in i kommissionen för en saklig utredning av detta viktiga spörsmål, i sista stund kommit fram med ett surrogat, som man dock ej kunnat ena sig om, och varigenom man försökt lägga grunderna för röst-rätten så, att makten i allt fall kan få behållas av den, som haft den förut. Man medger dock med dessa motioner, att den 40-gradiga skalan icke kan upprätthållas.

I sammanhang med detta kan jag ej underlåta att relatera och bemöta något ur ett föredrag, som herr Lindman höll något före jul, och som kommit ut i broschyrform. Då herr Lindman i detta föredrag riktar sig mot vänsterns intresse för att ge varje man en röst, säger han: »Vänstern förutsätter väl då, att också alla ha lika förstånd.» Det är detta spörsmål, som jag vill taga upp till någon granskning. Menar herr Lindman, att förståndet och inkomsten eller äganderätten till större egendomar etc. åtföljas? Är det så, att de, som äga stora gårdar eller lyckats få stora inkomster, ha större förstånd än de, som kanske aldrig lyckats få en bit av den svenska jorden eller lyckats svinga sig upp till de stora röstetalen? I en debatt i första kammaren, då denna fråga var uppe, betonades den orimligheten, att för en person, som är löntagare, ökas, allt eftersom han får större inkomster genom ålderstillägg och uppflyttning i högre

Om den kommunala röst-rätten m. m.

(Forts.)

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

lönegrader, också inflytandet i det kommunala. Men, då han står på höjden av avlöningen, blir han ett, tu, tre pensionsmässig. Då, enligt herr Lindman, sjunker också förståndet hos mannen, då blir han ej så vederhäftig i det kommunala som året förut, då han tjänstgjorde som ordinarie. Man kan också tänka sig inom den jordägande klassen en man, som i sin krafts dagar köper sig ett hemman. Detta ligger delvis i lägervall. Han börjar arbeta med friska krafter, odlar, ökar på och förbättrar jorden. För varje fastighetstaxeringsår ökas taxeringsvärdet på detta hemman, och då ökas också förståndet hos mannen. Till sist når hemmanet upp till sådant taxeringsvärde, att ägaren har, låt oss säga, 30 röster. Det är ju ett ganska stort hemman, som man måste ha för att få 30 röster. Hans barn, som vuxit upp och varit honom behjälpliga, önska nu antingen resa till Amerika eller söka sin utkomst på annat sätt. De vilja ej längre gå hemma och arbeta. Vi veta, att det finnes ingen klass, som är så angelägen att bevara sina söner vid hemmet, som den jordbrukande klassen. I vissa släkter talar man med en viss tillfredsställelse om, att gården ej varit i annan släkts ägo på flera hundra år. Det är med en viss stolthet, som jordbrukaren talar om detta. Då säger denne man i samråd med sin hustru: Det är bäst, att vi lämna gården till våra barn. Vi få gå in på undantag och sätta oss i ro och stillhet. Så överlämnar han gården till sin son, och så träder denne in i faderns kommunala rättigheter. Om fadern, den store, inflytelserike mannen ej har särskild inkomst, går enligt herr Lindman på en enda gång hans förstånd tillbaka, och han har icke något numera att säga till om. Är det så, att mannen har två eller tre söner och anser det svårt för en av dem att taga hela gården, får han dela upp den, så att var och en av sönerna får en tredjedel, och då delas enligt herr Lindman mannens förstånd också upp på de tre. Är det en, som får hela gården, får han hela förståndet, men är det tre, som får den, få de en tredjedel var. Men det kan vara än värre. Låt oss tänka oss en företagsam man, som icke äger någon jord, men arrenderar några tunnland. Där bygger han t. ex. en hönsgård. Han börjar smått, och efter hand, som hönsgården utvecklas — han har goda raser, hönsen värpa duktigt, och han kan sälja mycket ägg — stiga inkomsterna och på samma gång förståndet hos mannen. Då har han kanske flera tusen höns, säljer ägg och höns i massor får stort röstetal och har stort förstånd. Men så kommer där en sjukdom i hönsgården. Hönsen få kolera och dö, äggen försvinna, mannens inkomster gå ner, och han har till sist ingenting kvar. Då går också hans förstånd tillbaka, han har ej inflytande längre som förut. Men om vi tänka oss, att sjukdomen botas och hönsgården åter ger inkomster, då stiger mannens förstånd genom att hönsen friskna till.

Detta är en bild, som kanske icke är så lyckad, men den säger i alla fall i sak, vad jag med densamma velat framföra.

Jag vill, herr talman, då det icke kan vara lämpligt att gå in på några detaljer, enär utgången i kammaren är klar, dock till sist säga, att börsen icke mer får vara en värdemätare på svenska mäns inflytande i kommunala ting. Det måste vara en personlighet bak-

om, som kommer, icke på grund av ökade förvärvskällor utan av personliga insatser i samhället.

Herr talman! Jag ber att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

Herr Lindman: Herr talman, mina herrar! Ja, det är väl på det sättet, att denna fråga redan är avgjord i denna kammare. Även om debatten kommer att bli mycket lång i dag, förmodar jag, att med det utskottsbetänkande, som föreligger, och de deklARATIONER, som redan avgivits, saken är tämligen avgjord på förhand. Jag måste i alla fall, herr talman, be att få besvara kammaren genom att yttra mig något i denna fråga. Jag skall ej gå så mycket in på ett bemötande av vad herr Bengtsson yttrade, då jag hänför det till detaljerna. Dock återkommer jag kanske något därtill längre fram.

En sak vill jag emellertid genast beröra, och det är beträffande hans yttrande att huvudsaken skulle vara att skapa ett enigt folk, och att man därför bör antaga detta förslag. Ja, men, herr Bengtsson, man får ej ett enigt folk på det viset, ty det finnes en stor del av folket, som ej vill vara med om förslaget, och den delen är folk den också. Det går ej att säga, att det är ett enigt folk, blott minoriteten gör som majoriteten vill. Skall man ha enighet, skall man ha minoriteten med sig. Här avvisas alldeles bestämt av utskottet varje krav på att göra någon utredning för att tillmötesgå minoriteten. Det förslag, som föreligger, är byggt på ett förslag, som avgivits av sakkunniga tillsatta av Kungl. Maj:t, och man kan säga, att Kungl. Maj:t i allt huvudsakligt följt deras förslag. Det uppdrag, som lämnades de sakkunniga, grundade sig i allt väsentligt på ett uttalande av hans excellens statsministern till statsrådsprotokollet den 13 november 1917. Detta uttalande innehöll mycket strängt begränsade riktlinjer för de sakkunnigas utredning, och detta i tvenne avseenden. De sakkunniga skulle för det första bygga sitt förslag på den lika rösträttens grund. Någon annan grund för det kommunala inflytandet skulle således icke få förekomma från de sakkunnigas sida. Och för det andra skulle hela spörsmålet om det samband, som förefinnes mellan den kommunala rösträtten och första kammaren, läggas helt och hållet utanför de sakkunnigas utredning. Enligt mitt förmenande blev genom detta uttalande och detta direktiv hela denna fråga redan från första stund lagd på en felaktig bog, och jag kan tillägga, att resultatet har också blivit därefter.

Här föreligger nu ett förslag, som går ut på lika rösträtt för alla kommunalt skattskyldiga icke blott i kommunernas egna inre angelägenheter utan också medelbart i valen till första kammaren. Detta förslags genomförande skulle efter min mening få ett utomordentligt stort inflytande på hela vårt riksdagsskick. Och detta skulle tillskapas och tillkomma, utan att den frågan egentligen varit föremål för något som helst övervägande. Ty det ingick icke i

Om den kommunala rösträtten m. m.

(Forts.)

det uppdrag, som de sakkunniga hade fått. Det låg tvärtom utanför deras uppdrag.

Vi befinna oss nu sålunda i det predikamentet, att vi stå i beråd att besluta förändringar i själva grunderna för vårt riksdagskick, vårt tvåkammerssystem, ändringar som i sina verkningar komma att gå ut över detta tvåkammerssystem och i stället skänka oss ett maskerat enkammerssystem. Och märk väl, detta skall göras utan att ändra en rad i grundlagen och utan att frågan företages till behandling i den ordning, som grundlagen föreskriver för ärenden av denna vikt. Det synes mig ovillkorligen, att detta förfarande står i en ganska dålig överensstämmelse med den särskilda betänksamhet och varsamhet, som grundlagsstiftaren anbefallt för behandlingen av dylika ärenden.

Efter denna allmänna anmärkning, som jag sålunda ansett mig böra göra, skall jag be att — utan att på något sätt komma att gå in på några detaljer i förslaget — få ägna min uppmärksamhet åt ett par av förslaget stora huvudsynpunkter. Jag vill då till att börja med betrakta det ur den rent kommunala synpunkten.

Det synes mig då, att när man står inför en ifrågasatt förändring, helst av den omfattning som den nu förevarande, så måste man först och främst göra klart för sig och söka skapa ett svar åt sig på den frågan: är denna förändring av behovet påkallad? Är den nödvändig? Är den vidare ändamålsenlig? Först om dessa frågor kunna besvaras jakande, bör man över huvud taget taga en förändring under övervägande.

Vad då angår den första frågan, om det för kommunernas egen skull är av behovet påkallat att införa den lika kommunala rösträtten, så tänker jag, att ingen i denna kammare skulle ens vilja försöka påstå, att de hittillsvarande rösträttsbestämmelserna skulle ha vållat en mindre god skötsel av kommunernas angelägenheter eller att de skulle ha stått hindrande i vägen för ett eljest önskvärt kommunalt framstegsarbete. Och även om någon skulle vilja påstå något sådant, så skulle detta hans påstående fullkomligt jävas av den kommunala utvecklingen själv i vårt land under de sista, låt mig säga, 10 åren. Ty det är väl en iakttagelse, som vi litet var kunnat göra och som vi kunnat bygga på egen erfarenhet, att de svenska kommunerna, icke blott stadskommunerna utan även landskommunerna, under de senaste åren väsentligt ökat området för sin verksamhet, naturligtvis inom den ram som föreskrives av kommunalförordningarna, men att de också inom detta vidgade område ha utfört ett arbete, som i kvalitativt hänseende måste betraktas som mycket högt stående. Det är klart, att enskilda undantag kunna finnas, men de äro icke flera, än att man väl om dem kan tillämpa, att dessa undantag endast äro till för att ytterligare framhäva regeln. Nog kunna vi väl om t. ex. sådana kommunernas gemensamma angelägenheter som skolväsen och fattigvård säga, att de för närvarande över huvud taget och i allmänhet av kommunerna skötas mycket väl. Och jag skulle vilja tillägga, att det gives talrika exempel på, hurusom de nuvarande maktägarna inom kommunerna, i känsla av sitt ansvar

för framtiden, på många håll vidtagit dispositioner av ekonomisk art i syfte att lätta de ekonomiska bördorna även för efterkommande släktled.

Men jag går vidare och vill framkasta den frågan: är den nu föreslagna förändringen ändamålsenlig och nyttig? Garanterar den en mera insiktsfull, mogen och omdömesgill prövning av de kommunala ärendena? Medför den större ansvarighet och ansvarskänsla inför de kommunala avgörandenas konsekvenser? Ja, häremot talar efter min uppfattning redan den omständigheten, att såväl de sakkunniga som Kungl. Maj:t ansett det nödigt låta den av Kungl. Maj:t och de sakkunniga föreslagna lika kommunala rösträtten åtföljas av en rad bestämmelser — jag vill visserligen beteckna dem i mångt och mycket som palliativ — som i alla fall äro ägnade eller åtminstone avsedda att utgöra garantier mot okloka eller förhastade beslut, mot en äventyrlig kommunal finanspolitik och mot majoritetsförtryck på det kommunala området. Varför skulle man ha behov av detta, om man icke funnit, att här var verkligen en förändring sådan, att den krävde dylika åtgärder. Därmed synes det mig också vara erkänt från det håll, varifrån detta förslag kommer, att den lika rösträtten för med sig vådor för kommunerna, emot vilka man måste vidtaga särskilda skyddsåtgärder, något som icke ens den argaste vedersakare skulle kunna våga påstå om de nu gällande bestämmelserna.

Felet ligger däri, att den lika kommunala rösträtten skulle komma att medföra en förskjutning av inflytandet inom kommunerna till förmån för de befolkningsgrupper, som stå i ett mera lösligt förhållande till kommunerna, på bekostnad av den mera bofasta befolkningen med dess större intresse och större ansvarighet för de kommunala avgörandena. I många kommuner skulle tyngdpunkten komma att förläggas hos de befolkningsgrupper, som väl för egen del kunna ställa mycket stora anspråk på kommunerna, men som understundom själva icke vilja veta av några nämnvärda skyldigheter gentemot kommunerna. Att en dylik utveckling icke är förenlig med kommunernas sanna nytta, är för mig utan vidare uppenbart, lika litet som jag kan finna det förenligt med den rättvisa, varav det kungl. förslaget så ofta berömmar sig, att de, som stå i ett mindre förpliktande förhållande till kommunerna, skola kunna bestämma i kommunala ting på ett sätt, som medför ökade förpliktelser för andra.

När det sålunda icke kan påvisas, att den ifrågasatta förändringen är betingad av hänsyn till kommunerna, och då den varken är nödvändig, nyttig eller rättvis, så undrar jag verkligen, vilken anledning det finnes för att man nu skulle i riksdagen giva sig på ett sådant vidlyftigt förslag.

De skäl, som Kungl. Maj:t förebragt för förändringen, äro enligt min mening allt annat än övertygande. Ett av dessa skäl och det, som väl förmodligen skall vara ett av de allra tyngst vägande i den kungl. propositionen, är personlighetsprincipen, som skall utgöra utgångspunkt för rättigheter och inflytande på samhäl-

Om den kommunala rösträtten m. m.

(Forts.)

Om den kommunala rösträtten m. m.

(Forts.)

lets angelägenheter. Jag skall icke gå in på något meningsutbyte med den siste ärade talaren i denna del. Det är mycket, som skulle kunna sägas för att gendriva t. ex. hans tal om hur en person understundom har en röst, men så tappar han den, och så kan han få den tillbaka igen. Jag vill blott säga, att det även i det föreliggande förslaget finnes någonting liknande. Herr civilministern sade, att efter högermotionärernas förslag får en person, som har en tjänare, en tilläggsröst, men så får han icke råd att ha någon tjänare, och då får han icke någon tilläggsröst. Jag vill då säga, att det ena året kanske en person icke har råd att betala sin skatt, och då tappar han efter det kungl. förslaget sin röst. Icke är han efter min uppfattning sämre för det.

Jag skall sålunda, herr talman, icke ingå på något vidare meningsutbyte i den saken, men jag skulle vilja i det sammanhanget fästa uppmärksamheten på att åtminstone den nuvarande statsministern har icke alltid ansett, att denna s. k. personlighetsprincip ovillkorligen skulle kräva lika kommunal rösträtt för alla. Jag erinrar mig ett anförande, som han höll här i andra kammaren under sommarriksdagen 1914, då han betonade med ganska stor skärpa, att det visst icke vore klart, att rösträtten skulle grundas på likhet mellan alla röstägande. Han yttrade så här: »Det låter också tänka sig en revidering av röstskalan, som ordentligt lägger om de s. k. jämviktsförhållandena och som över huvud taget beskär det övermäktiga inflytande, som nu gives åt de lyckligare lottade. Rösträtten kan ställas på sundare grund, utan att man därför behöver gå fram ända till lika rösträtt.» Jag skulle vilja göra den frågan: varför duger icke den ståndpunkten nu i år? Det är ju bara fyra år emellan.

Ett annat skäl, av vilket naturligtvis Kungl. Maj:t väntat sig mycket och som vi redan hört, att Kungl. Maj:t väntat sig mycket av, är att den nuvarande rösträttsanordningen skulle missgynna jordbrukarna. Herr civilministern talade ju rätt mycket om detta, och det är klart, att man från Kungl. Maj:ts sida har tänkt sig kunna skörda mycket av detta. Väl kan man säga om den saken, att detta är fullkomligt riktigt i vissa fall. Det är icke bestritt av någon, att i vissa kommuner, särskilt i blandade industri- och jordbrukskommuner, jordbrukarne icke alltid äro i stånd att göra sig gällande i tävlan med de välorganiserade arbetarne, vilka även ofta nog äro mera påpassliga och mera välbeläget boende för att komma till kommunalstämmor o. s. v. Men detta missförhållande inskränker sig dock till ett fåtal kommuner, och det gör sig ingalunda gällande i det stora flertalet av våra landskommuner. Där är förhållandet ett annat. Det påkallar för den skull icke heller sådana ytterlighetsåtgärder som den här nu föreslagna. Och jag vill tillägga, att missförhållandet låter sig minst av allt avlägnas, genom att den kommunala rösträtten skulle, såsom här nu föreslås, göras lika för alla. I de kommuner, där jordbrukarne redan äro i minoritet efter huvudtalet, komma de naturligtvis att förbli det även med den lika rösträtten. Men i många andra kommuner skulle de komma att sjunka ned till en liknande minoritetsställning. Det är dit herr

Bengtsson i Norup och hans liktänkare skola finna att utvecklingen går, om detta förslag blir genomfört, fastän de nu på grund av en annan känsla, en solidaritetskänsla, icke vilja se, vart det kommer att bära för den jordbrukande klassen, om det förslag, som här föreligger, blir lag. Nej mina herrar, vill man tillgodose den sak, som civilministern i sin proposition så mycket ömmar för, nämligen den jordbrukande befolkningen och deras ställning, vill man råda bot för det anmärkta missförhållandet, så att man även i industrikommunerna tillförsäkrar den jordbrukande befolkningen det inflytande, som svarar mot deras större bofasthet och deras större intresse för och förtrogenhet med kommunala angelägenheter, då synes det mig, att man måste slå in på någon sådan väg som t. ex. den av högermotionärerna anvisade med tilläggsröster för vissa kvalificerade grupper av röstberättigade. Främst bland dem komma då i detta fall jordbrukarna, jordens ägare och brukare.

Men herr talman, jag skall nu be att få övergå till att med några ord beröra den andra viktiga sidan av det föreliggande spörsmålet, den författningspolitiska sidan. Där ligga nämligen efter min uppfattning huvudmotiven för vänsterens rösträttskampanj, och ingalunda i den kommunala rösträtten, såsom kanske någon skulle vilja inbilla sig. De finnas där, och de angåvos en gång i ett anförande för endast två år sedan i denna kammare av den nuvarande statsministern, ett anförande i vilket han förklarade, att »just därför att denna 40-gradiga skala i sina politiska verkningar medför en förstakammarmajoritet sådan som den nuvarande, just därför är det för oss absolut nödvändigt att riva ned skalan.» Där ligger förborgad hela anledningen till detta förslags tillkomst, utveckling och nuvarande behandling i riksdagen. Behöver jag tillägga, att jag anser, att så, som det uttalandet föll, så varken bör eller får man avfärda denna viktiga fråga? Och varför det? Jo, därför och framför allt därför, att den är icke något mellanhavande mellan majoriteten och minoriteten, mellan det ena partiet och det andra, utan denna fråga rör sig om intressen och krav, som stå högt över partierna av idag och deras kiv och slit, står mycket över allt detta. Frågan är nämligen den: behöva vi allt fortfarande i vår riksdag icke bara *en* utan *två* kamrar? Och om denna fråga skulle besvaras med att vi behöva två kamrar kunna vi då på grundval av Kungl. Maj:ts nu förevarande förslag upprätthålla ett verkligt tvåkammerssystem? Om den frågan borde väl på borgerligt håll icke råda mer än en mening, eller att behovet av en återhållande och reglerande kraft, som så ofta talas om, i vår lagstiftande församling »till förebyggande av förhastade beslut och till skydd för det bestående rätt» är större och icke mindre, än det var för 50 år sedan, när vårt tvåkammerssystem utformades.

Även de av Er, mina herrar, som till äventyrs kunna vara av en annan mening, torde — åtminstone en och annan av Er — genom åtskilliga kända tilldragelser i denna kammare, vilka icke ligga alls långt tillbaka i tiden, utan förevarit vid denna riksdag, kanske ha kommit på bättre tankar beträffande frågan om bibehållande av ett verkligt tvåkammerssystem. Att man däremot från socialdemo-

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

Om den kommunala rösträtten m. m.

(Forts.)

kratiskt håll vill ha enkammarssystem, är ju en känd sak. De se i den kommunala rösträttens förändring vägen till att vinna sitt mål. De se den, såsom det en gång uttrycktes av herr Branting, i ett oskadliggörande av den nuvarande första kammaren genom en kommunal rösträttsförändring eller — för att begagna hans egna ord — i en »kamp mot den 40-gradiga skalan». På den vägen skall första kammaren avskaffas. Det framkommer för övrigt så tydligt och klart i den reservation till detta utskottsbetänkande, som är avgiven av de socialdemokratiska ledamöterna i konstitutionsutskottet. Man behöver bara läsa vad som står i denna reservation, så finner man, att om man på socialdemokratiskt håll nu går med på detta förslag, nu åtnöjer sig med införande av den lika kommunala rösträtten, så är det därför att därtill får man för det närvarande hjälp från det liberala partiet; och man förbehåller sig full och öppen rätt att därefter gå till strid för den allmänna kommunala rösträtten, för vilken man naturligtvis också förväntar sig, att efter lämplig tid och en fortsatt utveckling det liberala partiet skall vara moget, liksom nu fallet varit ifråga om den lika rösträtten.

Vidare står det i den socialdemokratiska reservationen, att man går med på att nu avstyrka dessa högermotioner, som beröra första kammaren och dess sammansättning, men man håller öppna för sig frågorna om enkammarssystem och omläggning av kamrarnas inbördes förhållande.

Där ser var och en sålunda, huru vägen ligger: nu först införa den lika kommunala rösträtten; därefter, sedan den blivit tillämpad och tack vare den, införa allmän kommunal rösträtt, och till sist, sedan den hunnit verka, införa enkammarssystem! Den måste vara absolut blind, som icke ser, att detta är utvecklingsgången. Redan den omständigheten, att anhängarna av enkammarssystem sålunda se i den kommunala rösträttens radikaliseringsvägen den säkraste vägen att nå sitt mål, borde väl vara ägnad att öppna ögonen på vännerna av ett verkligt tvåkammarssystem, varthän den nu inslagna vägen leder.

Huru kan man för övrigt tänka sig en rösträttsanordning, som låter rösträtten till den första kammaren börja vid en tidigare ålder än till den andra, och som även i andra avseenden skänker de mindre betänksamma och mindre förfarna folkelementen ett större inflytande på den första kammarens sammansättning än på den andras, som vidare bygger hela karaktärsskillnaden mellan kamrarna på några numera skäligen betydelselösa valbarhetsbestämmelser, på de medelbara valen och en obetydligt längre mandatstid till den första kammaren? Huru kan man tänka sig, att en sådan anordning är i stånd att skänka oss ett verkligt överhus och ett verkligt tvåkammarssystem? En sådan första kammare skulle bli fullkomligt utan motstycke i något annat land. Det skulle icke bli en första kammare utan på sin allra högsta höjd ett surrogat för en första kammare.

Insikten av att regeringen här är inne på farliga vägar i detta fall, har ju också på sistone börjat vinna insteg även inom vissa liberala kretsar. Det har sålunda på håll, som säges stå den nuva-

rande regeringen ganska nära, öppet medgivits, att 21-årsgränsen för rösträtt till första kammaren är olämplig att bibehålla, samtidigt som man på samma håll söker efter kvalifikationer för ett verkligt överhus och även anvisar vissa sådana. Därmed får väl anses medgivet, att Kungl. Maj:ts förslag icke fyller måttet i detta avseende. Det är orinligt helt enkelt. Icke desto mindre tillråder man oss nu att antaga ett så föga genomtänkt och till sina verkningar så ödesdigert förslag som det föreliggande. För min del kan jag icke vara med om något sådant.

Nu har man emellertid från moderat håll såväl i denna kammare som i medkammaren väckt motioner, som gå ut på att hela denna stora och utomordentligt viktiga fråga skulle hänskjutas till en utredning, för vilken motionärerna angivit vissa riktlinjer. Man tycker, som sanningen är, att det icke kan vara riktigt, att riksdagen i det outhärdliga skicket, vari denna fråga alltjämt befinner sig, skall gå utan vidare in för en lösning enligt Kungl. Maj:ts förslag. Ja, även från liberalt håll har ju väckts en motion i liknande syfte. Men konstitutionsutskottets majoritet har icke velat fästa något som helst avseende vid dessa motioner. Antagligen har väl utskottsmajoriteten ansett Kungl. Maj:ts förslag stå så på höjden av statsmannaklockhet, att allt vad därutöver är är av ondo. Man har annars ganska svårt att förstå den avvisande hållning, som utskottsmajoriteten intagit till de ifrågavarande motionerna med begäran om utredning. För min del kan jag icke dela denna utskottsmajoritetens kritiklösa beundran för Kungl. Maj:ts förslag, vars hela tillkomst alltifrån den första planläggningen synes mig ägnad att ingiva allt annat än respekt. Huru kan man t. ex. begära, att vi skola hysa förtroende för ett förslag, som är — jag vågar säga — så pass slarvigt eller kanske hastigt utarbetat, att det, för att taga ett enda exempel, beror på en ren tillfällighet, att en ur förslagställarnas synpunkt så pass väsentlig bestämmelse som den om kvinnans valbarhet till landsting över huvud taget kommit med i förslaget? Det kom med genom att konstitutionsutskottet tog in det, alldeles som man kastar jätten efter degen i ugnen.

Jag anser för min del, herr talman, att hela denna fråga är i behov av en utredning, ty då stora och genomgripande förslag framläggas för riksdagen, så måste man på deras förberedande utredning ställa stora anspråk. Man vill kunna av den utredning, som presteras, bedöma verkningarna av förslaget. Men det föreliggande förslaget lämnar icke klarhet vare sig om de kommunala eller framför allt om de författningspolitiska verkningarna av ett antagaude av detta förslag. Regeringen har icke nog utrett och beaktat detta. Det är denna utredning, som jag anser måste komma till stånd, innan frågan erhåller en definitiv lösning. Och jag vill uttala, att jag har för min del intet att invända emot — tvärtom — att en allsidig sådan utredning kommer till stånd, en utredning som tager sikte på de utomordentligt viktiga sidor i vårt politiska och kommunala liv, som jag nu i detta anförande tillåtit mig att vidröra, nämligen bevarande av

Om den kommunala rösträtten m. m.

(Forts.)

Om den kommunala rösträtten m. m.

(Forts.)

ett verkligt tvåkammerssystem och skapande av trygghet för omvårdnaden av kommunernas förhållanden.

I detta anförande instämde herrar *Lübeck, Swartling, Pettersson* i Bjälbo, *Jonsson* i Hökhult, *Nilsson* i Landeryd, *Nylander, Svensson* i Kompersmåla, *Norman, Holmdahl, Jönsson* i Boa, *Nilsson* i Bonarp, *Erlansson, Andersson* i Skivarp, *Persson* i Fritorp, *Sommeilius, Henrikson, Hederstierna, Elisson, Olsson* i Broberg, *Sundberg, Lithander, Thore, Hedin, Persson* i Stallerhult, *Magnusson* i Skövde, *Gustafson* i Kasenberg, *Gustafsson* i Örebro, *Svensson* i Långelanda, *Lidström, Wiklund* i Brattfors. *Nilsson* i Antnäs, *Sundling, Olsson* i Berg och *Carlsson* i Solberga.

Herr statsrådet U n d é n: Herr talman! I sitt nyss hållna anförande ställde herr Lindman det föreliggande problemet så, att han frågade, huruvida det vore behöfligt att ändra de nuvarande rösträttsbestämmelserna och vidare huruvida de föreslagna bestämmelserna vore ändamålsenliga. Beträffande den första frågan synes numera kunna hänvisas till det faktum, att ett flertal bland högerreservanterna inom utskottet hava framställt ett yrkande om utredning angående reformering av bl. a. de kommunala rösträttsbestämmelserna. Under sådana förhållanden synes mig den andra frågan kunna besvaras så, att om man alltså är med om att vilja införa nya bestämmelser, så skall man välja det system, som är det mest tillfredsställande, och därmed kommer man in på de principer, som å ena sidan i propositionen och å andra sidan från högerhåll angivits som normerande för den kommunala rösträtten.

I propositionen har upptagits den princip, som man har karakteriserat som personlighetsprincipen, en man en röst. Från högerhåll har man under debatten i stor utsträckning vänt sig just mot denna princip och betecknat den som ett slagord utan verklig realitet. Däremot har man mera sällan fått närmare besked om de principer, som högern å sin sida anser böra vara normerande för rösträttens gestaltande. Vid innevarande riksdag har man emellertid fått nöjet att skåda det positiva program i rösträttsfrågan, som högerrepresentanterna i sina motioner hava kommit med. Det kan då strax på förhand sägas ifrån, att framläggandet av dessa positiva riktlinjer varit av verkligt intresse och det i två avseenden, dels därför att man ju därigenom fått intyg, såsom jag nyss nämnde, om att man även på högerhåll finner de nuvarande rösträttsbestämmelserna otillfredsställande och dels därigenom att de nya riktlinjerna omedelbart avslöja sig såsom alldeles orimliga.

Granskar man motiveringen för högerns program enligt dessa riktlinjer, så finner man två särskilda principer uppställda i en oredig blandning. Å ena sidan sägs det, att rösträtten skulle vara vederlag för fullgjorda prestationer till kommunen och i främsta rummet då vederlag för skatt. Ju mer en person skattar för, desto flera röster bör han ha. Vid sidan av denna vederlagsprincip uppställer man en annan princip, som icke har det minsta sammanhang med

den, nämligen den principen, att ju mer duglig, insiktsfull och omdömesfull en person är, desto flera röster bör han ha.

Vilkendera av dessa båda principer, vederlagsprincipen eller kvalitetsprincipen, är nu den rätta högerprincipen? Får man tro herr Hildebrand, som för ett par år sedan utvecklade sina tankar i ämnet, vore det riktigast att anse rösträtten som vederlag för fullgjorda prestationer. Herr Hildebrand var emellertid nog generös att taga hänsyn till icke blott ekonomiska prestationer utan även till personliga. Han förklarar nämligen i sin skrift om den kommunala rösträtten, att den allmänna politiska rösträtten kunde motiveras med hänvisning till den allmänna värnplikten och således till den personliga prestation, som därigenom fullgjorts. På samma sätt, förklarar herr Hildebrand, kunde den lika kommunala rösträtten motiveras, därest medborgarna hade några personliga skyldigheter till kommunerna, om de t. ex. hade skyldighet att skotta snö eller stenglägga gator eller eljest ägna någon del av sitt arbete åt kommunens tjänst. Där gäller det alltså icke vem som är mest duglig, omdömesgill och ansvars-kännande eller i övrigt kvalificerad, utan envar som ordentligt fullgjort sin snöskottningsplikt vore tillräckligt kvalificerad för rösträtten, och alla vore härvidlag likvärdiga.

Om hela denna vederlagsprincip och särskilt naturligtvis i dess mest krassa form, när antalet röster anses böra vara proportionellt mot skattens storlek, kan det sägas med konstitutionsutskottet, att där bakom ligger en bolagsuppfattning, en åskådning, att vissa personer gjort insatser i kommunen, som om de gjort insatser i ett aktiebolag, och att rösträtten bör vara en utdelning på dessa insatser. Det förefaller emellertid egendomligt, att när man skall göra jämförelser mellan kommunen och privata sammanslutningar, man då vänder sig till aktiebolaget, som är en kapitalsammanslutning, och icke i stället tänker på de personliga sammanslutningar som man har. Varför icke jämföra med exempelvis en kooperativ förening?

I detta sammanhang kan jag icke underlåta att säga ett ord till herr Räf, som tillät sig att om det förslag, som förelåg i den kungl. propositionen, om jag fattade honom rätt, yttra, att därigenom skulle ett politiskt mutsystem vinna insteg. Han talade om en byteshandel mellan förmåner och röster som en politisk kräftskada. Sådana föga parlamentariska uttryck skulle jag icke vilja använda, men skulle de begagnas, så borde de rätteligen användas om ett system som direkt tillåter, att röster förvärvas för ekonomisk valuta — ju större skatter desto flera röster.

Övriga motionärer stå mera deciderat på den principen, som jag kallade kvalitetsprincipen. Därvidlag intar dock herr Norman en plats för sig. Han antyder visserligen, att enligt hans mening vissa personer med större insikter i allmänna ärenden och större ansvars-känsla mot samhället böra ha större röstetal än andra, men han finner det uppenbarligen onödigt att närmare utveckla den principen och anser sig ha funnit Achilleshälen i den kungl. propositionen däri, att personlighetsprincipen där icke är tillräckligt konsekvent genomförd. Herr Norman har över huvud taget icke sett något förslag, som

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

Om den kommunala rösträtten m. m.

(Forts.)

varit så radikalt, att det genomfört en fullt konsekvent personlighetsprincip. Det finnes under alla förhållanden något åldersstreck. Jag skall då tillåta mig till herr Norman ställa den frågan, hur pass konsekvent han tillämpar de principer *han* lägger till grund för rösträtten eller hur konsekvent över huvud taget högerns anhängare tillämpa sina rösträttsprinciper. Om det uppställes den principen, att rösträtten bör graderas efter duglighet, månne man då graderar så, att man tager hänsyn till varje särskild individ, när man stannar vid ett maximum av fyra à fem eller fyrtio röster? Är det verkligt så, att det bland dem som äga de 40 rösterna icke finnes några toppar, som skulle vara förtjänta av ett högre röstetal än de andra? Jag tror nog, att om man skall tala om konsekvens, så blir det betydligt mera inkonsekvens, om man tillämpar högerns rösträttsprinciper, än vid tillämpning av personlighetsprincipen.

Det är emellertid framför allt i herr Clasons motion, som man får närmare kännedom om denna kvalitetsprincip, som skulle vara normerande, och de kvalifikationer som skulle giva förstärkt rösträtt skulle vara duglighet, erfarenhet, vederhäftighet, större samhörighet med kommunen, större ansvarskänsla o. s. v. I sin kritik av personlighetsprincipen framhåller herr Clason, att man på alla andra områden tager hänsyn till större duglighet, större förmåga, och det vore då bakvänt att när det gäller den kommunala förvaltningen suddas bort denna skillnad mellan den större och mindre dugligheten. Jag förmodar att det är denna uppfattning, som föranlett högern att så segt fasthålla vid den åsikten, att bolag, stiftelser och omyndiga skola ha rösträtt, varvid bolagen i allmänhet komma till de högsta röstetalen. Mer undrande står man dock inför det förhållande, att dessa högermän icke synas tillämpa sina principer på de områden, där man är alldeles fri från opponenter. Jag tillåter mig erinra om att det är mycket vanligt, att i privata sammanslutningar rösträtten ingalunda graderas efter duglighet och förmåga. Hur är det t. ex. i Allmänna valmansförbundet? Är det så, att somliga ledamöter hava flera röster än andra vid avgörande av föreningsangelägenheter, eller skulle det tilläventyrs vara så, att alla medlemmar äro så jämnstrukna i kvalifikationer, att ingen möjlighet till gradering finnes? Något sådant kan jag dock icke förmoda. Hur är det t. ex. i Svenska arbetsgivareföreningen? Är det så, att de mera ansvarskännande, de mera omdömesgilla och insiktsfulla arbetsgivarna ha det högsta röstetalet och avgöranderätten, när det gäller föreningens viktiga beslut? Eller i Sveriges industriförbund eller i Svenska vattenkraftsföreningen? Eller för att ihågkomma även dem som betrakta kommunen som ett bolag, hur är det med aktiebolagen? Brukar det vid bolagsstämmorna förekomma, att de dugliga och insiktsfulla aktieägarna ha högre röstetal än andra mindre dugliga och insiktsfulla? Jag har för min del aldrig haft kännedom om något bolag, där något sådant röstsystem praktiserats. Skulle nu herrar högermän draga den slutsatsen, att eftersom man på dessa förenings-sammanträden icke har graderat rösträtt, så utgår man följaktligen från den uppfattningen, att alla medlemmar äro precis lika dugliga?

Går man till en närmare undersökning av vad slags kvalifikationer det är som skulle berättiga till förstärkt röstetal, så finner man olika synpunkter framlagda. Än talas om vissa karaktärsdrag, äp om kunskaper och bildning, äp om praktisk arbetskicklighet och arbetsflit. Vidare motiverar man tilläggsröster ibland med samhällets intresse och ibland med den enskilda medborgarens anspråk på belöning eller »premiering», som det heter. I själva verket är det ganska svårt att finna sig tillrätta i denna röra av argument. Jordbrukarna skulle ha tilläggsröster, därför att de äro mest beroende av de kommunala besluten, därför att de drabbas mest ofrånkomligt av skatterna och därför äro mest ansvarskännande. Enligt den Clasonska motionen är det däremot icke fråga om att de skulle ha större duglighet och större insikt. Men i herr Magnussons motion däremot förklaras de besitta en fäderneärvd fallenhet och förmåga att bedöma allmänna frågor, ett påstående, som ger anledning till den frågan, om det verkligen är så, att de jordbrukarnas barn, som flytta in till städerna och bliva industriarbetare, icke få något med av dessa fäderneärvda egenskaper. Vidare hava vi handels- och näringsidkare, tjänstemän m. fl., och de skulle ha extra röster på grund av arbetsskicklighet, klokhet och sparsamhet. För bekvämlighetens skull uppgiver man emellertid på förhand varje försök att angiva, vilka grupper detta är, och väljer i stället den behändiga metoden att fastställa en viss inkomstgräns, och alla som komma över denna inkomstgräns skola räknas hit. Man låter med andra ord taxeringskalendern bli mätare på klokhet och arbetsskicklighet. Så kommer man till den kuriösa gruppen, som innefattar personer, vilka ha försäkringsplikt. Dessa skola ha extra röster, ty de äro i en mera ansvarspflichtig ställning. Det gäller sådana personer, som hava försäkringsplikt för andra, som äro anställda i deras tjänst. Jag får bekänna, att jag grubblat över innebörden av denna motivering. Att de äro mera ansvarspflichtiga, betyder det, att de hava större ansvarskänsla än andra? Häremot talar den omständigheten, att lagstiftaren måst med tvång ålägga dem försäkringsplikt för sina arbetare och icke kunnat lita på att de av sig själva skulle ha ansvarskänsla nog att sörja hit. Man låter med andra ord åter ansvarspflichtig betyda detsamma som ekonomiskt ansvarig, innebär motiveringen den allra plattaste truism. Den betyder då, att dessa personer äro ekonomiskt ansvariga ifall deras arbetare drabbas av olycksfall och de försummat att betala premier, d. v. s. försäkringspliktiga skulle hava extra rösträtt, därför att de äro försäkringspliktiga. Vidare är det föreslaget, att personer, som förvärvat högre bildning, skola hava rösträtt, för att de upoffrat så många studieår och därför att de förskaffat sig en mera vidgad syn på samhällsproblemen. Så har man familjeförsörjarna, och för dem är den extra rösträtten påkallad av ett erkännande av familjen såsom samhällets grundval o. s. v.

Man gör sig nu den reflexionen: hur ställer det sig med alla utestängda grupper? Hava de icke också sina förtjänster, som skulle kunna ihågkommas i sådant sammanhang? Hur förhåller det sig

Om den kommunala
röst-rätten m. m.

(Forts.)

med lantarbetarna? Äro de icke ett sparsamt släkte, arbetsamma och kloka? Skulle man icke också kunna giva dem extra röster? Hur är det med industriarbetarna? Skulle man icke kunna påstå om dem liksom om jordbrukarna, att de i alldeles särskild grad äro beroende av de kommunala beslut, som fattas? Dessa industriarbetare hava det största intresse av en sund och socialt inriktad kommunalpolitik. Eller hur ställer det sig med fackförening-medlemmarna, hava de icke särskild fallenhet och träning i allmänna angelägenheter, de, som arbetat i sina organisationer och vant sig vid sådana angelägenheter? Eller kan man icke taga med de gifta kvinnorna? Skulle de icke vara förtjänta av tilläggsröster i lika hög grad som de gifta männen? Kunna de icke anses representera familjen kanske i ännu högre grad?

Jag tror, att om man vill förfara på detta sätt och taga upp olika samhällskategorier och olika slag av medborgerlig förtjänst, skall man nog komma till det resultatet, att det finns ingen särskild anledning att utestänga dem jag sist nämnde från dessa tilläggsröster. I själva verket är det naturligtvis så, att motionärerna icke hava utgått från vissa kvalifikationer och sedan undersökt, vilka medborgargrupper det är, som hava dessa kvalifikationer, utan de hava gått den rakt motsatta vägen: först hava de utgått från att de vilja giva vissa medborgargrupper extra röster, och sedan hava de försökt få fram några plausibla skäl för att motivera sådana tilläggsröster.

Hela det reformförslag, som antydes i ett par av de väckta motionerna, visar sig till stor utsträckning gå ut på, att medan man för närvarande har ett rösträttssystem, som t. ex. giver arbetsgivaren 40 röster och hans arbetare 10 röster, så vill man nu ha ett rösträttssystem, som giver arbetsgivaren fyra röster och hans arbetare en röst. Men eftersom 40 förhåller sig till 10 alldeles på samma sätt som 4 förhåller sig till 1, kan man säga, att högerns reformvänlighet inskränker sig till en önskan att företaga den matematiska operation, som kallas att förkorta ett bråk.

När allt kommer omkring, är det emellertid icke på argumenten det kommer an. Här stå givetvis emot varandra olika samhällsåskådningar. För en demokrat är det ett axiom, att såväl den statliga som den kommunala politikens mål är folkets välfärd och att folklig självstyrelse är den bästa möjliga garanti för en sådan politik. Ingen minoritet i samhället har rätt att taga ledningen av samhällets utveckling under den förevändningen, att den ensam har de intellektuella och moraliska kvalifikationerna härför. Folkets majoritet kan givetvis begå dårskaper, men det behöver icke påpekas, att minoriteterna äro i än högre grad utsatta för både risken och frestelsen att begå sådana dårskaper. Man tycker, att i dessa dagar borde högern rygga tillbaka för sin lära om minoritetens rätt att ha makten, när den ser denna lära om de handlingskraftiga minoriteterna predikas från rakt motsatt håll. Man kan icke heller undgå den reflexionen, att när det gäller de riktigt stora frågorna, tager även högerpartiet sin tillflykt till den allmänna opinionen.

Vi hörde häromdagen i första kammaren majoritetspartiets ledare förklara, att en viss utrikespolitik varit omöjlig, med hänsyn till att den saknade stöd i den allmänna folkmeningen, och på samma sätt har det i andra fall inträffat, att högern själv hänvisat till allmän folkomröstning såsom avgörande i stora livsfrågor. Men är det möjligt att med bibehållen konsekvens återropa folkmajoritetens bestämmande inflytande i de stora livsfrågorna, men negligera demokratin, när det gäller det dagliga praktiska arbetet? Jag är också, herr talman, övertygad om att folkmajoriteten ej kan med bibehållen självkänsla i längden finna sig i den ringaktande behandling, varom dessa högerns reformförslag i rösträttsfrågan bära vittnesbörd.

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

Herr Hallén: Herr talman, mina herrar! Innan jag övergår till att säga det jag i huvudsak hade tänkt säga, skulle jag vilja i all korthet göra två små reflexioner i anledning av herr Lindmans anförande. Han vände sig till herr Bengtsson i Norup med den frågan, om man icke också skall taga någon hänsyn till vad minoriteten vill i vårt land, när det gäller författningskrav. Naturligtvis, men man måste vända tillbaka till herr Lindman den frågan och ställa den så: är det verkligen meningen, att ett vid varje val växande folkflertal alltjämt skall lyda minoriteten och dess uppfattning i fråga om hur landets styrelse skall gestalta sig? Naturligtvis svarar herr Lindman, att då minoriteten representerar statsnyttan, får majoriteten foga sig däri. Men då äro vi framme vid sakens kärna: den godtyckliga, subjektiva grund man bygger på, när man rör sig med begreppet statsnyttan.

Med sin minnesgoda förmåga att forska i skrifterna och få fram citat refererade herr Lindman sedan vad den nuvarande statsministern yttrade 1914 om vissa betänkligheter mot genomförande av den lika kommunala rösträtten. Jag tager för givet, att referatet är alldeles korrekt återgivet. Då säger herr Lindman: när statsminister Edén år 1914 kunde intaga en sådan ståndpunkt, att man kunde tänka sig även andra möjligheter för genomförande av demokratin än precis den lika kommunala rösträtten, varför duger icke denna ståndpunkt även nu? Det är ju blott fyra år emellan. Ack ja, herr Lindman, det är blott fyra år, men hurdana år! Jag hoppas, att de för herr Lindman och många av hans klassfränder varit både goda och gynnsamma, kanske rent av lukrativa, jag vet det icke, men jag vill hoppas det. Men vi få komma ihåg, att dessa år icke varit likadana för folkets stora flertal. Nöden har härjat värre än någonsin. Bekymren hava stegrats. Intresset för allmänna värv och större social och politisk kunskap och bildning hava vuxit allt djupare och djupare ned i de breda lagren. Detta har åstadkommit, att många och, som jag antager, ibland dem även den citerade statsmannen under dessa år fått sin uppfattning vidgad och kommit till en annan syn, än han förut hade. Men för herr Lindman är det ett självklart faktum, att den ståndpunkt, som man en gång intagit,

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

skall man snart sagt till domedag fortsätta med, alldeles oberörd av vilket språk som tidens händelser tala.

Herr Lindmans kritik av den ställning, konstitutionsutskottets och därmed också regeringens förslag intager till förstakammarproblemet. Hava vi från det parti, jag har äran räkna mig till, ganska ringa anledning att gå närmare in på. Jag vill emellertid i förbigående hava sagt, att de, som starkt hålla på tvåkammersystemet, kunna icke förneka, att även med den demokratisering, som ligger i den lika kommunala rösträttens införande, bibehålles i alla fall en karaktärsskillnad mellan kamrarna. Redan nu kan man inom respektive partier säga, att det finnes en sådan skillnad, och att den i fortsättningen skall komma att finnas kvar, kan man nog vara övertygad om. Men när vårt parti har inom konstitutionsutskottet sagt ifrån, att till frågan om representationsskicket, frågan om enkammar- eller tvåkammersystem hava vi icke nu velat taga ståndpunkt, är det naturligtvis helt enkelt därför, att när den frågan kommer upp på allvar, huru vår folkrepresentation skall omläggas efter kanske helt andra grunder, är det icke med herr Trygger eller med herr Hjärne, som rent av beklagar det stora missgrepp, som den relativa medborgarrätt innebär, som vi hittills tillkämpat oss, och icke med en sådan majoritet, som vi vilja diskutera frågan om på vilka vägar och under vilka former demokratien skall skaffa sig den självkontroll, som, därom är jag ense med herr Linman, naturligtvis är fullkomligt nödvändig. Det är därför, som det också säges, och jag anser med full rätt, i vår reservation till utskottsutlåtandet, att denna fråga måste enligt vår mening tillsvidare hållas fullständigt öppen.

Om jag sedan får övergå till det föreliggande förslaget, vill jag till en början erkänna, att detta representerar naturligtvis icke helt och fullt det socialdemokratiska kravet på den kommunala medborgarrätten. Det bygger visserligen på personlighetsprincipen men med den allvarliga begränsningen, att endast på visst sätt kvalificerade medborgare, d. v. s. de, som betalat sina skatter, erhålla denna rösträtt. Visserligen är en sådan personlighetsprincip genomförd bland valmännen i deras inbördes förhållande, däri måste man giva den liberala ståndpunkten rätt, men en konsekvent linje är det naturligtvis icke, och man kan icke neka till att även sådana medborgare, som restera för sina kommunalskatter eller som rent av icke äro skattskyldiga, trots att de äro myndiga, äro ju också personligheter, vilkas insikt och förfarenhet i kommunala värv en kommun kan behöva utnyttja.

Det har erinrats alldeles nyss av statsrådet Undén exempelvis om landets kvinnor, som på detta sätt alltjämt blivit utestängda från kommunal medborgarrätt. Men då utredningen, som föregått denna proposition, begränsats på sätt som skett och utskottet nu ägt varken tid eller möjlighet att kunna utreda även det stora och viktiga problemet om jämväl allmän kommunal rösträtt, och då vi även veta, att frågan om att taga bort det, som hindrar den allmänna rösträttens genomförande — och det är särskilt de s. k. strecken, främst utskyldsstrecken — är föremål för en redan igångsatt utredning, ha vi

för närvarande ansett alla skäl tala för att *nu* samla oss omkring Kungl. Maj:ts föreliggande förslag. Vi säga också i vår reservation vid utskottsutlåtandet, att »vi anse nämligen med dem (= de socialdemokratiska medlemmarna av rösträttssakkunnige), att den graderade röstskalans avskaffande är det främst väsentliga i den reform, som demokratien nu måste kräva och att därför vänsterns samlade ansträngningar måste inriktas på detta mål». Så fort detta är nått, komma vi naturligtvis att fortsätta vårt arbete för att vinna den allmänna och lika kommunala rösträtten — ett mål, som för herr Räf och andra ter sig såsom ett fullständigt Ragnarök i vårt land. Jag vill i detta sammanhang erinra om våra grannländer och andra kulturstater, som ha denna lika och allmänna rösträtt. Varför refererar man icke till dessa länders förhållanden och visar, huru ödeläggande på alla områden en så vidsträckt medborgarrätt verkat? Det gör man på goda skäl icke. Innan jag närmare går in på ett principuttalande angående vår ståndpunkt till det föreliggande förslaget, vilken varit partiets inom utskottet och, såsom jag hoppas, även partikamraternas i kammaren, skulle jag vilja påpeka, att vi nog få vara beredda på att mottaga eventuella beskyllningar från ett annat parti för att vi skulle ha frångått och förrätt vår programpunkt. Om dessa beskyllningar i dag skulle framföras, sker det absolut mot bättre vetande, och i så fall kunna vi taga dessa beskyllningar med full sinnesro.

Vidkommande det föreliggande förslaget, som kammaren tagit kännedom om, så har ju herr civilministern själv givit en summarisk överblick över detsamma, och jag skall därför icke trötta med att fördjupa mig i detta, men såsom ett avskedsord — om jag så får säga — till denna 40-gradiga skala i alla de former, vari den framträtt, kan dock en och annan reflexion vara på sin plats. Vi ha sett i den förebragta utredningen, vad som visats om denna omstridda bolagsrösträtt. Vi kunna taga exempel särskilt från de 5 norrländska länen, och då har det visat sig, att medelrösträtten, som dessa bolag i Norrland äga, nästan går upp till 48,5 %. Jag tror, att det var herr civilministern som refererade de 4 bolagen Skönviks, Sunds, Vivstavarvs och Tunadals, som ha den ståtliga röstsumman av respektive 878, 677, 653 och 572 röster. Ett sådant generöst utdelande av medborgarrätt till operonliga röstägare måste man säga innebära t. o. m. ett hån även mot den 40-gradiga skalan själv, förutom att dessa nämnda bolag äga kommunal rösträtt i icke mindre än 37 kommuner på en gång. Denna kapitalets anhopning i dessa bolag kan alltså på 37 olika ställen vid landstingsmannavalen lägga sitt ord i vägskålen för, huru första kammaren skall vara sammansatt. Jag vill nämna, att i dessa höga röstetal icke ingå de röster, som dessa bolag till äventyrs äga i de norrländska kuststäderna och i Stockholm, där de ha stora ekonomiska intressen att tillvarataga, ty då skulle dessa siffror antagligen bli mycket större. Jag vill också nämna, att vid verkställd undersökning av över ett hundratal kommuner — utvalda så objektivt som möjligt — har det visat sig, att i 22 av dessa kommuner ha bo-

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

lagen mer än 10 % av det effektiva röstvärdet. Annars tycker man ofta, att ett bolag, som har 40 röster, icke är något så förskräckligt, då det alltid blir kullröstat av andra. Bland dessa 22 socknar finnes t. ex. en, nämligen Blomskogs kommun i Värmland, där nästan 20 % av det effektiva röstetalet ägas av bolag och andra opersonliga röstägare. Dessutom kommer till detta, som vi veta, att på annan ort mantalsskrivna utom bolag kunna ha rösträtt i en främmande socken. Det visar sig sålunda, att av dessa 107 socknar, som jag omnämnt, var det icke mindre än 21 stycken, där dessa på annan ort mantalsskrivna hade över 7 % av röstvärdet. Det finns t. ex. en socken — Österåkers socken tror jag i Stockholms län — där dessa på annan ort mantalsskrivna personer ha 29 % av socknens röstetal. I den typiska badortskommunen Släp i Halland ha dessa — jag skulle vilja kalla dem — utsocknes röstägare icke mindre än 32,5 % av kommunens hela röstvärde. Det visar sig också, att i regel är det samma grupper av kommuner, där även bolagen äro så övertaligt representerade, så att vi få en massa kommuner — jag minns icke antalet — där dessa opersonliga röster, såväl bolagen som de på annan ort mantalsskrivna, uppgå till 40 % av socknens effektiva röstvärde. Kan man då tala om en verkligt obesuren självbestämmanderätt för sådana kommuner, är man sannerligen fördomsfri.

I den utredning om den lika rösträttens behövlighet, som föreb bragts, har väl kammaren särskilt observerat, att medelröstetalet för de olika yrkesgrupperna i landet, såvitt vi veta, för första gången här framlagts. Den visar, att Sveriges hemmansägare och arrendatorer ha ett medelröstetal av 5.7, att småbönder och torpare stanna vid 3 och arbetarna på landsbygden däremot ha ett medelröstetal av 7.2. Det är detta faktum om arbetarnas alltjämt växande högre medelröstetal, som högern, då den tycks stanna vid status quo — ty den kan icke hysa någon allvarlig förhoppning på utredningskraven — kommit att beakta. Men såsom vi veta, är det i städerna betydligt gynnsammare för högern. Såsom jag vid remissdebatten tillät mig yttra i denna kammare, förhåller det sig så, att vad högern förlorar på landsbygden och det förhållandet, att bönderna bli överflyglade av arbetarna och andra löntagare, bär högern med ganska lätt hjärta, ty det återvinner den i städerna. Det visar sig nämligen att fabrikörer, husägare och grosshandlare, alltså verkligt samhällsbevarande folkelement, där äga 23.1 i medelröstetal och handelsbiträden, kontorspersonal och andra affärsanställda, som i regel, när det gäller fullmaktsinsamling, äro såsom ett rö i handen på förstnämnda grupp, ha 16 röster i medeltal. Tillsammans ha dessa grupper, vilkas politiska ståndpunkt brukar vara allmänt känd, i medeltal 20 röster. Arbetarna i städerna ha däremot i medelröstetal 9.7 röster och i röstlängden effektivt upptagna ha endast ett medelröstetal av 7 — säger 7 — röster. Där ligga alltså arbetarna definitivt under.

Denna utredning har också ådagalagt, huru den 40-gradiga skalan dödar det kommunala intresset hos de små röstägande, och tyvärr ofta även intresset att betala kommunalutskylderna. Ty

manfallet på grund av oguldna kommunalutskylder stiger, som naturligt är, ju längre ned man kommer på inkomst- och rösteskalen. Detsamma gäller deltagandet i de kommunala angelägenheterna och i landstingsmannavalet. Godsägargruppen deltagar här med t. ex. 77 % av medlemsantalet, hemmansägarna deltaga med 62,3 % och jordbruksarbetarna med icke mer än 47,7 %. I städerna är det ungefär liknande. Fabrikörer och grosshandlare, som vi veta väga en smula tack vare sina penningpungar, deltaga med 77,1 %, under det arbetarna möta upp med endast 55,4 % och övriga till arbetarklassen hörande med 40,7 %.

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

Vi veta också, att förslaget innehåller ett verkställande av riksdagsskrivelsen från i fjol om skattestreckets begränsning. Och när det här krävdes just från Smålandshållet och andra, som även i fjol utmärkte sig, då man var emot även det enkla kravet, att den 10-åriga preskriptionen skulle utbytas mot en 3-årig, framhöllo vi med fog, att man i realiteten kommit att tillämpa denna mera humana uppfattning. Det visar sig nämligen, att i 193 svenska socknar en mycket skiftande praxis använts. I endast 80 socknar hade man använt den 10-åriga preskriptionstiden, i 51 socknar hade man en preskriptionstid på 1 till 3 år och 61 kommuner lämnade icke något klart besked, men formuleringen tydde på att man icke iakttogte den 10-åriga preskriptionstiden.

Så innehåller förslaget någonting, som kanske längre fram under debatten kommer att ge anledning till åtskillig diskussion. Det är de omtvistade garantierna. Jag vill då säga, att den bärande tanken i de garantier, som såväl de sakkunniga som nu propositionen och utskottet föra fram, varit, att man icke skall beskära kommunen dess egen självbestämmanderätt på det sättet, att utanför stående myndigheter skulle få en ökad makt på kommunens bekostnad, utan att den kontroll, som kan behövas i det kommunala livet, åläggas kommunens medlemmar själva att införa efter vissa givna bestämmelser. Dessa bärande tankar äro då, såsom vi veta, först och främst, att ärendena skola noggrant och obligatoriskt beredas av kommunalnämnden eller någon annan delegation, och vidare att rätten till proportionella val skall betryggas för den kommun, där detta kan behövas. Jag vill nu bara erinra om, att, när det är fråga om lika kommunal rösträtt, yttrar sig icke högern, huruvida den vill gå med på den proportionella valmetodens fakultativa införande. Men kanske att i dag eller en annan dag vi få in frågan i ett annat utlåtande från konstitutionsutskottet, där det gäller att redan under nuvarande förhållanden införa rätten till proportionella val inom stadsfullmäktige, icke blott dess beredande utan även verkställande delegationer. Här har hela högern stått såsom en man emot och här resonerar man såsom så: Så länge vi ha den 40-gradiga skalan, behålla vi det behagliga övertaget, och då ha vi icke anledning att tänka på detta förtryck av minoritetens rätt. Men blir en dag den allmänna rösträtten genomförd, blir det helt säkert ett annat ljud i skällan.

Så har man sedan i utskottet och kanske redan i kammaren nå-

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

got funderat över de skydds- och garantibestämmelser, som återfinnas i förslaget, uti 21 § i den första av de kommunalförfattningar, som vi nu ha att diskutera. Man har här gått in för den principen att i den mån skattetrycket i en kommun växer mer och mer, man ansett, att kommunens rätt att utan vidare öka sina anslag och sina utgifter, måste underkastas en viss skärpt kontroll. Dem, som möjligtvis tycka att detta är att beskära kommunerna deras rörelsefrihet, vill jag erinra om att i vårt demokratiska grannland Norge äro dessa garantier säkert ännu mera skarpt utformade. Där är det så, att man i regel icke kan höja utdebiteringen per bevilningskrona till mer än 10 kronor. Med tillägg av inkomst- och förmögenhetsskatten får kommunalskatten sammanlagt uppgå till högst 12 % och en högre kommunalskatt medgives endast, därest herredstyret, d. v. s. något som motsvarar våra kommunalnämnder eller kanske snarare en delegation inom kommunalfullmäktige, med $\frac{3}{4}$ majoritet beslutar en höjning över 12 kr. per bevilningskrona, i vilket fall vederbörande myndighet, d. v. s. departement, kan medge denna ökade skattesats. Men det förefinnes dock ingen skyldighet att göra detta. Det är naturligtvis betydligt strängare bestämmelser, som här kringgärda kommunerna än vad som i det föreliggande förslaget erbjudits. Jag vill också nämna att med den skattesats, som man kunde gå fram med, d. v. s. ett skattetryck upp till 9 kronor i landskommun och 10 kronor i stad, komma först och främst alla rikets städer i närvarande stund att bli fullkomligt oberörda av denna garanti mot alltför förhastade utgifter eller annat sådant, och på landsbygden var enligt den statistik, som senast varit tillgängliga, nämligen för år 1914, förhållandet det, att det var 2,087 kommuner, som hade under 9 kronor per bevilningskrona i skatt — de gå alltså fria från dessa ökade garantier — och endast 323 kommuner få sig ålagd en viss gradvis växande inskränkning i sitt kommunala handlande.

Nu kan man naturligtvis säga, att när högern lyssnar till en sådan argumentering, då bryter man också udden av det talet, att det är några verkliga garantier, eftersom flertalet av landets kommuner och landets innevånare icke bli berörda av desamma. Nej, det har naturligtvis visat sig också, att endast där verkliga trångmål och allvarliga bekymmer blivit bofasta inom kommunen, skall man gripa in, och icke redan från början lägga denna hand över det kommunala livet.

En annan viktig punkt, som förslaget för fram, är som bekant underlättande av kommunalfullmäktigeinstitutionen. Det är enligt min uppfattning den mest både opolitiska och reellt värdefulla garanti, som gärna kan tänkas i det kommunala livet. Vi ha föreslagit där, att den kvalificerade majoritet, som nu kräves i landskommuner för att få dessa fullmäktige, skall ändras på det sättet, att i kommuner med över 1.000 innevånare skall man med enkel majoritet kunna besluta en övergång till fullmäktige, och den kvalificerade majoriteten bibehållas endast i kommuner med mindre än 1.000 innevånare. Det betyder, att 1,309 socknar med 55 % av landsbygdens befolkning kunna med enkel majoritet besluta denna övergång, me-

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

dan däremot i endast 1,067 socknar med sammanlagt 646,000 innevånare denna $\frac{2}{3}$ majoritet erfordras. Och där ha vi också en massa av dessa småsocknar, där verkligen det representativa systemet måhända icke alltid är nödvändigt. Jag tänker på denna mängd av västgötakommuner med mycket litet innevånarantal. Vi ha t. ex. 412 socknar i Sverige med tillsammans endast 146,000 innevånare och mindre än 500 innevånare per socken. Där är naturligtvis fullmäktigeinstitutionen icke så starkt av behovet påkallad.

Efter denna summariska överblick av några av förslaget huvudpunkter ber jag att få övergå till att få säga några ord även om den principiella och märkbara ståndpunkt, som högern intager till det föreliggande förslaget.

Inför den raserade position, över vilken den 40-gradiga skalan ännu står som en symbol, retirerar faktiskt högern i dag. Vi kunna ändå med en viss tillfredsställelse inregistrera, att den snart tio-åriga kamp, som rests från vänsterhåll gentemot denna penningsskala, har icke varit förgäves. Vi ha icke arbetat fruktlöst i detta stycke, utan allt vårt uppvisande av det människovärdet kränkande och det orättvisa, som detta utmätande av medborgarrätt efter penninghänsyn innebär, den agitationen har icke varit fruktlös, utan har haft sin framgång. Plånboksmaximen börjar man övergiva. Och att propagera för att göra Sverige till en vanlig bolagsstämma i kommunalt hänseende törs man icke längre på högerhåll. Herr Clason säger t. ex. i sin motion: »Vidare må det medgivas, att, om man också anser riktigt och rättvist, att skatteplikten får utöva inflytande på rösträtten, och att alltså en förstärkt skyldighet att bära kommunens skattebördor bör medföra en förstärkt rösträtt, grundsatsen härom icke behöver, i samma grad som i den nuvarande skalan, utestänga andra normer, som, oberoende av inkomsten, kunna antagas bära vittne om större mognad, erfarenhet eller vederhäftighet.» Ja, mina herrar, jag vill för min del verkligen tillmäta detta uttalande en synnerligen stor och principiell betydelse. Det innebär i realiteten den definitiva reträtten från den skans, som markeras av den 40-gradiga skalan. Under anfallet från vänsterhåll bryter högern äntligen upp och utrymmer sina, jag skulle vilja säga ifråga om penningen som värdemätare här, rent av sekelgamla positioner. Det är ett framsteg. Det kan med tillfredsställelse inregistreras.

Det finnes emellertid ett undantag från detta högern avtvingna erkännande av det skymfliga i denna plånbokspolitik ifråga om medborgarrätten. Skulle han, som steril och envis står kvar som en siste på skansen, skulle han förgätas en dag sådan som denna? Nej, allvarligt tävlande med herr Räf om den herostratiska ryktbarhetens tveetydiga gloria framträder herr Norman som högerens enda avslagsmotionär.

Den 40-gradigas vittnesbörd om huru den blir ett formligt gissel för bondeklassen, huru de ohjälpligt distanseras på grund av penningvärdets fall och lönernas raska stigande, huru de torde komma att överflyglas i det kommunala livet av andra närings- eller särskilda grupper, är en sak, som icke alls oroar bondevännen i Lücke-

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

by. En nådig nick från herrar Trygger och Lindman, från bolagsstämmorna i L. M. Ericsson, Gasaccumulator, Kopparberg-Hofors, Pumpseparator, Emissionsinstitutet och allt vad de heta, alla bank-syndikat icke att förglömma, alla dessa som äro själen i högerkroppen, är för herr Norman hugsvalelse nog. Men hur är det i verkligheten, herr Norman? Vart tog bifallet vägen? Här står herr Norman i splendid isolation, står alldeles ensam på den linje, han nu vill gå fram på, på samma sätt som herr Normans och folkförbundets blå bil står stilla i skräpvrån på grund av brist på bensin. På samma sätt ser det ut med herr Norman själv. Hans eget författningsprojekt — d. v. s. den absolut sterila ståndpunkten ifråga om en omläggning av den kommunala rösträtten — och den totala brist på social kunskap om tidsläget, han där visat, motsvarar nästan bensinbristen för hans folkförbundsbilar. Och det gör, att liksom de fått rangeras undan, så får herr Normans eget program och linje sin lämpliga plats i högerens rymliga magasin för antikverade samhällsideal.

Bifallet uteblev som sagt. Nej, det är sant, ett erkännande måste man ändå inregistrera. Det är en men ett lejon, som i alla fall till herr Normans ära strängt sin lyra, som förresten också herr Lindman snuddade vid i en antydning, som han hade. Det är, när herr Norman för sin ståndpunkt får det vackra epitetet av Nya Dagligt Allehandas Bon Soir. Att i kampen för medborgarrätt icke få instämmande av någon annan än en sådan dagskäsör är symboliskt. Det är en hugsvalelse, som man får värdesätta, så gott man kan. Den är kär, kan jag förstå. Men i vad mån den är ärofull och hedrande, därom får väl herr Norman i sinom tid ett meddelande från sina valmän.

Vad sedan beträffar de positiva förslag, som man från det egentligen arbetande högerhället i denna fråga framför, så skulle jag vilja om herr Hildebrands nämna, att när han här egentligen för fram professor Kjelléns tanke om att de samfälliga valens tid är förbi och att vi gå emot intresserepresentation och klassval, så är detta ingenting annat än ett ganska smidigt försök att suddas ut de linjer, som åtminstone för oss socialdemokrater stå klara och tydliga, nämligen att det är icke samhället, som håller på att differentiera ut sig i en massa intressegrupper, t. ex. som herr Hildebrand tänker sig i fem olika intressegrupper, som måste gå var och en på sina linjer och sedan gemensamt få kompromissa fram vad man menar med riksin-tresset. Utan för oss går uppdelningen på ett helt annat sätt, nämligen i den besittande klassen, ägare av egendom, å ena sidan, och den egendomslösa klassen å den andra. Det är den konsolideringen i samhället vi bevitna. Och det är försöken att för folket trolla undan den synen, som tagit form i detta förslag om klassval, där man liksom skulle begränsa sig och stanna vid sin egen klass och sin egen intressegrupp.

I motionen försöker man sig på en sammansättning av första kammaren på följande sätt: 25 från ämbets-, tjänste- och allmänna tjänsteklassen, 57 från jordbruket, 8 från jordbruksarbetarna, 34 från

handel, näringar och borgarklass över huvud taget samt 16 från industri- och samfärdselarbetarnas håll, vilka samtliga 140 sedan skulle i kammaren utse de återstående 10. Om hela detta försök kan väl icke motionären själv tro, att man skall taga det på fullt allvar. Ty så mycket förstår man ju, att även om särskilt arbetarklassen och de bredare lagren över huvud taget skulle förvärva både de 16 arbetarplatserna och de 8 jordbruksarbetarplatserna och till äventyrs också en del platser inom de återstående grupperna, så betyder i alla fall detta herr Hildebrands förslag ett försök att i stället för den nu ovissa grund, varpå första kammarhögerns välde vilar, i grundlagen få fastställt för snart sagt all framtid en betryggande majoritet åt de rikare och de övre samhällslagren. Att tro, att Sveriges arbetare skulle ens en bråkdel av en minut reflektera på ett sådant förslag, vittnar om total okunnighet om vad man egentligen där tänker och tror.

Jag vill också säga, att när herr Hildebrand, som jag vill hoppas, i bästa välmening för fram detta projekt, så fördelar han mandaten i första kammaren ju icke alls efter kvantiteten. Högern förklarar ju alltid, att det är ofta hos minoriteten, fåtalet, som de högsta kvalifikationerna finnas. Och det är alltså till numerären en fåtalsgrupp, som herr Hildebrand vill giva majoritet i första kammaren. När man alltså anser, att ur statsnyttans synpunkt dessa böra ha övertaget definitivt, så betyder det en skymf och en utmaning mot den sociala och politiska bildningsnivå, på vilken Sveriges arbetarklass för närvarande befinner sig. Jag har många gånger haft tillfälle att föra en så att säga dubbel tillvaro, att leva bland arbetarklassen och bland den s. k. överklassen, och jag får säga, att jag många gånger förvånat mig över den totala frånvaro av både social och politisk bildning, som ofta icke bara de rikare utan även de s. k. bildade klasserna kunna lägga i dagen. Då måste man säga sig, att här tillåter man sig en undervärdering, en skymf utan like mot Sveriges arbetare, när man menar, att dessa kunna ur statsnyttans synpunkt ifråga om deltagande i medborgarrätten, när det gäller första kammaren, endast tillmätas en mycket begränsad betydelse.

Vad sedan beträffar det andra förslaget, eller det förslag, som framlagts av herr Clason, skall jag icke mycket trötta kammaren med att här ingå på detsamma, då det redan blivit på ett så ingående sätt behandlat av åtskilliga föregående talare, utan jag skall här endast be att få göra några reflexioner med anledning av vad som där på en eller annan punkt anförts.

Herr Clason vill bland annat ge tilläggsröster åt den mognade livserfarenheten, 35-åringar exempelvis skulle få en tilläggsröst. Detta kan man förstå, och där är man inne på en bog, där man kan resonera om saken. Men varför vi aldrig i livet vilja gå med på en sådan linje, är därför, att om det också är sant, att en person, som har 50 år på nacken, i regel har större livserfarenhet än en 21-åring, vilket ju är självfallet, har man dock ingen garanti för, att en person i 35-, 40- eller 50-årsåldern alltid skall förstå sakerna bättre än

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

en, som icke uppnått denna ålder. Även om så skulle vara händelsen i flertalet fall, skulle ju följden bliva, att man då komme att premiera den mognade livserfarenheten på den ungdomliga dådkraftens bekostnad, och man skulle då även följdiriktigt sätta seniliteten och ålderdomen på avknappning eller rent av på avskrivning. Det vore ju idealet, om man på detta sätt kunde ransonera ut rösträtten till medborgarna allt efter livserfarenhet, så att man bestämde en viss tidpunkt, då en viss mognad hade inträtt; sedan komme man liksom till kulmen av denna människas utveckling, och då finge hon både en och två tilläggsröster; sedan skulle hon i åldrandets sorgliga period, då hon till slut befinner sig i utförsbacken, komma att vid decemberstämman, där röstlängden justeras, konsekvent ställas på avknappning; hon skulle få halv ranson för att en vacker dag, när hon verkligen är inne i gubbarnas och överåringarnas gråa skara, alldeles avföras från medbestämmanderätt i det kommunala livet. Men jag vill fråga, och jag undrar, om ens herr Clason skulle vilja vara med om att lösa en sådan uppgift: var finnes en människa med ett sådant ofinkänsligt sätt och med en sådan dristig förmåga att kunna rannsaka hjärtan och njurar, intelligens och kommunal insikt, att hon skulle våga sig på det konststycket att på detta sätt konstra och mästra på en röstskala? Ty det är klart, att börjar man med denna princip, att t. ex. 35-åringar skola ha en tilläggsröst på grund av mognad livserfarenhet, skall man också draga ut konsekvenserna därav. Men detta har märkligt nog ingen på högernsida vågat sig på eller velat göra.

Jag skulle också till vad herr statsrådet Undén nämnde om det besynnerliga i, att personer med särskild försäkringsplikt skulle få tilläggsröst, endast vilja säga, att detta faller ju på sin egen orimlighet. Om t. ex. en skraddarmästare har, låt oss säga, tre eller fyra gesäller i sitt arbete, är detta i och för sig en borgen för, att för det fall, att kommunen skall besluta t. ex. om byggande av ett skolhus eller en ålderdomsanstalt, denna skraddarmästare har ökad insikt och ökat kommunalt vett och förstånd att bedöma den frågan, därför att han har i sin tjänst en del folk, vilkas avlöning han måste beräkna på ett sätt, så att hela hans ekonomi går ihop och hans rörelse bär sig på bästa möjliga sätt? Icke är denna hans ställning i fråga om förvärvsarbete i och för sig en borgen för, att han äger sådana bättre kvalifikationer framför andra.

Detsamma gäller också om herr Clasons förslag, att människor med högre bildning skulle tillerkännas en extra röst på grund därav. I och för sig kan ju detta förslag vara bestickande. Om en person exempelvis hade avlagt studentexamen och detta innebure, att han fått ökad allmänbildning, så borde han ha en viss tilläggsröst. Men huru är det i verkligheten? Se t. ex. på bärarna av de vita mössorna och vilket intryck de i regel göra i vår tid. Huru har icke denna klassuppdelning, denna konsolidering klasserna emellan, som försigår och som skärpts oerhört under de senaste åren, ofta fött en ensidighet och en social okunnighet om vad som rör sig inom de breda

lagren! Det är gång efter annan, som man inom dessa s. k. bildade kretsar träffar en rent häpnadsväckande okunnighet. Det nämndes vid ett tillfälle i ett annat sammanhang av vårt partis ordförande någonting om den estetiska snobbism, med vilken överklassen ofta etiketterar sin okunnighet om det liv, som leves, de krav, som framföras, och de förhållanden, under vilka Sveriges bredare lager framleva sitt liv. Då denna okunnighet ser ut att faktiskt ha en stor utsträckning även inom de s. k. bildade kretsarna, står man rent häpen inför ett sådant yrkande, som att man skall premiera och ge ett större inflytande åt dessa personer än åt andra.

Det har av herr Sven Bengtsson i Norup träffande och riktigt och även av andra påpekats det misslyckade i att framföra en sådan kategori som jordens ägare och brukare och förklara dem berättigade till ett ökat röstetal. När herr Clason vill föra fram dessa till större inflytande på andras bekostnad, söker han att skapa vad jag skulle vilja kalla ett slags politiska självhushåll, varigenom han hoppas att förvärva dessa nya självhushålls stora tacksamhet för sin uppmärksamhet gent emot dem. Han åberopar härvid, såsom även herrar Räf och Magnusson i Tumhult i sina motioner, de sakkunnigas och regeringens yttrande om hemmansägar- och jordbrukarklassens stora betydelse. Han frågar, varför icke de sakkunniga och regeringen dragit ut konsekvenserna och givit denna klass en mera tryggad ställning, och förklarar: Det är detta vi gjort, vi ha visat på, att denna graderade röstskala i längden verkar ödeläggande på jordbrukarklassen, och vad vi därför vilja, det är att bereda skydd för denna från ohemula och oskäligen övergrepp från andra riktningar inom kommunen eller inom samhället. Men därav behöva vi icke draga den konsekvensen, att vi skola premiera denna klass på bekostnad av andra samhällsgrupper. Man söker nu i alla fall ifrån högerhåll att göra detta och det heter, såsom herr Clason och de andra motionärerna och nu senast herr Lindman sagt, att knappast några så utmärkt fylla sin kommunala uppgift som just bönderna och jordbrukarna. Ja, de sakkunniga ha ju uttryckligen sagt ifrån, framhålles det, att det är inga, som så samvetsgrant fullgöra sina plikter som just bönderna. De göra det dock endast rent negativt på det sättet, att de erlagga sina utskyl-der och i regel icke heller åsamka kommunen några större utgifter eller svårigheter på det ena eller andra sättet på grund av sin mera lugna hållning, sin bofasta ställning och sitt regelbundna liv. Ja, detta är ju en sak för sig, men sannerligen om man kan våga att underskriva det påståendet, att de på grund av sin nedärvda fallenhet ha förmåga att handlägga sina kommuners angelägenheter på sådant sätt, att de skola premieras och belönas på andras bekostnad. När t. ex. herr Lindman för en stund sedan stod här i kammaren och talade om, huru bra de sköta sin fattigvård och sitt skolväsen, måste jag dock med all respekt för herr Lindman säga, att här talar han om saker, som han icke har den allra blekaste aning om. Ehuru han är storstadsman och industriman och kanske icke på årtionden deltagit i vare sig en kyrkostämma eller kommunalstämma på landsbygden och därför, såvitt man kan döma av allting, har ytterst liten praktisk

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

erfarenhet om landsbygdens kommunala liv tillåter han sig dock, att här stiga fram såsom partiets ledare och tala om det utmärkta sätt, varpå bönder och jordbrukare handlägga dessa viktiga värv. Han talar därvid absolut om en sak, som han icke känner till. Låtom oss se, huru det förhåller sig i vissa kommuner, där bönderna ha fullständigt övervalde. Se t. ex. på Västergötlands kommuner med deras sönnerstrasade ekonomi och deras alldeles totala och ohjälpliga efterblivenhet i fråga om skolväsendet, som ju föranlett särskilda motioner här i år, för att nu icke tala om deras fattigvårdsväsende. Det är ju ofta på det sättet, som deras förmåga har givit sig tillkänna. Därmed vill jag icke hava sagt, att det icke hos allmogen och hemmansägarna finnes en massa av klarsynta och kommunalt skickliga och duktiga män, utan sådana finnes det visst, men vi skola å andra sidan komma ihåg, att det är ingenting, som bevisar, att denna klass i genomsnitt höjer sig i fråga om fallenhet för handläggning av allmänna värv över andra. Vi vilja för vår del likställa dem med dessa andra, men icke heller mera.

När vidare herr Lindman liksom även herr Clason framhåller, att det är ju så bra, såsom det är, ty kommunerna ha skött sin förvaltning alldeles utmärkt, vill jag endast erinra om, vilka kommuner det är, som detta omdöme i regel gäller för. Det är icke så mycket de kommuner, där bönderna uteslutande och ensamma ha dominerat, utan det visar sig, att det ofta är sådana kommuner, i vilka just andra grupper ha haft ett stort inflytande. Jag vill i det fallet åberopa Trollhättans stad och även Eskilstuna, där det ju finnes en socialistisk kommunal majoritet, och jag skulle kunna uppräknat tjugotals av kommuner och bruksförsamlingar i Dalsland, Värmland, Västmanland och Dalarna, där trots den 40-gradiga skalan småfolket i alla fall kommit till makten och skött sig på det sättet, att utdebiteringen per bevilningskrona i dessa kommuner i regel är den normala och i många fall därunder; detta senare är särskilt fallet i en del värmländska brukskommuner. Enbart denna omständighet bryter fullständigt isär högermännens resonemang på denna punkt och särskilt herr Clasons ängslan för, att man icke skall få någon god ordning i kommunerna, om man icke med artificiella medel sällar fram det större ansvaret och den större begåvningen. Detta är en fullständig missuppfattning, ty icke har det gått så som man befarat i vare sig Trollhättan eller Eskilstuna eller dessa hundratals andra kommuner, där trots den 40-gradiga skalan småfolket har kommit till makten. Det har där gått utmärkt det oaktat, och kanske mycket bättre än i många av de bygder där lantmannaintresset har fått dominera alltför mycket.

Jag skulle också vilja säga, att av herr Clasons förslag om att gallra ut den större insikten ha vi fått en känsla av, att det ligger något ytterst artificiellt över allt detta. Man kommer här att tänka på en slags guldvaske, som söker vaska eller sälla fram den större insikten eller det större förståndet. Han tror icke på, att vädjan till vad rimlighet, rättvisa och sunt förnuft kräver i det kommunala li-

vet skall vinna gehör, från vilket håll det än kommer. Han tror, att så permanent är mängdens enfald och dess orättfärdighet, att man måste med artificiella medel åtminstone nödtorftigt skydda de primitiva rättsbegreppen ute i kommunerna. Detta är en klen tro, som verkar ytterst beklämmande.

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

Förresten kan man säga, och jag tror för övrigt, att det nämndes av herr civilministern, att det ligger något speciellt motbudande i detta smekande av böndernas klassinstinkter, där man liksom vädjar till dem, om de icke vilja ha en ökad rösträtt på andras bekostnad. Det besynnerliga inträffar, att det endast är en minoritet bland bönderna, som svarar ja på detta, ty det kan väl icke vare sig herr Magunson i Tunhult eller bondevännen herr Norman förneka, att högermännen icke utgöra flertalet av landets allmoges, och det är det besynnerliga, att de icke anse, att denna allmoges kan reda sig och värna om sina mänskliga rättigheter utan sådana artificiella hjälpmedel.

Herr Räf yttrade vid ett tillfälle här i dag, att man kan betvivla regeringens och de sakkunnigas intresse för att värna om allmogens rättigheter, då man vill taga ifrån bonden hans tio röster och endast ge honom en röst. Det skall vara sådana slags bönder som herr Räf, som ha tio röster, men en vanlig bonde har det i regel icke. Herr Räf har nu föröfrigt, om jag icke är oriktigt underrättad, mer än tio röster, nämligen 25 å 30 röster, och de bönder, som äro uppe i sådana röstetal, äro sannerligen lätt räknade i vårt land. Herr Räf och hans i sanning underliga sätt att handskas med siffror förnekar sig heller icke nu. Han kan dock icke komma ifrån det faktum, att böndernas röstmedeltal icke är större, än vad jag nu här angivit, och om vi nu till grund för de nya röstetalen skulle lägga de verkliga inkomsterna, undrar jag sannerligen, om man skulle kunna komma ifrån denna fråga på ett så bekvämt sätt. Man kan icke neka till, att här vänstern och icke minst vårt parti visar en fullkomlig opartiskhet och att den har en känsla av vad rättvisan kräver, när man icke vill vara med om att på detta odemokratiska sätt bönderna skola överflygla andra medborgare. Bönderna skola vara likaberättigade med andra, men icke mer. Vi vilja icke sträva efter, att fem arbetare skola rösta omkull 15 eller 25 stycken bönder, men vi vilja icke heller att 5 eller 6 bönder skola kunna rösta omkull en majoritet om över huvud taget voteringslinjen skulle gå efter yrkesgrupper eller yrkesammanslutningar, såsom bondeförbundarna åtminstone inbilla sig.

Herr Räf yttrade också, att man måste värna om jordbrukarna genom att ge dem dessa tilläggsröster, ty, sade han, en fabrik eller en industri kan lägga ned sin drift, men om jordbrukarna lägga ned sin drift, så kan det frågas, yttrade bokstavligen denne statsman, huru det då går med hela landet. Ja, om herr Räf skulle vilja nedlägga sin drift, jag menar sin rent agrikulturella drift, d. v. s. sitt jordbruk, efter införande av den lika kommunala rösträtten, skall han icke vara rädd för, att hans egendom i Attarp, eller var den nu är belägen, skall komma att ligga för fåfot, utan det kommer nog att myllra av spekulanter på densamma av vilka herr Räf skall veta

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

att få tillräcklig ersättning. Jordbruket kommer sannerligen icke att nedläggas, därför att lika rösträtt införes. Danmarks jordbrukare ha mig veterligen icke alls nedlagt sitt jordbruk, trots det att sedan flera år lika rösträtt blivit där genomförd, och icke heller ha deras klassbröder på andra håll där lika rösträtt är införd, såsom i Norge, låtit sin verksamhet avstanna. Jag tror, att herr Räf antagligen blir den ende, som reflekterar på ett så ödesdigert beslut, om nu hans reflexioner över huvud taget äro så allvarliga.

Jag skulle såsom ett slutord vilja säga, att hela det motstånd, som högern här reser emot denna reform, ter sig för mig vidrigt och motbjudande och såsom ett utslag av en fullt folkfientlig politik. Det är det sjuka samvetets politik, det är rådslan för folket, en rent hednisk och materialistisk anda, som besjälar er, högermän. Det är en obarmhärtighet utan like att alltjämt försöka att med artificiella medel utestänga oförvitliga medborgare från rösträtten. Må vi betänka, jag säger detta ur rent kristen moralisk synpunkt, vilken moralisk nivå ett parti intager, som icke ens är med om, att människor, som oförskyllt drabbats av olycka, sjukdom, nöd, arbetslöshet och annat, skola få behålla sin medborgarrätt. I fjol avskog ju högern med alla sina röster förslaget om, att en utredning måtte verkställas, huru sådana människor skola kunna bevaras vid sina rimliga medborgerliga rättigheter. Man får en känsla av, att det ligger något så obarmhärtigt, något så brutalt och folkfientligt i detta, att man icke nog kan stryka under denna sak. Nu, när man är rädd för, att detta gamla artificiella hjälpmedel icke längre kan hålla sig uppe, söker man att med fosterlandssolidaritets och samhällssolidaritets namn på sina läppar locka fram klassinstinkterna, man söker att vinna vissa intressegrupper för sin speciella politik. Man söker här följa det gamla romarordet: divide et impera, söndra och du skall härska, för att på detta sätt få bibehålla den vacklande makten.

När vi resa kravet på en lika kommunal rösträtt, inbilla vi oss icke, att vi därigenom skola vinna något paradiset. Vi veta nog, att även demokratiens fulla genomförande i stat och kommun tyvärr icke betyder, att i en handvändning hela det ekonomiska samhällsskicket kan omskapas efter rättfärdigare grunder i enlighet med våra krav. Kapitalets och penningens makt fortsätter sannerligen även i till synes nog så demokratiska samhällsformer, och det tar sannerligen sin tid, innan den av oss åstundade omvandlingen kan äga rum. Men vi reagera emot detta, och varför vi aldrig få tröttna att resa detta krav är därför, att vi känna, att det är en skymf mot Sveriges fattigaste småfolksgrupper, som vi här vilja utplåna, nämligen att man har denna etikettering, denna undervärdering med utgångspunkter endast från materiella resurser, denna betydelse och annat. Det är detta underklassmärke, denna egenskap av att liksom vara parias, som massan av vårt folk måste känna, när den på detta sätt i kommunallagarna utpekas såsom ett folk med mindre omdömesförmåga, mindre insikt och därför även, kan man säga, mindre människovärde. Det är denna skymf och orättvisa ur människovärdets synpunkt.

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

som vi reagera emot, även om vi visst icke inbilla oss, att något paradis eller någon social fullkomning är färdig att vinnas samtidigt med, att en obeskuren medborgarrätt förvärvas. Egoismens och pennningens starka grepp över sinnena blir i alla fall tung nog att bryta, men vi få åtminstone medvetandet om, att alla i yttre avseende bliva likvärdiga och likställda. Det är detta medvetande, som vi vilja skänka det fattiga och kämpande folket.

När herr Lindman här står och talar om, att vi skola bibehålla första kammaren i sitt nuvarande skick och icke bryta ned vår författning, utan låta detta fätalsvälde styra med all den osunda och desperata ytterlighetspolitik, som därav ofta följer, och den reaktion, som detta för med sig och skapar, vill jag endast säga, att det skulle vara nyttigt för herr Lindman att höra vad en, såsom jag antager i andra avseenden hans meningsfrände säger. I preussiska deputeradekammaren yttrade nämligen kejsarens troman, rikskanslern greve von Hertling den 30 sistlidne maj i debatten om den lika rösträttens införande följande ord, som jag tycker, att varje högerman borde spika upp och sätta i sin kammare till allvarligt begrundande: »Ett plutokratiskt rösträttssystem, som avväger de politiska rättigheterna efter inkomst och förmögenhet, är numera omöjligt med hänsyn till de ständiga förskjutningarna i finansiella och ekonomiska förhållanden och folkets politiska bildningsgrad.» Där får herr Lindman en liten upplysning om, varför t. ex. statsministern kunnat förmå sig att ändra ståndpunkt under de fyra år, som gått. Herr Lindman sade, att det icke var annat än fyra år, som gått, men till och med greve von Hertling i Berlin tycks ha en annan uppfattning om, huru tiden verkar och huru den sociala kompetensen och bildningen stiger djupare ned i de breda lagren. Den tyske rikskanslern yttrade vidare: »På en plutokratisk rösträttsreform kan regeringen icke inlåta sig. Lika rösträtt måste principiellt fasthållas, och han tillägger: »Löftet är givet och måste inlösas. I alla moderna stater» — men hit räknar herr Lindman antagligen icke vårt land — »är det politiska och sociala livet inriktat på detta mål. I en stor del moderna stater har lika rösträtt redan uppnåtts», så är, som bekant, icke förhållandet här hos oss, »i en del stater i betydligt större måttstock, än förslaget här går ut på. I längden blir det omöjligt för Preussen att undvika denna djupgående rörelse.» Och han fortsätter sedan med följande ord: »Naturligtvis är regeringen, som trätt i bräschen för genomförandet av lika rösträtt, samtidigt fast beslutet att såvitt möjligt förebygga de fruktade skadliga verkningarna. Jag tvivlar icke på, att dessa mål kunna nås. Önskvärt vore, att vi nu, och det snart, komme till avgörande.» Han tillägger vidare: »Bland de mest skiftande folklagren möter jag åter och åter spörsmålet om lika rösträtt.» Inom de folklager, som herr Lindman företräder, tycks man icke möta något sådant. Rikskanslern slutar sedan med dessa orden: »Frågan måste avgöras. Folkets hållning skulle ytterligare stärkas, om vi kunde undvika alltför stora motsättningar i rösträtten. Ännu äro vi i stånd till att infria givna löften», ja, detta får visserligen herr Lindman frita sig ifrån, då han icke alls givit några sådana löften. Och så

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

heter det till sist i det citerade anförandet: »Den allmänna rösträtten kommer, om icke i dag så inom en överskådlig framtid. Den kommer antingen utan svårare jäsning eller efter svåra inre strider. Därför är frågan: vilja ni nu räcka handen till förståelse, varigenom jäsningen bland folket undvikas, eller vilja ni taga ansvaret på eder genom ett förkastande, vilket dock ej kan leda till det mål ni önska.» Så talade den tyske rikskansleren i den preussiska deputeradekammaren den 30 maj i år, och säga vad man än vill om honom, får man likväl anse detta vara ett vittnesbörd om betydligt större framsynthet och vidsynthet, när det gäller att samla nationen och ge den liksom denna symbol genom den lika, obeskurna och oförminskade medborgarrätten, som kanske enligt greve Hertlings uppfattning skall kunna sporra folket till ytterligare kraftansträngning i den riktning, som han helst vill, att man skall gå fram. Syftet må vara vilket som helst; han har åtminstone visat sig vara en bättre statsman än högerpartiets ledare i vårt land, ty han inser vikten av, att när det gäller att samla nationen till kraftansträngningar skall den stimuleras och vinnas genom att man ger densamma ett erkännande icke blott med läpparna utan även i grundlagens egna bud därom, att alla medborgare äro likställda. Där har synbarligen högern och dess politiska ledning åtskilligt att lära.

Men jag har nu kanske tagit tiden allt för länge i anspråk. Naturligtvis göra vi oss här inga förhoppningar; vi veta, att högern i dag fäller det föreliggande förslaget. Men nog vet väl också högern här och i första kammaren, att det blott blir en galgenfrist. Vi veta, att vi ha framtidens segrande standar i spetsen för våra skaror. Historien om de sibyllinska böckerna, som blevo allt dyrare och dyrare är ingen tribunfras, utan skall här upprepa sig. Jag vågar sannerligen det påståendet, att i den form, vari förslaget i dag föreligger, kommer näppeligen det socialdemokratiska partiet och dess riksdagsgrupp att någon annan gång föra fram sina krav i fråga om den kommunala rösträtten och därmed sammanhängande författningsreformer, utan dessa krav skola återvända i allvarligare och mera skärpta former, det kan högern vara förvissad om, och slagen skola säkerligen komma att falla tunga på de portar, som stänga de fattiga ute. Det är faktiskt dessas rätt, som vi här i dag sökt värna. Aldrig, så länge det rinner en droppe blod i våra ådror, skola vi upphöra att kräva den lika och allmänna medborgarrätten för alla. Vi veta, att detta krav bäres upp av rättfärdighetens och rättens majestät. Denna rätt trampas nu visserligen i smutsen av våld och barbari; vi veta, att det är er högkonjunktur, som vi nu bevittna varje gång, reaktionen därute i världen firar en triumf. Liksom den egyptiske faraonen förhärda ni edra hjärtan och säga nej till alla i edra ögon förliga reformer. Men allt har sin tid; även den antidemokratiska anda, som förtrycker oss och vars mene tekel dagligen skrives i blod under folkens kvidan och förbannelser. En nemesis divina arbetar sig fram genom tiden, och ni, folkets egentliga fiender, skola falla under dess dom. Det är intet parti, som då segrar; det finnes något, som står över partierna och är av oförgängligt värde, och det är det ideella kravet

på lika mänskliga och medborgerliga rättigheter för alla, som troget och redbart bära dagens tunga och hetta. Att ge sin tillbakasätta nästa den rätten och tron på dess goda följder, det är innerst detsamma som att vara besjälad av en verklig tro och en verklig religiositet. Men de, som med kalla hjärtan förvägra sin nästa den rätten och skygga frukta dessa frihetens och rättvisans följder, de äro innerst tidens verkliga hedningar.

Herr talman! Jag ber för min del att få yrka bifall till det föreliggande förslaget.

Med herr Hallén förenade sig herrar *Branting, Eriksson* i Stockholm, *Nilsson* i Kristianstad och *Svanberg*.

Herr Sundberg: Herr talman! Då jag inom utskottet icke kunnat biträda det föreliggande förslaget, så vill jag nu nämna, att den alla andra skäl uppslukade anledningen till att jag icke kunnat biträda förslaget är den, att Kungl. Maj:t icke jämnsides med rösträttsförslaget framlagt även ett förslag om ändrade grunder för första-kammarbildningen. Enligt min åsikt höra dessa frågor, som saken nu ligger, oupplösligt samman. Kungl. Maj:t har emellertid icke blott ansett, att rösträttsfrågan kan lösas fristående från den andra frågan, utan Kungl. Maj:t har också rätt tydligt uttalat, att ingen anledning finnes att upptaga förstakammarfrågan, av den anledning nämligen, att det på det hela taget är bra som det är. Som skäl för denna ståndpunkt framhåller man, att enligt grunderna för 1865 års representationsförändring den graderade röstskalan icke tillmätts någon betydelse i fråga om framkallande av den karaktärsskillnad mellan första och andra kammaren, som man från regeringshåll dock uttryckligen betonar vara villkoret för att första kammaren skall fylla sin uppgift såsom ett överhus.

Vad som däremot 1865 ansågs och fortfarande från regeringshåll anses vara av betydelse i detta avseende, d. v. s. för karaktärsskillnaden mellan kamrarna, anges vara det indirekta valsystemet, den längre mandattiden och de särskilda valbarhetsvillkoren, såsom den högre åldern och censusbestämmelserna. Härtill får jag för min del lägga även frånvaron av arvode för riksdagsuppdraget. Det må vara, att man vid utarbetandet av 1865 års riksdagsordning teoretiskt utgått från den synpunkten, att den graderade skalan icke skulle äga någon betydelse vid förstakammarbildningen. Praktiskt taget har den dock så småningom fått en sådan betydelse. Dock icke i början. Ty särskilt censusbestämmelserna, enligt vilka för valbarhet fordrades minst 4 000 kronors årsinkomst och arvodeslösheten i förening voro fullt tillräckliga för åstadkommande av den nödiga karaktärsskillnaden. Men sedan nu penningsvärdet fallit i sådan grad, att 4 000 kronors inkomst år 1865 kan jämföras med 10,000 kronors inkomst nu, samt census det oaktadt icke blivit höjd, utan tvärtom från år 1909 sänkt till 3 000 kronor samt riksdagsmännen i första kammaren nu uppbära arvode, så inses lätt, att förhållandena nu ställa sig helt annorlunda än förut och att förutsättningarna för framkallande av karaktärs-

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

Om den kommunala rösträtten m. m.

(Forts.)

skillnaden kamrarna emellan nu blivit i hög grad minskade. I följd härav har också den graderade skalan automatiskt inträtt såsom en fyllnad i fråga om medlen för upprätthållande av nämnda karaktärsskillnad. Att den faktiskt gjort tjänst såsom ett sådant medel kan icke bestridas. Från Kungl. Maj:ts sida erkänner man också, att det indirekta valsättet är ett dylikt medel, och varför? Jo naturligtvis därför, att elektorerna — landstingsmännen måste betraktas såsom mera kvalificerade valmän än urväljarna i övrigt. Härmed är det klart som dagen, att om även urväljarnas kvalifikation förbättras genom en graderad röstskala, har det sin inverkan på elektorernas kvalifikation och därigenom även på själva riksdagsmannavalet. Att den graderade skalan inverkar i fråga om urväljarnas kvalifikation har ju från vänsterhåll bestritts, men jag tillåter mig påpeka, att den har åtminstone den förtjänsten att reducera de allra lägst beskattades inflytande och att denna reduktion behövs på grund av att dessa lägst beskattade sitta inne med mindre förutsättningar i fråga om politisk och kommunal mognad än de övriga.

Men om det sålunda får anses fastslaget, att den graderade skalan medverkar till skapande av karaktärsskillnaden mellan kamrarna, är det klart, att dess borttagande måste medföra en nivellering i fråga om första kammaren. Denna nivellering är redan ganska framträdande, men blir det snart ännu mera i följd av penningevärdets fall; det nuvarande censusbeloppet är ju så lågt att det icke längre erbjuder någon garanti. Det återstår således av de övriga garantierna, om vi frånse det indirekta valsättet, endast den längre mandattiden och den högre valbarhetsåldern. Vad mandattiden beträffar, så blir ju skillnaden icke så stor hädanefter, då andrakammarperioden skall utsträckas till fyra år, och den högre åldern är icke heller någon betydande garanti, då den satts så lågt som 35 år, medan man till exempel i ett sådant land som Frankrike har en åldersgräns på 40 år.

Jag kan icke undgå att finna, att detta är omständigheter, som hade bort beaktas av utskottet, innan man beslutade avvisa tanken på reformering av grunderna för första kammarens sammansättning. Det är också anmärkningsvärt, att man icke i regeringen tagit någon hänsyn till att det även från frisinnat håll, såväl i pressen som eljest, verkligen har erkänts, att de nuvarande grunderna för förstakammarbildningen icke äro sådana, som de borde vara. Det vill därför synas, som om, när man ställer sig så oförstående i denna del det skulle vara, såsom herr Lindman antydde, så att man nu icke önskar någon lösning på denna punkt av politiska skäl.

Då jag på sätt jag i början av mitt anförande betonade, anser förstakammarproblemet böra lösas i sammanhang med rösträttsfrågan, men en sådan lösning bestämt avvisas från utskottets sida, har detta varit nog för mig att taga ställning mot förslaget och det finnes i följd härav från min sida icke någon anledning att inlåta mig på bedömandet av förslagets detaljer.

Jag vill emellertid beträffande den föreslagna reformen göra några korta reflexioner av principiell innebörd. Jag tillåter mig härvid erinra om att reformen riktar ett hugg mot själva grunden för vår kommunalförvaltning. Den är nämligen byggd på fri kommunal självstyrelse, och jag tror, i motsats mot vad den sista talaren framhållit, att man kan säga, att det kommunala livet i vårt land hittills fungerat med både heder och förstånd. En fri kommunal självstyrelse med gott resultat har också varit möjlig hos oss just därigenom, att den graderade röstskalan inrymt ett mindre mått av inflytande åt de lägst beskattade, som uppenbarligen äga ringare kommunal kompetens än de övriga.

(Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

Genom den föreslagna reformen vinnes nu visserligen större rättigheter åt de allra lägst beskattade, men på samma gång inskränkes friheten i den kommunala självstyrelsen genom garantier av allehanda slag, vilka bland annat ställa den kommunala självstyrelsen i ett avsevärt beroende av de statsliga organen. Det kan ifrågasättas, om från denna synpunkt sett reformen skall kunna sägas verka i rent demokratisk anda.

Vidare skulle jag med några ord vilja beröra den mångomtalade personlighetsprincipen. Den uppgives ju vara grunden till hela reformen. Jag vill säga, att jag kan förstå innebörden av denna princip, när den av det socialdemokratiska partiet lägges till grund för kravet på allmän och lika rösträtt, men icke då den av det liberala partiet åberopas såsom skäl för den lika rösträtten. Ty om det finnes ett rättfärdighetskrav, som bjuder, att varje individ på grund av sin blotta existens skall äga rätt till en röst, så bör väl denna rätt bestå oavsett om denna individ är skattskyldig eller ej, om han är skattskyldig till kommunen, om han betalar sina utskylder till kommunen eller ej.

Från den liberala sidan har man haft mycket svårt att klargöra detta begrepp. I konstitutionsutskottets utlåtande yttras, att mot principen »strider icke att genom vissa bestämmelser för utövningen av de kommunala rättigheterna söka skapa vissa betingelser för att trygga en sund och besinningsfull verksamhet på nyssnämnda område.» Men dessa betingelser innebära ju en diskvalifikation av vissa medborgare, d. v. s. av dem, som icke äro skattskyldiga, eller av dem, som äro det, men icke betalt sina utskylder. Man är ju då genast inne på en uppdelning av medborgarna i kvalificerade och icke kvalificerade.

Jag har i detta ärende avgivit en reservation, som innebär ett rent avslagsyrkande. Jag anhåller få framhålla, att det icke skett på grund av ovillighet att medverka till den kommunala rösträttsfrågans lösning. Det var med reservationen min mening att betona, att medan jag å ena sidan icke kunde vara med på utskottets förslag, så var jag å andra sidan icke beredd att gå med på en skrivelse med begäran om utredning enligt de riktlinjer, som angivits av övriga högerreservanter, detta sista på grund av att tiden icke medgivit ett tillräckligt begrundande av dessa riktlinjer.

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Ports.)

Jag vill emellertid nu tills vidare icke göra något yrkande utan endast förklara, att jag ämnar rösta mot utskottets förslag, och jag tillåter mig i sammanhang därmed uttala den förhoppningen att, om denna fråga nu skall falla, den skall komma upp på en sådan bog, att det skall vara möjligt att vinna en lycklig lösning så snart som möjligt genom ömsesidigt tillmötesgående och i samförståndets tecken.

Herr vice talmannen Hamilton: Herr talman! Jag skall icke många ögonblick uppehålla mig vid detta spörsmål, ty frågan är redan avgjord.

Herr Lindman har yrkat avslag på utskottets hemställan, och detta var icke något oväntat, men däremot hade man haft rätt att vänta, att herr Lindman omnämnt, vad högern vill i den kommunala rösträttsfrågan, men därom ha vi i dag erhållit lika litet besked som vid föregående tillfällen, då denna fråga behandlats.

Jag skall emellertid taga upp till bemötande några av de invändningar, som herr Lindman gjorde mot förslaget. Han frågade först: är det nödvändigt att vi införa en ny kommunal rösträttslag? Han ansåg, att så icke var behövt. För min del anser jag det vara nödvändigt, enär de under nuvarande förhållandena äro sådana, att de kränka det allmänna rättsmedvetandet. Vi hörde nyss från talarstolen herr Halldén framhålla, att bolagen i Norrland och Värmland ha stor röstövertikt vid kommunalstämmorna. Och även i Skåne är det så, att sockerbruksbolagen utöva ett inflytande, som är till men just för lantmännen. Herr Lindman fruktar också för, att detta förslag om det bleve genomfört, skulle leda till en utjämning av den kommunala rösträtten till men för den mera besittande delen av befolkningen. Jag förmenar, att så icke skulle bli valet. Så vitt jag kan förstå är det just de små lantbrukarna, som få fördel av förslaget. Arbetarnas inkomster stiga dag från dag, men lantmännens inkomster stiga icke i samma grad, och det dröjer nog icke länge, innan arbetarbefolkningen får övertaget åtminstone över de mindre jordbrukarna i kommunen. Jag tror icke, att vi behöva befara, att om detta rösträttsförslag går igenom, ett mindre intresse än förut kommer att visa sig för folkskoleundervisningen eller fattigvården. I allmänhet är det de mindre röstägarna, som äro mest angelägna om, att deras barn få en god folkskoleundervisning och som ha det största intresset för att skolan skötes väl. Det är också de, som stå de personer närmare, som komma i åtnjutande av fattigvård. Jag är därför övertygad om, att vi i detta hänseende kunna vara lugna. De små röstägarna ha lika stort intresse för kommunen och dess skötsel som de större och ofta till och med mera intresse därför än dessa.

Herr Lindman har också framhållit det betänkliga uti att söka genomföra ett förslag, som rubbar grundvalen för första kammarens bestånd. Ja, det kan väl hända att första kammaren får annat utseende än den nu har, men skulle det ligga någon fara i detta? Jag tror det icke. Och i varje fall, när första kammaren

ju skulle väljas av landstingen, så komme den alltid att behålla sin karaktär av överhus. Men alla ni, mina herrar av högern, måste väl erkänna, att den nuvarande rösträttsskalan är fullständigt orimlig. Jag åtminstone har svårt att förstå, varför de valmän, som invalt mig i landstinget, skola ha hälften så stort röstvärde som de valmän, som satt in en högerman. Varför skall t. ex. de valmän, som insatt min högt värderade vän herr Sven Persson i Fritorp i landstinget eller de, som ditsatt herr Nilsson i Bonarp, varför skola dessa valmän i röstetal väga dubbelt mot mina. Jag är alldeles övertygad om att min valmanskår är lika intelligent och har lika gott omdöme och är lika duglig som den valmanskår, som valt dessa högermän, och likväl gäller den förra valmanskårens röster endast hälften av de senares. Ligger det icke något fullkomligt orimligt häri? Det är också svårt att förstå, att urväljarna, då det gäller val av förstakammarledamöter, i det ena fallet skola behöva vara dubbelt så många som i det andra. Jag skall be att få taga ett exempel. Av Kristianstads län har till ledamöter i första kammaren valts herr Åkesson i Rebbelberga och herr Åkesson i Raskarum. För att herr Åkesson i Raskarum skulle kunna bli vald till ledamot av första kammaren, så måste han ha dubbelt så stort antal urväljare som herr Åkesson i Rebbelberga. Kan någon inse det riktiga häri, när båda äro dugliga och duktiga karlar?

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

Den nuvarande 40-gradiga skalan är så orimlig, att högerns män borde inse, att den i längden är ohållbar och att det är skäl i att snarast möjligt vidtaga åtgärder för att få den bortsopad.

Herr Räf vädjade till lantmännen och framhöll, att industrien och lantbruket måste stödja varandra. Men har icke när så skett vi lantmän oftast dragit det kortaste strået. Detta är den erfarenhet, som jag vunnit under de 40 år, som jag sysslat med politik. Vi lantmän vilja, att allas berättigade kraf skola uppfyllas, och härutinnan tro vi oss kunna påräkna stöd från alla rättänkandes sida.

Jag skall icke fortsätta längre. Jag tror, herr talman, att det är onödigt att förlänga en debatt i en fråga, som redan är avgjord, såsom jag nyss nämnde; detta vore endast att förlora tid. Högern måste säga ifrån vad den vill i denna fråga. Den måste göra det. Det går icke i längden att hålla mot och bara vänta på vad andra skola göra.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Herr Magnusson i Tumbult: Herr talman! Den kungl propositionen i denna fråga innehåller några vackra och sanna ord om landets jordbrukare och deras pliktrohet, då det gäller att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna, men det är att beklaga, att Kungl. Maj:t icke framkommit med ett förslag, som motsvarar dessa premisser. Lika kommunal rösträtt kan aldrig bli den rösträttsreform, som tillfredsställer bönderna. Men det är icke nog med lika kommunal rösträtt, även om det formellt

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

sett endast är fråga den saken nu, ty om man med fog kan säga, att utskottets utlåtande är tämligen innehållslöst, så är den av utskottets socialdemokrater avgivna reservationen, oaktat sin fårdighet, så mycket innehållsrikare. I denna reservation heter det bland annat: »Först när den 40-gradiga skalan avskaffats, öppna sig på allvar möjligheterna till den allmänna och lika rösträttens genomförande». Detta är lika sant som det är sagt, ty hava vi väl fått den lika kommunala rösträtten, så »öppna sig på allvar möjligheterna till den allmänna». Redan den lika kommunala rösträtten är föga överensstämmande med en god kommunal hushållning, men huru mycket mindre då den *allmänna* och *lika*. Åtminstone på landsbygden äro de, vilka fyllt 21 år och icke erlägga någon skatt till kommunen, långt flera än de, som hava att medelst skatter bidraga till kommunens utgifter; och det kan väl knappast vara rimligt eller rättvist, att de, som skola betala skatterna, icke kunna öva något inflytande, då kommunalstämman går att bestämma storleken av dessa skatter. Detta beträffande kommunerna.

Om man så tänker på första kammarens bildande, är den lika kommunala rösträtten därvid lika olämplig, som då det gäller kommunens angelägenheter. En första kammare, som skulle väljas av landstingsmän, valda efter lika rösträtt, skulle i allt väsentligt bliva lika med andra kammaren och efter införandet av allmän kommunal rösträtt bleve första kammaren mera radikal än den andra, ty den omständigheten, att första kammaren valdes medelbart genom landsting och stadsfullmäktige, kunde ej uppväga det förhållandet, att till och med 21-åringarna skulle få rösträtt vid val till landstingsmän, under det att valrätten till andra kammaren är begränsad till dem, som fyllt 24 år. Under sådana förhållanden vore det onödigt att hava två kamrar, och jag håller vänstersocialisterna räkning för att de icke söka dölja sin avsikt att fortast möjligt införa enkammersystem. Socialdemokraterna vilja icke nu fatta ståndpunkt till frågan om enkammersystem utan vilja hålla den fragan öppen, till dess vi fått den lika kommunala rösträtten, då det säkerligen bliver tämligen likgiltigt, om den lagstiftande församlingen kommer att bestå av en eller två kamrar.

Jag förstår emellertid socialdemokraternas både mål och taktik mycket väl, men däremot är det mig omöjligt att kunna fatta, huru liberalerna kunna godtaga den lika kommunala rösträtten. Det liberala partiet håller ju åtminstone för närvarande på ett tvåkamarsystem, och ännu har jag icke träffat någon liberal, som icke ansett, att allmän och lika kommunal rösträtt skulle vara olyckligt för vårt land. Men huru är det då möjligt, att de kunna tillsluta ögonen för det faktum, att om den kungl. propositionen nu bliver antagen, så — för att anföra orden i socialdemokraternas reservation — »öppna sig på allvar möjligheterna till den allmänna och lika kommunala rösträttens genomförande» ävensom till enkammersystem.

För min del håller jag icke så synnerligen mycket på den 40-gradiga skalan, men jag kan icke vara med om den lika rösträtten. Tilläggsröster t. ex. åt dem, som uppnått en högre ålder eller äro familjeförsörjare eller erhållit en högre skolbildning än den för alla obligatoriska tror jag vara lämpliga åtgärder, som ej kunna betraktas som partipolitiska men väl såsom ett erkännande åt erfarenhet och skicklighet. Att även hemmansägare och med dem jämförliga få tilläggsröster kan icke vara annat än lämpligt och rättvist.

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

Regeringens sakkunniga i denna fråga hava mycket riktigt yttrat något om att hemmansägarna utgöra kärnan av landets befolkning, men då så är fallet, är det väl icke en obillig begäran, att de måtte tillerkännas ett behörigt inflytande såväl då det gäller att avgöra kommunens angelägenheter som vid val till första kammaren. En god kommunal hushållning är viktigare för bonden än för arbetaren eller kapitalisten. Arbetaren kan söka sin utkomst, där han lättast finner den, och storkapitalet kan placeras i den kommunen, ja, till och med i det landet, där det lämnar den största avkastningen, men hemmanet, gården äro icke flyttbara.

Jag håller alltså före, att om varje kommunalt skattskyldig skall hava en röst, så böra tilläggsröster tilldelas vissa grupper och främst då jordens brukare och ägare.

Men det är icke endast frågan om den kommunala rösträtten, som står på dagordningen, utan även den kommunala skattskyldigheten kommer väl tämligen snart att omläggas. Det är ju fråga om att förutom en skatt, utgående efter vissa grunder lika för all inkomst, fastigheterna skulle få en tilläggsskatt, den så kallade objektsskatten. Det torde vara omöjligt för fastighetsägarna att helt undgå denna hårdare beskattning, och då är det väl ej mera än rätt och billigt, att de också få en något förstärkt rösträtt. Då det bliver fråga om att pålägga fastigheterna denna tilläggsskatt, tror jag icke, att man får höra någon medömkan från dem, som nu motsätta sig, att fastighetsägarna skola få tilläggsröster.

Då jag, herr talman, ej kan finna det möjligt att lösa den kommunala rösträttsfrågan på grundval av den nu föreliggande propositionen, och då jag har den uppfattningen, att denna fråga bör lösas i samband med frågan om den kommunala skattskyldigheten, ber jag få yrka bifall till den av mig och herr Råf väckta motionen.

Om denna motion bifalles, kan hela spörsmålet få den allsidiga utredning, ssm enligt min mening nödvändigt måste föregå ett definitivt beslut.

I detta yttrande, under vilket herr vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, instämde herr *Svensson* i Bettingetorp.

Herr Larsson i Västerås: Herr vice talman! För min del

Om den kom-
munala röst-
rätten m. m.
(Forts.)

är jag av samma uppfattning som någon talare här nyss givit uttryck åt, nämligen att det förefaller vara tämligen meningslöst att längre fortsätta debatten i denna fråga. Vi ha säkerligen alle sammans en känsla av, att här komma vi tydligen icke längre, ty här väga icke sakskaalen någonting, åtminstone icke gent emot högern och dess ståndpunkt i denna fråga. Vi ha klart för oss, att här är det icke sakskaalen, som ha avgörandet, utan här är frågan, den, huruvida högern skall kunna gå med på att i någon mån giva avkall på den maktställning, som den för närvarande sitter inne med i den svenska riksdagen. Där ha vi huvudpunkten, och jag ger herr Lindman rätt i, att där — högerns maktställning i första kammaren — ligger också huvudanledningen, varför man för fram kravet på den lika rösträtten, och raserandet av den 40-gradiga skalan.

Jag har emellertid, herr vice talman, begärt ordet för att lämna en förklaring, den förklaringen nämligen, att jag för min del helt och fullt ansluter mig till det principuttalande, som mina kamrater inom konstitutionsutskottet ha framfört i dess utlåtande på sid. 56. Att mitt namn icke finnes vid denna principförklaring är helt enkelt beroende därpå, att jag icke hade tillfälle att vara närvarande i utskottet vid justeringen av detta utlåtande.

Jag kan också i allt väsentligt instämma i vad herr Hallén nyss här har anfört. Dock vill jag säga, att i en del av vad han anförde, särskilt rörande behovet av de garantier, som de sakkunniga och regeringen och nu också utskottet gått med på att föreslå, i det kan jag för min del icke fullt instämma. Det var också en anledning, varför jag fann mig föranlåten att begära ordet. Jag finner nämligen något betänkligt att, såsom regeringen och utskottet här ha gjort, föreslå en viss begränsning i såväl stads- som landskommunernas självstyrelse och beslutanderätt, då det är fråga om anslag. Om vi t. ex. se på förordningen om kommunalstyrelse på landet, så har där i § 21 föreslagits en utsträckning av de ärenden, i vilka det skall erfordras kvalificerad majoritet, och bland dessa ärenden förekomma då sådana, som röra anslag uti vissa kommuner, nämligen dem, där beviljningen har kommit upp till 9 kronor pr 100 kronors inkomst eller därutöver. Motsvarande bestämmelser återfinnas även i förordningen om kommunalstyrelse i stad. Det är detta, som jag för min del icke kan vara med om, och i det stycket ansluter jag mig helt och fullt till den reservation, som är avgiven av herr Sterne.

Jag har nämligen den uppfattningen, att det ligger en fara i att gå in för sådana begränsningar som utskottet här har föreslagit. Vi tänka oss en stad eller ett industrisamhälle ute på landsbygden, som är stätt i stark utveckling, och där beviljningen är uppe i något över 9 kronor, där kräves ett ökat anslag, men då kan en minoritet ställa sig hindrande i vägen för beviljande av ett sådant anslag, oaktat detta anslag kanske är rent av nödvändigt för att icke hindra samhällets utveckling. Sådana exempel tror jag man skulle kunna plocka fram åtskilliga, ifall man skulle

giva sig till att söka i våra kommuner efter sådana. Det är, som sagt, skälet varför jag för min del icke kan ansluta mig till detta förslag.

Jag skall, som sagt, icke giva mig närmare in på huvudfrågan. För min del har jag haft det tvivelaktiga nöjet att under många riksdagar vara med om att behandla den fråga, som nu föreligger, och jag må säga, att utsikterna för att kunna vinna något te sig för närvarande icke ljusare än vad de gjorde vid riksdagarna närmast efter det den sista reformen av 1909 genomförts.

Jag nämnde, att här synes inga sakskäl längre få göra sig gällande. Här är det någonting annat än utredningar, som måste till, för att man äntligen skall kunna komma fram till en lösning av detta författningsspörsmål, som är sådan, att det stora flertalet av folket kan vara tillfredsställt. Det är detta, något annat, som det gäller för vänstern att söka fundera ut, tills vi komma fram till nästa riksdag. Jag förmodar, att regeringen ombesörjer, att frågan då kommer fram redan i början på riksdagen, så att det kan bli tillfälle att pröva, vilka åtgärder som kunna tillgripas för att man till slut må kunna komma fram till ett resultat. Vi förstå ju, att det även ur högerns synpunkt icke är på något sätt tillfredsställande, om vänstern här skulle gå med på den från högersidan äskade utredningen. Man vill ha, såsom det heter, en utredning, som gör klart, hur man skall ordna med en omläggning av våra rösträttsförhållanden, så att man säkerställer den kommunala förvaltningens sunda utveckling och tryggar bibehållande av ett verkligt tvåkammarssystem. Herr Lindman ansåg, att man borde få en utredning, varav man skulle kunna bedöma, såsom det hette, såväl de kommunala som de politiska verkningarna av en rösträttsreform. Jag skulle vilja fråga: hurudana skola dessa verkningar vara, i den mån det nu överhuvud är möjligt att få fram dem genom en utredning, hurudana skola dessa verkningar vara, för att högern skall anse sig tillfredsställd och efter bedömande gå med på en rösträttsreform? Jag misstänker, att om svaret härpå skall givas uppriktigt och ärligt, så blir det följande: jo, verkningarna få icke bli sådana, att det blir en maktförskjutning till favör för vänstern, d. v. s. för det stora flertalet, utan verkningarna skola visa sig bli sådana, att makten kommer att ligga ungefär där den nu ligger, om högern skall kunna gå med. Under sådana förhållanden förstå vi, att även om vänstern nu skulle giva sig in på en sådan utredningshistoria, som skulle kräva åtskilliga år, så skulle detta icke föra oss närmare frågans lösning.

Här är det ju dock så, att vänstern för närvarande icke kräver mer än vad högern bör kunna gå med på, nämligen erkännande av personlighetsprincipen så långt, att man ger lika rösträtt på det kommunala området till alla myndiga medborgare, som — det ber jag att få säga till herr Magnusson i Tumhult — hava betalat skatt till kommunen. Men trots detta kan man inte få det allra minsta tillmötesgående från högerns sida.

Om den kommunala rösträtten m. m
(Forts.)

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

Allt detta visar, såsom jag förut har sagt, att här finnes för närvarande ingen möjlighet att komma någon vart, och vi få se oss om på vänsterkanten, hur vi skola kunna få fatt på några åtgärder, som skulle göra det möjligt för vänstern och för folket ute i landet att få sina krav tillbörligt beaktade från högern och i synnerhet från första kammaren. Jag tror, att det icke är omöjligt att finna sådana åtgärder.

Jag skall icke uppehålla tiden längre nu, herr vice talman, då jag, som sagt, har den uppfattningen, att det icke tjänar mycket till att giva sig in på vidare detaljer i denna sak. Jag ber att för närvarande få yrka bifall till de delar av utskottsutlåtandet, som nu äro föredragna, men jag förbehåller mig rätt att, när vi komma fram till § 21 i förordningen om kommunalstyrelse på landet, få ansluta mig till herr Sternes reservation.

Herr von Sneidern: Herr talman, mina herrar! Jag skall icke bli lång i denna diskussion, som börjar att föras alltmer i trötthetens tecken, väl beroende därpå, att utgången är viss. Jag begärde ordet under herr Lindmans anförande, varför jag skall tillåta mig att göra några anmärkningar med anledning av de påståenden han framförde.

Dessförinnan skall jag dock tillåta mig att göra en liten anmärkning beträffande en benämning, som har brukats såväl i den kungliga propositionen som i diskussionen i detta ämne i allmänhet, och vilken har blivit föremål för ett ideligt missförstånd såväl i de många motioner, som ha blivit avlämnade, som även under debatten i dag. Det är ordet personlighetsprincipen. Det ordet betecknar icke någonting annat än: en man en röst. Det är alldeles fåfängt, när herrar motionärer och herrar talare på högersidan komma fram med allehanda psykofilosofiska funderingar över detta begrepps innebörd och därmed tro sig kunna tillvita oss några felaktigheter. Det är helt enkelt en politisk term, som har vunnit hävd och burskap och bör såsom sådan respekteras.

Denna princip: en man en röst, innebär naturligtvis icke, att ej vissa diskvalifikationer kunna tänkas, som göra, att man vid ett visst tillfälle icke lämnar den lika rösträtten åt alla individer. Om en del av dessa diskvalifikationer torde alla vara eniga, t. ex. om att en viss åldersgräns alltid skall bestämmas, och jag tror även att man är tämligen enig om att icke giva rösträtt åt dem, som helt njuta understöd av fattigvården. Om andra diskvalifikationer råder däremot tvist. En sådan är den om utskylsdsstreet. Den är ju för närvarande föremål för utredning. En annan är den, varom meningsskiljaktighet råder mellan det socialdemokratiska partiet och vårt, eller den att fordra skattskyldighet för rösträtt inom kommunen. För min del anser jag, att skattskyldighet måste och bör krävas, ty jag tror, att det är för mycket att av individen kräva så stor ansvarskänsla, som skulle vara behöflig, om en person skall vara med att själv bestämma skatter, av vilka han icke i något avseende drabbas. Denna invändning är natur-

ligtvis betydelsefullast under de former för det kommunala livet, som i vårt land äro de allmännaste eller den direkt beslutande primärkommunen.

Om den kommunala rösträtten m. m.

(Forts.)

Nu har det från högersidan gjorts den invändningen mot oss, att man icke kan gå med på den reform, som här föreslås, emedan på vänstersidan, som framlägger detta förslag, meningsskiljaktighet råder på denna punkt. Det förefaller vara väl mycket begärt att i en sådan sammanslutning om ett gemensamt mål fullständig enighet skall råda på alla punkter. Jag föreställer mig, att även inom högerpartiet meningsskiljaktigheter kunna råda vid genomförandet av ett visst program, utan att man därför anser sig förhindrad att framlägga detsamma.

Det råder givetvis ett visst samband i det kommunala livet mellan rösträtten och de befogenheter, som tillkomma kommunen och den kommunala organisationen. Ju mer rösträtten utvidgas, ju mer kan man tänka sig möjligheten att nödgas göra inskränkningar i den kommunala självstyrelsen, men jag får för min del säga, att den kommunala självstyrelsen, mycket långt gånge, är mig så kär, att jag väl kan tänka mig, att för att icke riskera inskränkningar på detta område jag kan finna mig att en längre tid, kanske för alltid, hålla på vissa diskvalifikationer.

När herr Lindman började sitt anförande, så lade han det på det sättet, att han skärskådade denna fråga såväl från dess kommunala sida som från dess allmänt politiska sida. Ja det är givetvis de två synpunkter, från vilka frågan skall ses, och så har den även upptagits och behandlats från andra håll. Det är därför klart, att från högersidan, såväl från herr Lindman som från högermotionerna, framför allt den mest betydelsefulla, antager, jag av de motioner, som framlämnats, eller den Clasonska, man har tagit sikte på det nuvarande kommunala livet och sagt, att inga anmärkningar kunna framställas mot detsamma och det följaktligen är fullkomligt obefogat att framlägga något förslag till kommunal rösträttsreform. Denna synpunkt är ett utslag av det betraktelsesätt, som är högerns, eller statsnyttesympunkten, under det man helt och hållet förbiser den rättfärdighetssynpunkt, som ligger till grund för det krav på den lika rösträtten, som från vår sida framställdes. Men ser man till det kommunala livet, så tror jag, utan att nu vilja ingå i kritik av detsamma, att man får erkänna, att det dock icke är så väl beställt överallt, att det icke mycket väl kan finnas plats för ett nytt inflytande att där göra sig gällande med den kraft det möjligen kan ha.

Herr Clason har framlagt en tablå över våra kommuners inkomster och utgifter och tror sig kunna läsa ut ur dessa siffror, att ett synnerligen blomstrande kommunalt liv existerar, som icke på något sätt kan överträffas, med andra ord, han ser i de s. k. blomstrande budgeterna ett uttryck för det kommunala framåtskridandet. Granskar man dessa siffror finner man emellertid, egendomligt nog, att ökningen i utgifterna icke stå i proportion till ökningen av de totala inkomsterna. Man finner under perioden

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

1906—1910, att våra kommuners totala inkomster ökats med 35 procent, under det att samtidigt utgifterna icke ökats med mer än 23,6 procent. Går man till en senare period, 1910—14, finner man ökningen av inkomsterna utgöra 27,5 procent och av utgifterna 24,5 procent. Detta är naturligtvis och skulle vara uteslutande en glädjande företeelse, om man samtidigt kunde säga, att alla de kommunala uppgifter, vi ha, alla de stora sociala uppgifter, som påläggas och påligga kommunerna, äro så lösta, att ingen anmärkning däremot kan framställas. Men jag tror, att icke ens herr Lindman vill påstå, att man nått ett sådant idealtillstånd, och under sådana förhållanden äro väl dessa siffror icke så särdeles bevisande, och om de bevisa något, så visa de också, att här finnes på detta område fortfarande åtskilligt att göra.

Herr Lindman hänvisade särskilt till folkskoleväsendets och fattigvårdens nuvarande tillstånd. Just dessa båda exempel förefalla mig icke vara så väl valda, då just under detta år vi här i riksdagen hava släppt igenom två nya lagar, avsedda att förbättra dessa två grenar av den kommunala verksamheten, förbättringar, som givetvis lika väl kunnat ske genom kommunernas frivilliga ingripande, men detta har icke lyckats i den uträkning man önskat, utan man måste gripa till statliga tvångsåtgärder för att få dem fram. Således kan man åtminstone säga, att det icke finnes någon anledning att i det nuvarande kommunala tillståndet se ett hinder för framförande av den lika kommunala rösträtten.

Sedan övergick herr Lindman till den politiska sidan av saken. Givetvis är det detta, som är tyngdpunkten och vi veta ju även, att den förändring av första kammarens sammansättning, mot vilken herr Lindman vände sig, är just en sådan, som man önskar åstadkomma genom den reform, som här föreligger. Däremot blir det en annan sak, när herr Lindman säger, att de ändringar, som här ifrågasättas, äro så genomgripande, att hela tvåkammerssystemet ramlar, så att vi icke ha någonting kvar därav, utan få ett förtäckt enkammersystem. Det är väl ändock ganska många och ganska betydande skiljaktigheter i det valsysteem, som tillämpas för valen till första kammaren och kommer att tillämpas där, och det, som tillämpas för valen till andra kammaren. Man talar om 21-årsåldern såsom varande lägre än valrättsåldern till andra kammaren, men man får ej heller glömma, att valrätten i kommunen är bunden vid skatteplikten, under det att så icke är förhållandet vid valen till andra kammaren. Likaledes får man icke glömma — och detta är för mig ett förhållande av mycket stor betydelse — att de medelbara val, som finnas, ske icke genom särskilt tillsatta elektorsförsamlingar, utan ske genom landstingen och stadsfullmäktige. Det framhålles även i motioner från vår sida såsom ett önskemål, att man skulle befria dessa högre kommunala sammanslutningar från bestyret med förstakammarvalen och lägga det på särskilda elektorsförsamlingar. För min del tror jag, att detta skulle vara eu olycka, och att just i det förhållande, som nu tillämpas, finnes en verklig och mycket kraftig garanti. Det är dock

mycket stor skillnad att välja för en gång till ett speciellt elektorsuppdrag eller att välja till landstingsman. När man väljer till landstingsman sker det visserligen efter partilinjor — i detta fall misstog sig de Geer, som trodde att det politiska inflytandet icke skulle göra sig gällande vid valet — men de olika partierna söka dock få fram sina bästa män och åt dem överlämna alltid och utslutande valet av de män, som skola utses till ledamöter i första kammaren. Skulle åter förhållandena kastas om och vi få särskilda elektorsförsamlingar, ha vi all anledning att tro, att utvecklingen skulle bli den, att dessa för en gång valda ombud skulle få det imperativa mandatet, att de skulle välja på viss person. Under sådana förhållanden tror jag, att det medelbara valet icke skulle ha så stort inflytande, och att de invändningar, som gjorts från högerhåll, då skulle kunna ha något berättigande, men enligt min mening ha de det icke nu.

Vi veta vidare från vårt representationsskicks början, att icke fyrkskalan då tillmättes så stor betydelse för kamrarnas olika karaktär. Jag skall icke närmare gå in på denna fråga, men de invändningar, som gjorts från högerhåll, då man vill tillskriva den graderade skalan så stor betydelse och söka grunda detta på uttalanden av de Geer, gå, det måste man erkänna, något för långt, ty man vet, att de Geer icke hade och icke kunde ha någon säker uppfattning om fyrkskalans innebörd, ty den var ju icke vid denna tidpunkt prövad.

Herr Lindman säger, att man på vår sida visar sig hava insikt om, att man är på farliga vägar, då man nämligen söker vissa garantier. Ja, jag har talat om sambandet mellan den kommunala rösträtten och kommunal organisation och befogenheter. När herr Lindman 1907 genomförde sin kommunala reform, så var även den förenad med en del garantier varför vissa garantier även nu kunna förklaras och försvaras. Jag får för min del bekänna, att jag anser, att behovet av garantier för närvarande är mycket litet, men man tyckes från vår sida ha ansett, att man bör gå vissa händelser i förväg. Av de sakkunnigas motivering framgår nämligen, att man ansett det förhållandet, att en ändring av den kommunala beskattningen vore att snart vänta, kunde göra det lämpligt att redan nu vidtaga en del förändringar, som ändock inom kort tid skulle kunna påkallas av denna skattereform.

Herr Lindman uppehöll sig något vid de motiv, som hade föranlett oss att framlägga denna fråga, nämligen dels önskan att genomföra personlighetsprincipen, vilken han naturligtvis helt och hållet underkände, och dels det ogynnsamma inflytande, som den nuvarande rösträttsskalan har på landsbygden eller rättare sagt på den jordbrukande befolkningen. Herr Lindman yttrade då, att det visserligen kunde hända, att i en del blandade kommuner den jordbrukande befolkningen komme att ligga under på grund därav, att industriarbetarna vore bättre organiserade, såsom han yttrade sig. Ånej, frågan ligger väl inte på sådant sätt, utan ett faktum är, att i en blandad kommun med industriarbetare och småbönder

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

Om den kommunala rösträtten m. m.

(Forts.)

ligger det större antalet småbönder under i voteringen för ett färre antal industriarbetare på grund av röstskalans beskaffenhet, och det är detta, som är en av anledningarna, varför vi vilja ha bort skalan. Däremot slår man åskilligt över målet, då man tager uttalanden, gjorda såväl i de sakkunniges utlåtande som i den kungliga propositionen, till intäkt för framställande av privilegiekrav för den jordbrukande befolkningen. Detta är givetvis en orimlighet för nuvarande förhållanden och något, som man omöjligen kan reflektera på.

Herr Lindman var nog försiktig att icke engagera sig i någon av de motioner, som från denna kammars sida eller från första kammarens sida framlagts. Han endast anslöt sig till det utredningskrav, vari dessa motioner utmynnade, men han yttrade ingenting om att han anslöt sig till desamma. Han sade blott, att vill man realisera de uttalanden rörande den jordbruksidkande befolkningen, som framkommit i utredningen och framkommit i propositionen, så skall man gå den väg motionerna anvisa. Men för min del kan jag konstatera, att högerpartiets chef ännu icke anslutit sig till de krav, som blivit framförda från vissa håll här i kammaren. Ja, de önskemål, som herr Lindman önskade att utredningen skulle tillgodose, eller att man skulle bevara tvåkammarsystemet och trygga den kommunala utvecklingen, för att nå dessa mål behöves, tror jag, icke någon ny utredning eller något nytt förslag.

Jag tror, att det förslag som här föreligger, uppfyller båda dessa villkor, varför högerns utredningskrav icke kan vara till något gagn och endast tjänar till att uppskjuta frågan. Den ståndpunkt, den rättfärdiga ståndpunkt, som den lika rösträtten innebär, från den kommer man från vårt håll icke att vika. När man kommit in på dessa banor, lär man näppeligen vara villig vika därifrån för att åter införa klassval, för att skärpa motsättningen mellan olika klasser, för att privilegiera vissa yrken, för att åstadkomma ökad bitterhet, avund och oro ute bland folket, allra minst i tider som dessa, som verkligen borde mana till enighet och samarbete. Ett tillmötesgående i denna fråga från högerns sida skulle otvivelaktigt ha varit en utomordentligt glädjande företeelse i de onda tider som nu äro och de ännu värre tider som kanske förestå. Man hade därav fått en känning av att verkligen en nationell samhörighet kunde äga rum mellan de olika klasserna i detta land. Men man har icke så velat. Man har icke blott sagt nej till rättfärdighetskravet, utan man har framlagt förslag, som innebära ett skärpande av klassmotsättningen, som innebära ett återinförande av yrkesprivilegierna, som innebära en verklig reaktion.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman, mina herrar! Jag beklagar, att det är så många talare som ha strukit sig, och

att man därför gått miste om deras anföranden i denna fråga. Men då jag så oförhoppandes fått ordet så snart, så ber jag att först få uttala, att jag tror, att det är lite tråkigt, att under en debatt om en så allvarlig fråga som denna man kommit så mycket in på spet-igheter och personligheter som fallet varit i denna debatt. Jag tror verkligen icke heller, att kammaren eller de respektive talarna vinna på ett sådant strids sätt, och om man kunde lägga bort litet av detta, vore det nog betydligt behagligare för alla.

*Om den kom-
munalet röst-
rätten m. m.
(Forts.)*

Den fråga, som står för mig som den största i det här spörsmålet, är författningsfrågan. Den har blivit förbigången så oerhört lätt i den kongl. propositionen. I dagens debatt har den icke fått så synnerligen stort rum heller. Jag tycker detta är märkvärdigt, ty lite var må väl ändå erkänna, att det är av en synnerligen stor betydelse för ett folk, hur dess författning är lägd och hur författningen upp bäres av nationen. Då kan man genast göra den frågan till de resp. talarna till eder alla: är det herrarnas mening, att vi skola ha ett verkligt tvåkammerssystem i vårt land, eller är det meningen, att vi skola ha enkammar-system? Skall man ha ett verkligt tvåkammerssystem, som icke skall vara blott och bart ett sken, ja, då måste man lägga grunden för bildandet av dessa kamrar något olika, man kan icke gärna komma ifrån, att så måste bli fallet. Jag tror, att vi äro rätt många i vårt land, som icke hålla så ytterst starkt på att det skall vara på det sättet eller på det sättet, men vi hålla på att det är nyttigast för vårt folk, om vi ha två kamrar som äro lika berättigade, så att samhällsproblemen, samhällsfrågorna kunna angripas från något skilda synvinklar. Jag tycker alltid det legat något så ytterst beklämmande i det, då man säger: ja, om vi ha en första kammare, så hindrar den reformer, och vi komma ingen väg. Jag tror icke på ett sådant tal. Ha reformerna en verkligt bärande innebörd, så slå de sig nog fram. Helt säkert är ingen kammare, ingen riksdagsman ofelbar. Vi behöva nog litet justering lite var. Och man må sammansätta en kammare hur som helst, så kommer det nog att begås felaktigheter åtskilliga gånger. Då är det enligt min åsikt av ytterst stor betydelse, att vi ha ett verkligt tvåkammerssystem. Ja, säger man, det kunna vi väl få ändå, men utgångspunkten, d. v. s. den valgrund, på vilken det hela är byggt, måste vara tämligen lika. Jag tvivlar på det. Vi äro ostridigt ett mycket partikularistiskt folk. Partiväsendet går djupt, och alla partier, höger eller vänster, ha det felet, att då de sitta som majoritet, så anse de sig lika med hela landet. Det är det stora felet hos partiet, att det sätter partiet så högt och ser landet så lågt och besvarar alla frågor ur synpunkten av: vad är det för gagn för mitt parti, för mig? Jag erkänner, att det icke är alla medlemmar av partierna, som göra det, men om jag i stort sett ser, hur partiväsendet verkar både i vårt land och inom utomstående, ja, då tror jag, att jag kan stå för detta omdöme.

Man säger också, att, om man utsträcker rösträtten tillräckligt

Om den kommunala rösträtten m. m.

(Forts.)

och dränerar upp samhällsmotsatserna och samhällsmisshöjet, så är allan rättfärdighet uppfylld. Jag träffade en finsk lantdagsgesman för några månader sedan. Han sade mig de orden: ja, i vart land har man praktiskt taget gått så långt ifråga om rösträtten, så att ingen kan fundera ut något längre gående i den vägen. Nå, men invände jag, hur är det med samhällsmotsatserna, äro de försvunna, har man dränerat ut misshöjet fullständigt? Anej, vi ha icke funnit ett sådant arkanum i rösträtten som sådan. Det fordras nog litet förstånd, även när det gäller rösträtt.

Jag ställer mig visst icke som motsståndare mot en reformering av vår rösträtt. Jag tror, att en sådan är alldeles nödvändig. Den 40-gradiga skalan har jag aldrig funnit tillfredsställande. Men då man säger, att ni, som anse att en reform bör ske, ni böra antingen framlägga helt och hållet ett förslag, huru ni vilja ha det, ett förslag som tål kritik, eller ock böra ni ta det föreliggande, då säger jag: det är väl ändå orimligt, att man sätter frågeställningen så. Här i riksdagen hade vi bara några dagar för att framlägga ett förslag, beträffande vilket det icke då var möjligt för vare sig de enskilda eller en samling riksdagsmän att i afseende å alla detaljer framlägga något bärande på så kort tid.

Den ärade talare, som först talade på det socialdemokratiska partiets vägnar, ville icke ingå på ämnet om tvåkammerssystem, om författningen. Men han lät tydligt förstå, att eventuellt, om det nu föreliggande kungl. förslaget antoges, så komme man dagen efter att börja en ny strid om rösträtten och författningen igen. Medgiven dock, att det är ett tämligen trist perspektiv det här. Och det verkar icke precis så överväldigande det kungl. förslaget, när man vet eller tror, att så är förhållandet. Hade man bakom detta förslag sett män som sagt: ja, det är var väl grundade övertygelse, den tro vi på, den hålla vi på, ja, då hade man måhända tagit den synnerligen allvarliga frågan på ett annat sätt, än vad som nu blivit fallet, och nedlagt mera arbete, om man velat ha rättelse, i ty fall. Men när man vet, att själva den majoritet, som bär upp detta förslag, förklarar, att den genast, om förslaget går igenom, skall taga upp det igen och söka ändra det, ja, då må herrarna ursäkta, att man icke får den känslan, att förslaget skall tagas på fullt allvar.

Jag ber att få uttala min förvåning över vad som yttrades av herr Larsson i Västerås. Jag förstår ej riktigt vad han menade, men jag hoppas och tror, att meningen var, att vi med verkliga sakskalet skola avgöra våra stora frågor och att vi icke skola komma med utomparlamentariska medel. Jag hoppas och tror, att vi skola gå den vägen, ty den andra vägen är en farlig väg för oss alla och kan vara värst för dem som försöka den.

Jag skall här icke så mycket inlåta mig på den direkta kommunala rösträtten, just emedan författningssidan är av så oändlig vikt. Jag tror, att, om vi komma till en uppgörelse med varandra beträffande författningen, så skall det nog bli tämligen lätt att lösa frågan om den kommunala rösträtten. Men jag är också

övertygad om att författningsfrågan icke kommer att lösas väl utan att vi gå varandra till mötes och utan att vi upptaga den i hela dess vidd, verkligen gå på djupet med den, så att ingen grupp säger så: ja, så fort detta steg är taget, börja vi på nytt. Nej, lät oss se, huru vi skola ta saken. Och lat oss framför allt strida en ärlig strid som kloka män och tillmötesgå varandra. Ty författningen gäller hela folket.

(Om den kommunal röst-rätten n. m. Forts.)

Beträffande den kommunala rösträtten vill jag endast säga det, att jag tror det är skäl, att, om man skall gå mycket djupt ned med rösträtten, man lägger dessa garantier, som man här talat om, på ett helt annat sätt. Jag kan ej hjälpa, att jag tycker, att dessa garantier äro en slags förkonstling och verka rent ut sagt bakefter. Ty när man kommer så långt, att man har den rena direkta debiterade kommunalskatten till 9, 12, 15 % av inkomsten, ja, då är man kommen långt ut i kärret. Det är minst lika viktigt att man sköter landets kommuner förnuftigt; innan man kommit så långt, då kan jag verkligen icke förstå, att detta vore någon hjälp annat än då olyckan nästan vore skedd.

Om jag särskilt skulle gå in på den frågan, skulle jag vilja be att få ett förslag åtminstone att titta på och pröva, om man icke skulle kunna tänka sig, att man medgav ett veto för fastighetsägarna inom en kommun till att användas i vissa särskilda fall. Då sluppe man ifrån dessa tillkrånglade historier, när det ena eller andra sättet skall användas. Ty hur det än är, så är det i alla fall så, att fastighetsägaren kan icke komma bort från besluten, han sitter där han sitter. De andra kunna så lätt packa sin kappsäck och fara sin väg — jag har själv sett det åtskilliga gånger. Framför allt i landskommuner, där skatten stiger fort, där ge de sig bort, de som kunna lösgöra sig från kommunerna; det är icke så som i städerna i det fallet. Och då man här talat om tilläggsrösterna, så vill jag säga: jag, varför icke pröva, om ett sådant system duger?

Jag vill icke säga, att systemet duger eller att det är hållbart, utan jag erkänner, att det vore bättre, om man kunde komma fram på en annan väg. Men däremot finner jag, att så länge man proklamerar, att det och det skall vara utgångspunkten beträffande rösträtten och att slutmålet skall ligga där eller där, kan man icke objektivt behandla frågan, och jag tror sannerligen icke, att den kan lösas på annat sätt, än att det bleve en samling, som handlade å hela folkets vägnar. Jag riktar den bönen till Kungl. Maj:ts regering, som står utom partierna, om det icke är skäl att göra ett försök att på ett objektivt sätt utreda frågan om tvåkammerssystem och kommunal rösträtt. Jag är icke partiman och ser fel både hos det ena partiet och hos det andra. Alla regeringar äro lika goda, blott de tjäna sitt fädernesland, och säkert gjorde den sittande regeringen en stor tjänst för vårt land, om den kunde övervinna partisinnet och toge upp författningsfrågan till objektiv utredning och därvid anlätade personer med olika

Om öns kom-
munalet vä-
rätten m. m.

åskådning, som sökte göra det bästa möjliga för vårt land och vart folk.

(Forts.)

Herr Jönsson i Revinge: Det var med mycket stort intresse jag motsåg vad föregående ärade talare, som ju skall anses par préférence representera landsbygdens intressen här i kammaren, skulle ha att a jordbruksgruppens vägnar förmåla i den föreliggande frågan. Såvitt jag kunde uppfatta honom, var det dock icke mycket positivt i hans anförande. Han hade en del kritiska ord att säga om det föreliggande förslaget och han talade om författningsfrågan o. s. v. Jag vill gent emot honom säga, att nog blir det betydlig skillnad mellan de båda kamrarna, även om det föreliggande förslaget bifalles. Jag hade väntat mig, att när herr Olsson i Kullenbergstorp å jordbrukarnas riksförbunds vägnar yttrade sig i denna sak, han skulle lägga sitt anförande på bred demokratisk basis. Och detta mitt antagande stödde jag på en händelse föregående sommar. Jag tillät mig då framhålla, att det var mycket ringa utsikt till att ett särskilt bondeparti skulle kunna bättre än hittills tillvarataga jordbrukarnas intressen i riksdagen. Första följden skulle bli, att en tredjedel av de jordbrukare, som finnas här i kammaren, skulle försvinna ur densamma, därest de olika väljargrupperna skulle bildas på klassgrund och i proportion till antal väljare i enlighet med denna klassindelning. Jag fick från jordbrukarnas riksförbund det svaret, att jag icke begrep statistik. Jag hade förbisett, att till jordbruksgruppen hörde även alla torpare och lantbruksarbetare och därmed ungefär halva valmanskåren i Sverige. När man emellertid spekulerar på att förvärva dessas röster, synes det mig nödigt att lägga sin politik efter folkliga linjer, det går icke att man här i kammaren motsätter sig förslag, som syftar att åstadkomma rättvisa i fråga om jordbrukargrupperna, ty de genom den 40-gradiga skalan mest missgynnade äro just jordbrukarna själva och i ännu högre grad deras arbetare.

Nu har det framhallits många gånger, hur nödvändigt det är, att folk stannar vid jordbruket, och hur utomordentligt viktigt det är, att jordbruksarbetarna utföra sin samhällsgagneliga gärning. Om man utgår från, att detta är riktigt, vilket ingen lär förneka, måste det ändå för jordbruksarbetarna te sig en smula underligt, att om de stanna kvar i jordbruket och sköta sitt mycket krävande arbete, så ha de i lyckligaste fall, om de äro kommunalt taxerade, två eller tre röster. Men antag, att en sådan arbetare lämnar jordbruket och blir industriarbetare eller, låt oss säga, banvakt. Enligt det nu föreliggande lönereregleringsförslaget skall en banvakt, som icke är bosatt å dyraste ort, få en inkomst av 3,005 kronor, däri inberäknat krigstidstillägg, som ju utgör 33 % av lönen plus 365 kronor. På denna inkomst av 3,005 kronor får han 15 kommunala röster. För att en jordbrukare skall kunna väga upp honom, kräves ett taxeringsvärde av 50,100 kronor. En person med 2,001 kronors inkomst har 13 röster, för att en jord-

brukare skall nå upp till detta röstetal fordras ett taxeringsvärde av 33,100 kronor, och det ojämförligt största flertalet har icke tillnärmelsevis upp till sådana siffror. Om vi antaga, att ett hemman varit taxerat till 5,100 kronor, vilket torde vara ett gott medeltal, så har ägaren haft fyra röster. Utgår man från att taxeringsvärdet vid arets taxering höjts med ca 50 %, eller till 7,500 kronor, får ägaren hela fem röster. En inkomsttagare, som före kristiden var likställd med honom, sålunda en som var taxerad till 750 kronor, för vilken inkomst jämväl 4 röster erhöles, är nu alldeles säkert uppe vid en inkomst av 1,500 kronor, men därmed har hans kommunala röstetal ökat från fyra till elva, under det den med honom förut jämnställde lantbrukaren, vars taxeringsvärde ökas med 50 %, får sitt röstetal ökat med en enda röst. Ändå påstår man, att den 40-gradiga röstskalan är oumbärlig, därest jordbrukarna skola bibehålla sitt inflytande i kommunerna. Om man nu skall mäta det kommunala inflytandet med den 40-gradiga skalan, så äro lantbrukarna faktiskt sämre ställda än industriarbetarna och alla tjänstemän, även de av lägre grad. Den enda trösten är, att jordbruksarbetarna äro i ännu högre grad mindervärdiga — de ha ändå mindre röstetal, och hemmansägaren behöver sålunda icke rösta lika med sina arbetare, utan han har ett par röster mera. Men han får finna sig i, att en banvakt eller industriarbetare har högre röstetal. Jag förstår icke, vad det är för en tröstgrund.

Herr Räf träffade kanske kärnpunkten i det här, då han sade, att en lantbrukare omöjligt kunde finna sig i att vid en kommunalstämma en dräng, torpare eller piga skulle rösta lika med honom. Det var färfängan han därvid vädjade till — det skulle vara under en lantbrukares värdighet, att hans egna arbetare skulle ha lika mycket att säga vid ett landstingsval som han själv. Men herr Räf aktade sig slugt nog för att tala om, att industriarbetarna nå vida högre röstetal än jordbrukarna i genomsnitt, ja, att de ha dubbelt så många röster som dessa. För bondeförbundarna måste det t. ex. vara nedslående, när i Örbyhus härad i Uppland socialdemokraterna hade i medeltal 9 röster och bondeförbundarna 6.2. till följd varav bondeförbundarna icke fingo någon representant vald, vilket de skulle fått, med tillämpning av principen: en man, en röst.

Det torde sålunda vara fullkomligt ovedersägligt, att det för närvarande är jordbrukarna, som ifråga om politiskt och kommunalt inflytande äro den sämst ställda befolkningsgruppen. Ser man efter hur förhållandena gestalta sig ute i världen, på de ställen, där man i de samhällsbevarande intressenas tjänst sökt gradera det politiska inflytandet, finner man, att exempelvis i Tyskland råder ett motsatt förhållande mot här. Där äro nämligen storstäderna så gott så utestängda från politiskt inflytande. Berlin insätter endast sex representanter i tyska riksdagen. Det blir en halv miljon invånare på var representant, medan det i småkretsar i Brandenburg kommer en representant på 10- eller 20,000

En den kommunala röst-talstenen m. m. (Forts.)

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

invånare. Följden är, att en berlinares politiska inflytande utgör en femtiondedel mot en valmans i Preussen. Och kejsarens röst betyder vid valen icke mer än en bråkdel av en torparens i Ostelbien. Högern i Berlin har emellertid icke någon representant i riksdagen. Däremot har nämnda gynnade landsdel en sådan företrädare som greve Oldenburg, vilken en gång förklarade, att om man gäve honom ett kompani grenadjärer, skulle han driva ut hela tyska riksdagen. En sådan representant skulle icke kunnat bli vald i Berlin och säkerligen icke på någon annan plats på jordklotet än i en preussisk godsägarevalkrets där ingen tors rösta på någon annan kandidat än godsherren själf av fruktan för repressalier.

Nu har man förmenat, att högern, därest detta förslag skulle gå igenom, skulle förlora sin politiska betydelse och sitt politiska inflytande. Jag undrar, om inte dessa farhågor äro ganska överdrivna. Ser man på de redovisade rösterna, så finner man, att det är lika många inom gruppen 1-röstare, som röstat med högern, som de vilka röstat med de liberala och socialdemokraterna. Det visar ju, att högern i alla fall har en massa småfolk, som röstar med sig. Går man t. ex. till England, så är det ju mycket länge sedan man slutade med att gradera valrätten i detta land. Där har man allmän och lika rösträtt. Men det oaktat ha de konservativa i England alldeles utmärkt väl lyckats bevara sitt politiska inflytande, ja, de ha ibland åstadkommit förmliga jordskred, då det liberala partiet i England hållit på att fullständigt förintas. Jag är övertygad, att om högern här i landet blir nödsakad att på fullkomligt lika villkor kämpa om valmännens bevågenhet vid valen, så skall den utmärkt väl gå i land med den uppgiften. Den nödgas kanske lägga om sin allmänna politiska kurs en smula, men någon förintelse tror jag absolut icke på. Ty konservatismen hos folk i allmänhet sitter ganska djupt, och man behöver icke befara, att de konserverande, återhållande krafterna skola komma till korta bara därför, att man raserar den 40-gradiga skalan.

Nu sade herr Magnusson i Tumhult, att detta enligt socialdemokraternas mening bara var en inkörsport till den allmänna kommunala rösträtten. Jag vill då gent emot honom citera vad herr Trygger sade i fråga om Finlandsexpeditionen, nämligen att om man åter, så är det väl därför icke nödvändigt, att man åter sig sprängmätt. Jag tror icke, att kravet från socialdemokratiskt håll på den allmänna rösträtten är så vidare starkt, ty det torde väl även finnas många socialdemokrater, som äro på det klara med, att det icke kan vara så alldeles rättvist att uti kommunerna överlåta åt dem, som icke äro inkomsttaxerade och icke betala någon skatt, att å kommunalstämmorna bestämma om kommunernas utgifter. Det finns ju intet rimligt skäl att gå så långt. Jag tror, att såsom den kungliga propositionen och konstitutionsutskottets förslag äro avfattade, så uppfyller man i det avseendet allan rättfärdighet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Berglund: Herr talman, mina herrar! Det socialdemokratiska vänsterpartiets ställning till föreliggande fråga är bekant för alla. Våra krav på allmän, lika och direkt rösträtt och som en konsekvens därav även enkamarsystem ha även vid denna riksdag framförts och motiverats i särskilda motioner, varför jag icke anser det nödvändigt att mera ingående behandla frågan. Endast ett par saker ber jag att få framhålla.

För oss är det minst lika angeläget att föra fram kravet på den allmänna rösträtten som, såsom nu skett i regeringens förslag, kravet på den lika rösträtten. Det föreliggande förslaget från regeringens sida utestänger två tredjedelar av landsbygdens befolkning och mer än hälften av städernas -- jag stöder mig härvid på 1912 års siffror. Det är den höger-rättvisa, som framskapas av strecken, taggtrådshindren framför valurnorna och framför dörrarna till de rum, där de kommunala angelägenheterna avgöras. Och orättfärdigheten i det systemet faller så mycket mer i ögonen, när man tar i betraktande, att största delen av landsbygdens befolkning, män och kvinnor, som vi nu äro så beroende av för vårt uppehälle, skulle utestängas från inflytande, då däremot jobbare, som tack vare sin samhällsfientliga verksamhet kunnat betala sina skatter, fortfarande få ha inflytande på de kommunala angelägenheterna.

Det har i dag talats mycket om den inverkan vad beträffar jordbrukarna i allmänhet och hemmansägarna i synnerhet, som en rösträttsreform efter regeringens linjer skulle ha. Till det vill jag endast säga, att det skall inte lyckas för högern att i längden ställa jordbrukarna och industriarbetarna mot varandra. Jordbrukarna -- och då menar jag just den klass, som med egna armar framtvingar av jorden det som den kan ge -- det skall icke lyckas högern att sätta denna klass i strid emot industriarbetarna. Jordbrukarna själva ha tillräcklig erfarenhet och tillräcklig intelligens för att veta, att de och arbetarna ha samma intresse av att den allmänna och lika rösträttens princip förverkligas.

Herr Branting yttrade i går på ett möte på Gärdet, att striderna i denna fråga icke äro blott ordfäktningar i huset på Helgeandsholmen, utan bakom det parlamentariska arbetet måste stå samhällskrafter. Ja, sannerligen! Det borde väl regeringspartierna för länge sedan ha insett, att denna fråga ingalunda löses i riksdagen. Men herr Branting antydde också i sitt tal, att medel finnas, varigenom folkmajoriteten hastigare, än högern tror, kan bryta motståndet. Och liknande toner ha från samma håll hörts här i riksdagen i år. Jag vill i detta sammanhang gent emot herr Olsson i Kullenbergstorp invända, när han polemiserade mot en talare här just i fråga om användandet av utparlamentariska medel, att den allmänna rösträttens princip dock slog igenom tack vare 3-dagars-strejken 1902. Men då frågar jag: är icke tiden inne, att man på nytt låter dessa medel verkligen komma till användning, att man låter dessa samhällskrafter, som herr Branting talade om, få ha ett ord med i laget? Men sätt dem då i verk-

Om den kommunala rösträtten v. m.
(Forts.)

Om den kom-
munala röst-
rätten m. m.
(Forts.)

samhet icke bara för den lika utan på samma gång för den allmänna rösträtten. Låter man dessa krafter verka, så nöja de sig icke bara med den lika rösträtten utan kräva samtidigt förverkligandet av den allmänna rösträttens princip. Låt dessa samhällskrafter på ett konsekvent sätt lösa kravet på penningrösträttens avskaffande och personlighetsprincipens erkännande!

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till herr Vennerströms m. fl. motion.

Herr Engberg: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att få göra några randanmärkningar till de anföranden, som här hållits i kammaren från högerhåll i den föreliggande frågan.

Jag ber då först att få fastslå, att om man ser på de båda ståndpunkter, som stå mot varandra, å ena sidan högerens och å andra sidan den förenade vänsterns, så äro de uppgifter, som ställas från respektive ståndpunkter, också varandra motsatta. Ty vad är det för uppgift, som vi ställa oss på vänsterns sida? Jo, det är uppgiften att inom rösträttens ram ge alla samma och lika förmälla möjlighet att göra sig gällande och att sedan låta det reella inflytandet betingas av vars och ens personliga förmåga att vinna andra för sin mening. Men vad är det för uppgift, som man på högerens sida ställer sig? Jo, man ställer sig den uppgiften att inom rösträttens ram gradera den formella möjligheten att göra sig gällande och följaktligen låta det reella inflytandet bli betingat jämväl av vars och ens röstetal. Då nu högern därjämte förklarar, att den avser att tillförsäkra det större inflytandet åt den större dugligheten, så tvingas den följdiriktigt också att söka en *måttstock* för duglighetens gradering. Men vad är då enligt högerens uppfattning den måttstocken? Jo, herr Clasons motion ger svaret. Det är i huvudsak följande fem omständigheter, som skall utgöra kriteriet på att den större dugligheten är förbanden: 1) tillhörighet till en viss samhällsklass eller skicklighet inom ett visst yrke, 2) viss ålder, 3) äkta stånd, 4) högre bildning, där han inför student-examensstrecket, och, 5) fullgjorda medborgerliga förtroendeuppdrag. Om man nu sammanställer samtliga dessa punkter med varandra, måste man säga sig, att om den 40-gradiga skalan har varit ägnad att förankra den politiska makten inom den besittande klassen här i landet, så är den anordning, varefter högern nu trevar, dubbelt ägnad att förankra den politiska makten där den redan ligger. Det bör också slås fast, och det med skärpa, att högerpartiet nu befinner sig på fantlykt från den 40-gradiga skalan. Det är nu, mina herrar, andra toner än det var 1916 vid landstingsmannavalen, då herr Trygger, förstakammarhögerens ledare, i sitt anförande i Örebro lät förstå, att högern kommer under inga förhållanden att lämna den 40-gradiga skalans ståndpunkt och där han panegyriserade den 40-gradiga skalan såsom den där utskiftade inflytandet allt efter den personliga dugligheten. Ja, var stå herrarna i i år? Jo, vi ha hört i dag inne i första kammaren, hur herr Trygger själv ifrån utgångspunkter, som visserligen borde ha lett till

andra slutsatser, likvisst gled över på den av herr Clason framkastade linjen. Och vi ha här i kammaren herr Hildebrand, som är redobogen att lamna den 40-gradiga skalan och gå med på ett klassvals-system. Och herr Lindman gjorde sig också i sitt anförande till tolk inte för status quo, utan också han ville gå med på den allmänna högerlinjen, som markeras av herr Clasons motion. Som den ståndaktiga tennsoldaten står fortfarande herr Norman i Läckeby och kämpar för det orubbade status quo. Jag vill icke efterlysa de bevekelsegrunder, som kunna ligga under denna hans ståndpunkt. De torde sanuerligen vara lika förvirrade som den motion han framlämnat. Men säkert är, att om man ser på högerpartiet i stort, så är det högmodiga tal, som hördes 1916, nu framträtt, och högern vet och förstår, att den 40-gradiga skalan själv har blivit herrarna en sådan påle i köttet, att ni nu finna tiden vara inne att söka med trevare åt annat håll. Men när då trevandet kommer, så blir det just efter en sådan linje, som herr Clason lagt upp, med andra ord att man söker fastlägga rösträtten på de punkter, där man säkrast har garantier att makten förankras där den ligger. Att fylla 35 år händer den allra enfaldigaste; att ingå äktenskap händer också den enfaldigaste, att man tillhör ett visst yrke händer också den enfaldigaste; att man har, som det heter, en »högre bildning» i betydelsen att man avlagt studentexamen, det kan också hända den största åsna. Och, mina herrar, det är dock faktiskt för närvarande på det sättet, att möjligheten att erhålla denna högre bildning möjligheten att taga studentexamen, som herrarna göra till ett streck, den betingas av ekonomiska förhållanden. Det sker en massproduktion inom de besittande klassernas läger, under det man inom de fattigas läger är förhindrad att skicka sina barn i dessa skolor och giva dem den bildning, som här skulle ifrågakomma. Vad nu de fullgjorda medborgerliga förtroendeuppdragen beträffar, så är det uppenbart, att dessa också i ofantligt stor utsträckning betingas av den social-ekonomiska position vederbörande har. Med andra ord, man har här helt skickligt anbragt dessa bestämmelser på sådant sätt, att man vinner långt starkare garantier än tillföre för att tyngdpunkten i makten fortfarande skall ligga där den ligger, men ändå vågar man sig fram och säger, att det skulle vara ett naturligt urval av den större dugligheten.

Ja, det har redan av statsrådet Undén med rätta erinrats därom, att herrarna vilja icke vara med om denna tillämpning inom åtskilliga föreningar. Varför ges, mina herrar, icke herr Lindman 5 röster och herr Räf t. ex. 4 röster? Varför ger man icke 3 röster åt herr Hildebrand och 2 röster åt herr Magnusson i Skövde och kanske $\frac{1}{10}$ röst åt herr Norman? Jag undrar, om icke en sådan gradering av rösträtten vore lika förnuftig. Eller varför har icke herr Clason i sin motion föreslagit, att man skall få en tilläggsröst för Vasaorden, två för Nordstjärneorden och så belå ordensrullan uppåt? I själva verket skulle man därigenom lika träffsäkert träffa den högre begåvningen som genom den an-

Om den konc-
 annda r-
 ätten m
 Fort

(Om den kom-
muniåla röst-
rätten m. m.
(Forts.)

ordning, som herrarna här tänkt sig. — Nej i själva verket är nog det hela beroende därpå, att högern i känslan av, att den 40-grådiga skalan icke är hållbar, nu söker här lägga ut sina långrevar speciellt åt vissa jordbrukaregrupper. Ja, högern har bakom sig Olofsmässan, salig i åminnelse. Högern fick också det stora bondeupproret, och högern söker igen fånga bönderna genom att nu framträda klädd som herr Lindman i bondetrubadurens skepelse för att betyga bondeklassen sin alldeles särskilda högaktning.

Jag kan icke undgå att på den punkten göra en erinran åt bondehåll. Jag tycker, och det må herrarna ursäkta att jag säger öppet, att denna bondekurtis, som bedrivs här i riksdagen, är i åtskilliga fall malplacerad. Bönderna böra komma ihåg, att enligt den statistik, som förebragts av den utmärkte samhällsskriftställaren Thörnberg i hans bok »Samhällsklasser och politiska partier i Sverige», bönderna för närvarande hava en representation i riksdagen, som är större än vad den var under klang- och jubeldagarna efter valen 1881, samtidigt med att bondeklassen procentuellt minskats; ifrån att det var 72 procent, som tillhörde den klassen 1870, så hade den 30 år därefter nedgått till 54 procent av befolkningen och är för närvarande 48 procent. Men parallellt med att den klassen sålunda numerärt minskats, har den fått större och större inflytande här i riksdagen. När man därför från bondehåll i föregående debatter i riksdagen, som t. ex. från herr Mansson i Backa, fått höra, att bönderna numera äro maktlösa, leva i livegenskap o. d., kommer det i en ganska pikant belysning av dessa andragna siffror.

Här har också från högern gjorts en märkvärdig förväxling. Man likställer större inflytande med högre röstetal, och man gör gällande, att därför att vi hålla på principen »en man en röst», vi också ge alla samma inflytande. Är det någon som tror, att herr Norman i Läckby har samma inflytande som herr Lindman, även om dessa båda skulle ha en röst var? Förstå icke herrarna att det är ofantlig skillnad på att erkänna grundsatsen »en man och en röst» och att säga, att man därför skall hava *samma* inflytande? Ty det är just vad vi tvistat om att var och en skall kunna göra sig gällande i mån av sin personliga duglighet och icke på grund av några ovidkommande omständigheter. Men hur resonera herrarna? Jo, herrarna vilja lägga inflytandet hos den egendom som tillhör personen, hans ägodelar; och det kan också slås fast, att herr Clasons motion och herr Hildebrands motion och hela raden av högermotioner sakna något angivande av hurvida herrarna vilja hava bort den nuvarande bolagsrösträtten. Ni tala om, att här skall det tillförsäkras den större dugligheten och den större insikten dess behöriga inflytande. Kvarnar och operonliga bolag och dylika saker, vad hava de för insikt? Och när vi tala om jordbrukare och ni vilja göra särskilt de som äga jorden till de inflytelserikaste, varför beröra ni icke i dessa motioner hela den grupp av jordägare, som dessa operonliga aktiebolag utgöra? Herr Lindman själv t. ex. är med i bolag,

som är en betydande jordägare i Helsingland, om jag icke miss-tager mig. Men hur i all världen vill man komma ifrån hela det kapitlet, om man här skall tillgodose de intressen, som drivits särskilt av herr Magnusson i Tumbult och bondepartiets nykre-erade chef, herr Räf?

*Om den kom-
munal röst-
rätten m. m.
(Forts.)*

Nu säga också herrarna, och det framgick särskilt av det an-förande, som hölls av herr Sundberg, att vi på vänstersidan skulle ha totalt förvanskat personlighetsprincipen. Där sade herr Sund-berg bl. a. att den standpunkt vi omfatta skulle vara den, att varje individ skall på grund av sin blotta existens hava rösträtt. Nej visst icke! Jag anser ingalunda, att exempelvis herr Norman skall på grund av sin blotta existens hava rösträtt. Ingen människa har fallit på den idén att likställa personlighetsprincipen med detta, att man överhuvud taget existerar, utan meningen är och måste vara den — det tycker jag borde hava framgått av både den kungl. propositionen och av vad som sagts på vänsterhåll all- tid i denna fråga — att var och en, som har rösträtt, skall hava samma formella möjlighet att göra sin vilja gällande som var och en annan, men att den reella möjligheten skall vila på hans personliga egenskaper. Alltså: vi lägga ramen på ett visst sätt, men mena, att alla inom den ramen skola vara likställda enligt principen «en man en röst». Konstigare är det i själva verket icke.

Det finnes emellertid en annan punkt, som herrarna från högern också förbigå. Jag vill parantetiskt säga, att jag icke alls är böjd för att släppa högern i denna debatt så lättvindigt. Frå- gan kommer visserligen att falla, men högerns ynkliga stånd- punkt bör fastnaglas inför landet. Herrarna hava, när det gäller rösträtten till andra kammaren, redan slagit in på en annan linje. Kan herr Lindman förklara, varför en person, när det gäller röst- rätt till andra kammaren, skall hava bara en röst, men när det gäller kommunal rösträtt han skall hava möjlighet till flera röster?

Herr Clasons motion har icke dragit någon gräns. Där gives det alltså praktisk *möjlighet* att komma hur högt som helst. Man måste få den känslan, att när man går att rösta i val till andra kammaren, så är man dummare i många avseenden än när man går att rösta vid de kommunala valen. Ty om herrarna taga till utgångspunkt, att den större insikten och den större dugligheten här skola hava möjlighet att göra sig mera gällande i det kommu- nala livet och indirekt också på sammansättningen av första kammaren, så måste den frågan ovillkorligen inställa sig: varför vill ni icke kräva en gradering efter enahanda sätt, när det gäller sammansättningen av andra kammaren? Så länge herrarna gå fram på dessa fullkomligt varandra ihjälslående linjer, må det också vara tillåtet att le ett stilla löje över talet om den klara standpunkten på högernsida i denna fråga.

Herr Räf, vilken här som vanligt framträder som högerns talesman av första graden, började med att fråga: varför kastar man fram ett sådant förslag i en tid som den nuvarande? Ty, sade

Om den kom-
muna röst-
rätten m. m.
(Forts.)

han, författningsreformer giva icke bröd, och vad det nu gäller i första rummet, är att skaffa bröd. — Ja, det kan vara sant i visst avseende, att författningsreformen som sådan framskapar icke, producerar icke bröd, men nog skall man vara ganska döv för tidens röster, om man inbillar sig, att man längre här i Sverige kan hålla folket utanför dess solklara strävan att här få till stånd en svensk demokrati. Ni tro, att ni genom sådana här konststycken som den Clasonska motionen och den Hildebrandska kunna komma ifrån den lika rösträtten och sedan den allmänna rösträtten, men det skall sannerligen icke lyckas. Ni åberopa den historiska erfarenheten, men vad har denna historiska erfarenhet lärt oss? Har den ej sagt oss, att i samma mån som nya skikt och nya samhällsgrupper marschera fram och börja spela en roll som bärare av nya sociala och ekonomiska idéer, i samma mån måste också lagstiftningen visa, att den vill ge utrymme och rättigheter åt dessa nya grupper och krafter. Här har inom samhället undan för undan skett ett lösgörande av nya skikt och grupper, som marschera fram, och förgäves har den reaktionära politiken sökt hålla dem tillbaka. Den har måst kapitulera på punkt efter punkt, och så kommer också att ske i den föreliggande frågan. Och jag må säga, att det är ingen tillfällighet, att just under denna kristid vi med kraft framföra detta krav på författningsreform, ty har det icke inhamrats detta, att vad som nu kan bli en räddning för Europa, vad som kan rädda det ifrån att här få en autokratisk regim, som kommer att införa en halvasiatisk träl-dom och bysantinska fasoner, det är att det skapas i Europa en fast och konsoliderad demokrati, som ger möjlighet också att på samma gång lösa de för oss så stora problemen om den stabila och varaktiga freden. Förresten, förstå icke herrarna, att hela den gradering Ni gör av personligheten genom att taga som måttstock guld, förmögenhet och samhällsställning vilar på en grund-åskådning, som för länge sedan blivit underkänd? Ni följa i eder ekonomiska åskådning de linjer, som bröto fram i den franska revolutionens år, men då det gäller den politiska då äro ni på efterkälken. Ja, många av er, bland andra herr Räf, dväljas helst i en medeltida åskådning. Det socialdemokratiska partiet, sade herr Räf, skulle få vinst och det moderata partiet lida förlust därest reformen komme till stånd. Ja, där hava vi ett klart erkännande från den nye ledaren, att vad som gör motståndet från bögerhåll så hårdnackat, det är att man insett, att de egna maktpositionerna måste rubbas, och det är ingalunda så, att man gått ut från någon *objektiv* prövning av de förhandenvarande förhållandena och därav dragit de slutsatser, som föreligga i herr Clasons och herr Hildebrands motioner.

Herr Räf säger vidare, att här föreligger från vårt håll en bytesaffär mellan förmaner och röster. Ja, det ordet får sannerligen kastas tillbaka till det håll, där man söker bedriva ett sådant hästbyte, som fallet är i herr Clasons motion särskilt. Och ännu vanskligare ställer det sig att rikta den tillvitelsen mot oss,

Om den kommunala rösträtten m. m.
(Forts.)

när man i likhet med herr Hildebrand väcker en motion, som skulle låsa fast rösträtten vid den nuvarande klassfördelningen, men på ett sådant sätt, att arbetarklassen praktiskt taget skulle stå utan inflytande. Herr Hildebrand begär till på köpet den fadäsen att i sin motion påstå, att klassmotsättningen nu är långt mindre än vad den varit tillföre. Därför tycker han också, att det kan vara skäl i att ordna saken på det sätt han här vill göra. Ja, men kan då icke herr Hildebrand göra sig förtrogen med den tanken, för det första att klassmotsättningen är långt större nu än vad den var under medeltiden, som han aberopar i sin motion, och för det andra att klasserna äro ingenting så numerärt stabilt, ett man på dem kan fota en rösträttsordning och söka göra gällande, att där skall finnas lika många röster alltid på den gruppen och på den gruppen. Det är uppenbart, att man på herr Hildebrands väg kommer fram till att låsa fast makten uteslutande vid denna företagareklass och att göra den sitt arbete säljande klassen långt mera beroende än någonsin av privatkapitalismen.

Herr Lindman började också med ett gyckel över personlighetsprincipen, och det förvånar mig, att han kunde skratta åt denna enkla jargon. Det förvånar mig, att herr Lindman här sökte göra gällande, att personlighetsprincipen skulle vara bruten redan därför, att man ej i likhet med vänstersocialisterna nu också på en gång gick in för kravet på den allmänna rösträtten utan inskränkningar. Det är, som jag redan påpekat, en ram lagd med visst omfång, och inom den ramen skola alla vara likställda. Något annat har icke menats med personlighetsprincipen i det fallet. Därmed faller också herr Lindmans anmärkning ohjälpligen till marken. Herr Lindman gav emellertid ett erkännande, som jag ber att få stryka under, därför att det var överraskande, när det kom från det hållet. Han sade nämligen i förbifarten, att den, som icke betalar sin skatt, han är därför icke sämre än de andra. Tack för det erkännandet, herr Lindman! Vi skola komma i håg det, när vi komma till frågan om skattestrecket.

Herr Lindman säger vidare, att arbetarna äro mera påpassliga än bönderna. Tack för det erkännandet, herr Lindman! Det är ett argument, som vänder åter och krossar herr Lindman själv. Ty om det är så, att arbetarna visa sig mera påpassliga i kommunala och politiska ting än andra, så har man därmed de karaktärstecken, som herr Clason i sin motion ville ha som avgörande för att kumulera rösträtten, nämligen ett större intresse i allmänna värv.

Herr Lindman säger vidare, att högerns linje går ut på att tillförsäkra den för kommunala angelägenheter intresserade befolkningen långt större inflytande än den för kommunala angelägenheter mindre intresserade befolkningen. Ja, hur kan detta påstånde fällas i samma andetag som man fällt det föregående, nämligen att här arbetarklassen visat det största intresset? Hade det funnits ett spår av logisk konsekvens i herr Lindmans anförande, skulle

Om den kon-
munala väst-
rätten m. m.

(Forts.)

han med denna utgångspunkt ha kommit till att kräva flera tillläggsröster för arbetarklassen än för övriga klasser.

Så slutade herr Lindman sitt anförande med några allmänna betraktelser innebärande ett återupplivande av denna gamla käpphäst med statsnyttan. Han appellerade till intressen, som ståöverpartierna. Ja, herr Lindman har alltid stått över partierna och, när han företrätt en högerståndpunkt och gjort gällande, att landets, fosterlandets intressen kräva det eller det, alltid identifierat landets intressen med högerpolitikens intressen. Men om det nu är så, att landets högsta intressen alltid företrädas av herr Lindman och hans parti, hur kan det då komma sig, att dessa högsta intressen äro så variabla, att de så från det ena året till det andra skifta hann och framträda på ett annat sätt, såsom herrar Lindmans och Tryggers ståndpunkt gjort med hänsyn till den 40-gradiga skalan? Vad visar det annat, än att herrarna i grund och botten icke alls företräda dessa enhetliga intressen över partierna? I själva verket är det så, att, i samma mån som herrarnas partiintressen skifta hann, i samma mån skiftar också den gudomlighet, inför vilken herrarna fira gudstjänst, hann och framträder i en annan gestalt.

Så säger herr Lindman, att vad som dikterat högerens uppfattning är behovet av skydd för det bestående rätt. Ja, där ha vi ägget. Det är behovet av skydd för den besittande klassens maktställning i samhället, behovet av skydd för denna hänsynslösa och utsugande politik, som i herrar Clasons och Hildebrands motioner skulle få sitt tillbörliga politiska instrument, om de genomfördes. Det är ett erkännande, värt att taga fasta på och minnas för framtiden.

Herr Lindman riktade sig vidare mot vår hållning till frågan om första kammaren, och jag vill för egen del säga bara ett par ord om den punkten.

I reservationen från socialdemokratiskt hall har det betonats, att den frågan bör stå öppen, och det med rätta. Vi kunna icke ställa oss på den enkla ståndpunkt, som säger, att det skall vara ett tvåkammerssystem. lika litet som vi kunna ställa oss på den enkla ståndpunkt, som säger, att här skall vara ett enkammerssystem. Ty vi se en första kammars uppgift såsom förnämligast liggande däri, att den skall utöva en självkontroll på demokratiens, när denna är genomförd. Demokratiens behöves givetvis en självkontroll. Likaväl som den enskilde i sitt liv kan behöva lägga in vissa korrektiv, som hindra honom från att begå dumheter, så kan också folket i sin författning behöva anbringa vissa saker, som utgöra korrektiv mot möjligheten att fatta förhastade beslut. Men om den möjligheten förefinnes, att sådana korrektiv behövas, så är därmed icke sagt eller avgjort, att dessa korrektiv skola bestå i en första kammare, eller om icke den saken kan ordnas på annat sätt. Därför är det en självklar ståndpunkt, när vi säga, att det problemet är icke löst för vårt vidkommande. I första rummet kräva vi demokratiens genomförande, och vi äro övertygade om att demokratiens en gång genomförd skall också visa sig kunna

skaffa de hjälpmedel, som kunna befinnas nödvändiga för utövande av denna självkontroll.

Det gjordes slutligen också av herr Lindman ett allmänt angrepp mot vårt parti för att det gick till storms mot första kammaren, och han åberopade där såsom bevis för att vi utan vidare vilja ett enkammarsystem, ett yttrande av herr Branting gående ut på att vi skola tillintetgöra den nuvarande första kammaren. Ja, herr Lindman, det yttrandet torde väl i själva verket vara på sin plats, men märk, att där stod *den nuvarande första kammaren*, ty *den* är verkligen, som herr Lindman uttryckte sig, ett surrogat för en första kammare, en första kammare, där vi ha penningväldet koncentrerat, en första kammare, som alltid ser till den besittande klassens intressen i första rummet, ehuru den draperar denna sin vakthållning om denna klass' intressen i fosterlandets missbrukade namn. Det är en sådan första kammare vi anse måste avlägsnas och det med det snaraste. Det är också i den övertygelsen vi gått till attack mot den 40-gradiga skalan, väl vetande, att när den dag kommer, då denna 40-gradiga skala kommer undan och icke alls kommer att ersättas av vare sig herr Hildebrands eller herr Clasons förslag, så öppnas också en möjlighet att få ett uttryck i svensk riksdag för en verklig folkvilja och därmed också möjlighet att bedriva och genomföra den reformpolitik, som alltför länge här i landet fått vänta på sin lösning.

Med dessa erinringar, herr talman, ber jag att få yrka bifall till konstitutionsutskottets betänkande i de föreliggande punkterna.

Som tiden nu var långt framskriden och flere talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren, på hemställan av herr vice talmannen, att uppskjuta den vidare handläggningen av ifrågavarande utlåtande jämte behandlingen av övriga på föredragningslistan förekommande ärenden till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdat anslag komme att fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,38 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

*Om den kom-
munala röst-
rätten m. m.*
(Forts.)